

T.C
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

KİŞİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ İLİŞKİSİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Emine Tuba BÜYÜKEKŞİ
0830201286

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin UZUNBACAK

ISPARTA-2017

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Tez Savunma Sınav Tutanağı

Öğrencinin Adı Soyadı	Emine Tuba BÜYÜKEKŞİ	
Anabilim Dalı	İŞLETME	
Tez Başlığı	Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Kişilik ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi Üzerine Bir Araştırma	
Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 19/12/2017 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için; ☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU² ile aşağıdaki kararı almıştır. ☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ³ kararlaştırılmıştır.		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin UZUNBACAK	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI	
Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. Tahsin AKÇAKANAT	

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir.

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*Kişilik Ve Girişimcilik Niyeti İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Emine Tuba BÜYÜKEKŞİ
19/12/2017

ÖZET

Günümüzde girişimcilik, ekonomik dar boğazdan geçen ülkelerin istihdam yaratma aracı ve ekonomisinin canlanmasını sağlayacak en önemli unsudur. Bu amaçla ülkemizde gençlerin istihdam edilmesini sağlayacak girişimcilik faaliyetleri desteklenmektedir. Farkındalık oluşturabilmek ve bilinçlendirebilmek adına üniversitelerimizde girişimcilik eğitimlerinin önemi artmış ve kapsamı genişletilmiştir. Bu eğitimlerin gençlerimiz üzerinde etkililiği ve üniversite gençlerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerine etkisi önem kazanmıştır. Bu çalışmayla kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Girişimcilik niyetini etkileyen demografik faktörleri tespit ederek, bu faktörlerin kişilik ile girişimcilik niyetine etkileri araştırılmıştır.

Araştırmanın evreni Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Isparta Meslek Yüksek Okulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmamızda güven düzeyi %95, olarak kabul edilmiştir. Örneklem bu okullarda girişimcilik eğitimi almış öğrenciler ile girişimcilik eğitimi almamış öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem seçiminden tesadüfi olmayan yöntemlerden biri olan kolayda örneklem yöntemi seçilmiştir. Araştırmada yüz yüze anket tekniği uygulanmıştır. Araştırma kapsamında 565 lisans öğrencisine anket uygulanmıştır. Anketin ilk bölümünde demografik özellikler, ikinci bölümünde girişimcilik niyeti, üçüncü bölümünde kişilik özellikleri ölçülmüştür. Veri toplama aracından elde edilen verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılmıştır. Veri toplama aracı iki adet ölçekten oluşmaktadır. Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini ölçmek için Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen 6 maddeli ölçek kullanılmıştır. Kişilik özelliklerini ölçmek için ise Beş Faktör Envanteri John, Donahue ve Kentle (1991) tarafından geliştirilen 44 maddeli ölçek kullanılmıştır.

Beş Faktör Kişilik özelliklerinin alt boyutlarından olan Dışa dönüklük, Uyumluluk ve Deneyime açıklık ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öz disiplin ve Nevrotiklik kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kişilik özelliklerinden Deneyime açıklık girişimcilik niyetine etkisi en yüksek boyut iken, takiben Uyumluluk ve Dışa dönüklük kişilik özellikleri aynı ölçüde girişimcilik niyetini etkilemiştir. Literatürde girişimsel performansa sahip bireyler ve girişimcilik niyetine sahip olan bireylerin Deneyime açıklık alt boyutu ile ilişki puanı daha yüksek çıkmıştır. Literatür ile bu çalışmada elde edilen sonuç uyum göstermektedir.

Demografik değişkenler ile kişilik özelliklerinin farklılaşma düzeyleri analiz edilmiştir. Kişilik zellikleri ile cinsiyet, okul, sınıf, ikametgah, annenin eğitimi, annenin çalışma durumu, babanın çalışma durumu, kariyer seçeneği, girişimci akrabaya sahip olmak, iş fikrine sahip olmak, çalışma deneyimi, eğitimin belirleyici etkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kişilik zellikleri ile babanın eğitimi ve girişimcilik dersi almış olmak arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Demografik değişkenler ile girişimcilik niyeti farklılaşma düzeyleri analiz edilmiştir. Girişimcilik niyeti ile cinsiyet, ikametgah, kariyer seçeneği, girişimci akrabaya sahip olmak, iş fikrine sahip olmak, çalışma deneyimi, eğitimin belirleyici etkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Girişimcilik niyeti ile okul, sınıf, annenin eğitimi, babanın eğitimi, annenin çalışma durumu, babanın çalışma durumu, girişimcilik dersi almış olmak arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

Çalışmada girişimcilik niyeti ile girişimcilik dersi almış olmak arasında anlamlı bir farklılık bulunamaması dikkat çekicidir. Oysaki aldıkları eğitim ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Alınan girişimcilik dersi öğrencilerde girişimcilik niyetlerini etkilemediğini gösterirken, aldıkları eğitimin girişimcilik niyetlerini etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Beş Faktör Kişilik, Girişimcilik Niyeti,

ABSTRACT

Nowadays, entrepreneurship is the most important factor that will bring revival of the employment creation tool and economy for countries which are going through the economic straits. For this purpose, entrepreneurship activities are provided to ensure employment of young people in our country. The importance of entrepreneurship training has become an important issue and the scope of entrepreneurship training in our universities, in order to raise awareness. The effectiveness of these trainings and the personality traits of the university youth on the entrepreneurial intentions have gained importance. This study aims to determine the effect of personality traits on entrepreneurship intention. The demographic factors affecting the intention of entrepreneurship were determined and the effects of these factors on personality and entrepreneurship intentions were investigated.

Sample of this study are students in Süleyman Demirel University, Isparta Vocational School, Yalvaç Büyükkutlu Applied Science School. Data were analyzed in 95% confidence interval. Sample consists of students who had entrepreneurship training and some of them had not entrepreneurship training. Sampling method the study is convenient sampling. Face-to-face survey technique was applied in the research. Within the scope of the research, questionnaires were applied to 565 undergraduate students. Demographic information were analyzed in the first part of the questionnaire, intention of entrepreneurship was analyzed in the second part, personality characteristics were analyzed in the third part of the questionnaire. SPSS 22.0 package program was used in the analysis of data obtained through data collection. The data collection tool consists of two scales. A six-item scale developed by Linan and Chen (2009) was used to measure entrepreneurial intentions of university students. In order to measure the personality traits, a 44-item scale developed by John, Donahue and Kentle (1991) was used.

There is a significant positive correlation between outwardness, compatibility and experience openness and entrepreneurial intentions, which were sub-dimensions of the Five Factor Personality Traits. There is no significant relationship between self-discipline and neuroticism personality traits and entrepreneurial intentions. Experimental clarity is the highest effect of entrepreneurship intention, which was followed by compatibility and outward personality traits influenced the same intentional entrepreneurial intentions. Individuals with entrepreneurial performance in the literature and individuals with entrepreneurial intentions have a higher relationship score with the Experience openness subscale. Results of this study are consistent with the literature.

Levels of differentiation of demographic variables and personality traits were analyzed. There is a significant relationship between personal traits and variables, which are gender, school, class, residence, mother's education, maternal employment status, father's employment status, career choice, having entrepreneurial relatives, having business ideals, working experience. There is no significant difference between personality traits and father's education and entrepreneurship lessons. Relationship between the levels of demographic variables and entrepreneurial intentions were analyzed. There is a significant relation between intentions of entrepreneurship and some demographic variables, which are gender, residence, career option, having entrepreneurial relatives, having business idea, working experience, and determining effect of education. There is no significant relation between intention of entrepreneurship and school, class, education of mother, education of father, study of mother, working status of father, having entrepreneurship lesson.

It is noteworthy that no significant difference was found between the intention of entrepreneurship in having entrepreneurship course. However, there is a significant relation between the intentions of education and entrepreneurship. While the entrepreneurship lesson shows that students do not influence entrepreneurial intentions, it appears that their education influences entrepreneurial intentions.

Key Words: Personality, Five Factor Personality, Entrepreneurial Intention

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
ÖNSÖZ.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİLİK

1.1. KİŞİLİK KAVRAMI	3
1.1.1. Kişilik ile İlişkili Kavramlar	6
1.1.1.1. Mizaç (Huy).....	6
1.1.1.2. Karakter	6
1.1.2. Kişiliği Etkileyen Faktörler.....	7
1.1.2.1. Kalıtım	7
1.1.2.2. Aile.....	8
1.1.2.3. Kültürel ve Sosyal Çevre	8
1.1.2.4. Coğrafi ve Fiziki Çevre.....	9
1.1.2.5. Diğer Faktörler.....	9
1.2. KİŞİLİK KURAMLARI	9
1.2.1. Psikanalitik Yaklaşım	10
1.2.1.1. Sigmund Freud.....	11
1.2.1.2. Alfred Adler	12
1.2.1.3. Carl Gustav Jung.....	13
1.2.1.4. Karen Horney.....	14
1.2.1.5. Erich Fromm	15
1.2.1.6. Harry Stack Sullivan.....	16
1.2.1.7. Erik Homburger Erikson.....	16
1.2.2. Davranışçı Yaklaşım.....	17
1.2.2.1. John B. Watson	18
1.2.2.2. Burrhus F. Skinner	18
1.2.3. Sosyal Bilişsel Yaklaşım.....	19
1.2.3.1. Julian Rotter	19
1.2.3.2. Albert Bandura.....	19
1.2.3.3. George A. Kelly.....	20
1.2.4. Hümanist Yaklaşım.....	20
1.2.4.1. Carl R. Rogers.....	21
1.2.4.2. Abraham H. Maslow	21
1.2.5. Biyolojik Yaklaşım	23
1.2.5.1. Arnold Gessel	23

1.2.5.2. Hans J. Eysenck	23
1.2.6. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı	25
1.2.6.1. Gordon W. Allport	26
1.2.6.2. Raymond B. Cattell	26
1.2.6.3. Robert R. McCrea ve Paul T. Costa	27
1.2.7. Evrimsel Yaklaşım	27
1.3. Beş Faktör Kişilik Envanteri	27
1.3.1. Dışa dönüklük	28
1.3.2. Uyumluluk	29
1.3.3. Öz Disiplin	29
1.3.4. Nevrotiklik	29
1.3.5. Deneyime Açıklık	30

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

2.1. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI	31
2.1.1. Girişimciliğin Kavramsal Çerçevesi ve Tanımı	31
2.1.2. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi	32
2.1.2.1. Girişimciliğin Dünyada Tarihsel Gelişimi	32
2.1.2.2. Girişimciliğin Türkiye’de Tarihsel Gelişimi	37
2.1.3. Girişimcilik İle İlgili Bazı Temel Ayrımlar	40
2.1.4. Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ve Beceriler	41
2.1.5. Girişimciliğin Avantajları ve Dezavantajları	43
2.1.6. Girişimciliğin Önemi	44
2.2. GİRİŞİMCİLİĞİN SINIFLANDIRILMASI VE TÜRLERİ	45
2.2.1. Özel Sektör Girişimciliği	48
2.2.2. İç Girişimcilik	49
2.2.3. Kurumsal Sosyal Girişimcilik	50
2.2.4. Kamu Girişimciliği	50
2.2.5. Sosyal Girişimcilik	51
2.3. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ	54
2.4. KİŞİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	60
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	60
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	61
3.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ	64
3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	64
3.6. ANALİZLER VE BULGULAR	65
3.6.1. Demografik Bulgular	65
3.6.2 Normallik Testi Bulguları	72
3.6.3. Güvenirlik Analizi Bulguları	72
3.6.4. Hipotezlere İlişkin Bulgular	74
3.6.5. Tutum Farklılığı Bulguları	76

3.6.5.1. Demografik Değişkenler Açısından Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Farklılaşma Düzeyi Analizi	76
3.6.5.2. Demografik Değişkenler Açısından Girişimcilik Niyetinin Farklılaşma Düzeyi Analizi	86
SONUÇ	92
KAYNAKÇA	98
ÖZGEÇMİŞ	108

KISALTMALAR

İİBF	: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükte İşletmeler
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
SDÜ	: Süleyman Demirel Üniversitesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
UBYO	: Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Psikolojinin Beş Perspektifi.....	10
Tablo 1.2. Temel Savunma Mekanizmaları	12
Tablo 1.3. İnsan Yaşam Döngüsünde Sekiz Evre	17
Tablo 1.4. Beş Faktör Kişilik Envanterindeki Temel Faktörler	28
Tablo 2.1. Tarihte Toplumların Sınıflandırılması	33
Tablo 2.2. Girişimcilik Teorisi ve Girişimci Teriminin Zaman İçinde Geçirdiği Değişim.....	34
Tablo 2.3. Girişimciliğin Avantajları ve Dezavantajları	43
Tablo 2.4. Girişimciliğin Türleri	45
Tablo 2.5. Değerler Açısından Altı İnsan Tipi.....	47
Tablo 3.1. Geri Dönen Anketlerin Dağılımı	61
Tablo 3.2. Beş Faktörlü Kişilik Envanteri Alt Boyutların Soru Dağılımı	63
Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları	65
Tablo 3.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlara Göre Dağılımları	66
Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okula Göre Dağılımları	66
Tablo 3.6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bölümlerine Göre Dağılımları	67
Tablo 3.7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları ...	67
Tablo 3.8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İkametgâhlarına Göre Dağılımları	67
Tablo 3.9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları.....	68
Tablo 3.10 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımları	68
Tablo 3.11 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Çalıştığı Alana Göre Dağılımları	68
Tablo 3.12 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Çalıştığı Alana Göre Dağılımları	69
Tablo 3.13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerine Göre Dağılımları	69
Tablo 3.14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Kariyer Hedeflerine Göre Dağılımları.....	70
Tablo 3.15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Birinci Derecede Aile Bireyleri Arasında Kendi İşini Kurma Durumuna Göre Dağılımları.....	70
Tablo 3.16 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kimseyle Paylaşmadığı Kendine Ait İş Fikri Dağılımları.....	70
Tablo 3.17. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Girişimcilik Dersi Alma Durumlarına Göre Dağılımları	71
Tablo 3.18 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitimleri Süresince Bir İşte Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları	71
Tablo 3.19. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitimlerinin Kendi İşlerini Kurma ya da Başka Bir İşte Çalışma Konusunda Belirleyici Etkisinin Olması Durumuna Göre Dağılımları.....	71
Tablo 3.20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Fakülte Eğitimlerinin Kendi İşlerini Kurma ya da Başka Bir İşte Çalışma Konusunda Belirleyici Olduğunu Düşünenlerin Etki Seviyesi	71
Tablo 3.21. Normallik Testi Sonuçları.....	72

Tablo 3.22. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Güvenirlik Analizi Sonucu	73
Tablo 3.23. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Güvenirlik Analizi	73
Tablo 3.24. Beş Faktör kişilik Özellikleri Ölçeğinin Alt Boyutlarının Güvenirlik Analizi	74
Tablo 3.25. Beş Faktör Kişilik Özelliği İle Girişimcilik Niyeti Arasındaki Korelasyon	75
Tablo 3.26. Kişilik Özellikleri İle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	76
Tablo 3.27. Kişilik Özellikleri İle Okul Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	77
Tablo 3.28. Kişilik Özellikleri İle Sınıf Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	78
Tablo 3.29. Kişilik Özellikleri İle İkametgâh Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	78
Tablo 3.30. Kişilik Özellikleri İle Annenin Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	79
Tablo 3.31. Kişilik Özellikleri İle Babanın Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	80
Tablo 3.32. Kişilik Özellikleri İle Annenin Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	80
Tablo 3.33. Kişilik Özellikleri İle Babanın Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	81
Tablo 3.34. Kişilik Özellikleri İle Kariyer Seçeneği Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	82
Tablo 3.35. Kişilik Özellikleri İle Girişimci Akraba Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	83
Tablo 3.36. Kişilik Özellikleri İle İş Fikri Olanların Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	84
Tablo 3.37. Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Dersi Alma Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	84
Tablo 3.38. Kişilik Özellikleri İle Çalışma Deneyimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	85
Tablo 3.39. Kişilik Özellikleri İle Eğitimin Etkisi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi..	85
Tablo 3.40. Girişimcilik Niyeti İle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma Düzeyi.....	86
Tablo 3.41. Girişimcilik Niyeti İle Okul Arasındaki Farklılaşma Düzeyi.....	86
Tablo 3.42. Girişimcilik Niyeti İle Sınıf Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	87
Tablo 3.43. Girişimcilik Niyeti İle İkametgâh Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	87
Tablo 3.44. Girişimcilik Niyeti İle Annenin Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	87
Tablo 3.45. Girişimcilik Niyeti İle Babanın Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	88
Tablo 3.46. Girişimcilik Niyeti İle Annenin Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	88
Tablo 3.47. Girişimcilik Niyeti İle Babanın Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	88
Tablo 3.48. Girişimcilik Niyeti İle Kariyer Seçeneği Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	89
Tablo 3.49. Girişimcilik Niyeti İle Girişimci Akraba Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	89
Tablo 3.50. Girişimcilik Niyeti ile İş Fikri Olanların Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	89

Tablo 3.51. Girişimcilik Niyeti İle Girişimcilik Dersi Alanların Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	90
Tablo 3.52. Girişimcilik Niyeti İle Çalışma Deneyimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi	90
Tablo 3.53. Girişimcilik Niyeti İle Eğitim Etkisi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Kişilik Katmanları.....	5
Şekil 1.2. Eysenck Kişilik Modeli	25
Şekil 2.1. Sosyal Girişimcilik ve İlgili Diğer Girişimcilik Uygulamalarının Sektörlere Göre Konumlandırılması	48
Şekil 2.2. Sosyal Girişim Yaklaşımı	53
Şekil 3.1. Araştırmanın Modeli 1: Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyeti Arasındaki İlişki	64

ÖNSÖZ

Lao Tzu'nun çok severek anlattığı yaşlı adam ve beyaz atı öyküsünde, sık sık yaşlı adam çevresini uyarır: “Karar vermek için acele etmeyin”. Zaman onu hep haklı çıkarır. Hayrın içinde şer, şerrin içinden hayır çıkar.

Tez çalışmamı bitirmemde bana yardımcı olan tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin Uzunbacak’a ve heyecanımı diri tutmamı sağlayan sevgili dostum Tijen Yıldızturan’a teşekkürü borç bilirim.

Manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen, bana inanan ve güvenen anneanne ve dedeme, bu süreçte önümü açan, maddi manevi yardımını esirgemeyen sevgili eşim Çınar’a ve sabırla beni bekleyen kızım Maysa’ya şükranlarımı sunuyorum.

Emine Tuba BÜYÜKEKŞİ

Isparta, 2017

GİRİŞ

Üretimin temel faktörlerinden olan girişimcilik 19. yüzyıldan itibaren artan önemi ile günümüzde altın çağını yaşamaktadır. Geçmişte üretim faktörleri içinde yer alan sermaye somut anlamının yanında soyut olarak entelektüel birikim olarak anılmaktadır. Çağımızdaki sosyal, ekonomik, bileşim teknolojisindeki değişimler, üretim faktörlerinin niteliksel olarak geliştirmiş ve insanoğlu için türlü avantajlar sağlamıştır. Teknolojideki gelişmeler, sosyal medya araçlarına artan rağbet, lojistik alt yapının gelişmesi kendi işini yapmak isteyen bireylere fırsat kapılarını aralamıştır.

Küreselleşmenin ve rekabetin artması ile dünya piyasalarında tutunmak güçlü bir ekonomiden geçmektedir. Günümüz devletlerinin girişimciliği desteklemesi ekonominin diri tutulması ve piyasanın hareketlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bakımdan ülkemizde de KOSGEB girişimciliği desteklemekte, girişimciliğin tanıtılmasını ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktadır.

Ülkemizde genç nüfusun artması ve iş olanaklarının daralması ile her birey kendi üretim faaliyetine yönelmesine neden olmaktadır. Bu sebeple genç nüfusun girişimci potansiyeli yüksektir. Bu farkındalık ile girişimcilik ders olarak üniversitelerimizde birçok bölümde okutulmakta ve genç bireylerin girişimci olmaları teşvik edilmektedir.

Girişimciliğin öneminin artması ile girişime ilgi duyan girişimci olmak isteyen bireylerin eğilimleri ve niyetlerinin ölçülmesi de önem arz etmeye başlamıştır. Girişimcilik niyetini etkileyen demografik faktörler, kişisel özellikler ve çevresel faktörler araştırmalara konu edilmektedir. Girişimcinin kişilik özelliklerine etki eden faktörler; bireyin çocukluğu ve aile çevresi, ailede girişimci olup olmaması, rol modeller, yaş, eğitim, cinsiyet, iş deneyimi şeklinde sıralanmaktadır.

Bu çalışma ile üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini etkileyen faktörleri tespit etmek ve öne çıkan demografik özelliklerin bu faktörlere etkisini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, Isparta MYO, Yalvaç Büyükkutlu UBYO okuyan girişimcilik dersi alan ve

girişimcilik dersi almayan öğrenciler olmak üzere yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Anket alışması istatistiki yöntemler ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular yorumlanarak değeriendirilmiştir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kişiliğın tanımı, kişiliğın oluşumuna etki eden faktörler, kişilik faktörleri ve beş faktör kişilik envanteri incelenmiştir. İkinci bölümde, girişimciliğın tanımı, tarihsel gelişimi, sınıflandırılması yapılmış ve girişimcilik niyeti hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde ise, Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetlerini ölçen bir araştırma yapılmıştır. Elde edilen veriler sonucunda girişimcilik niyetine etki eden faktörler tespit edilmiş, girişimcilik niyetine ilişkin ifadeler kapsamında hipotezler oluşturulup test edilmiş ve sonuçları değeriendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK

1.1. KİŞİLİK KAVRAMI

Etrafa bakıldığında kimi insanlar dışadönük ve neşeli iken kimileri ise çok sessiz ve içedönüktür. Kimileri karar vermek için üst düzey analitiksel yeteneklerini kullanırken kimileri de duygularını kullanır. Bazıları rahat ve planlı yaşarken bazıları da spontan yaşamaktadır. İnsanlar davranışları bakımında farklıdır. Bu farklılığa sebep yapısal özelliklerin kişilik özelliği olduğu varsayarsak, kişiliğin ne olduğu sorusu ortaya çıkar.

“Kişilik” sözcüğünün kökeni eski Yunan tiyatrolarında drama oyuncularının kullandığı maskenin ismi olan “Persona”ya dayanmaktadır. Maske takan gerçek kişiliğini değil oynadığı rolü temsil etmekteydi. Zaman içinde persona kişinin gerçekte yansıttığı hal ve davranışlarının bütününe anlatmak için kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde kişilik, insanın iç kaynaklarından ortaya çıkan ve genel olarak davranışlarına hükmeden, biyolojik tabiatı ve deneysel olarak öğrenilenleri içeren, kişinin algılama, öğrenme, düşünme, başa çıkma ve davranış biçimlerini anlatmaktadır (Aslan, 2008: 8).

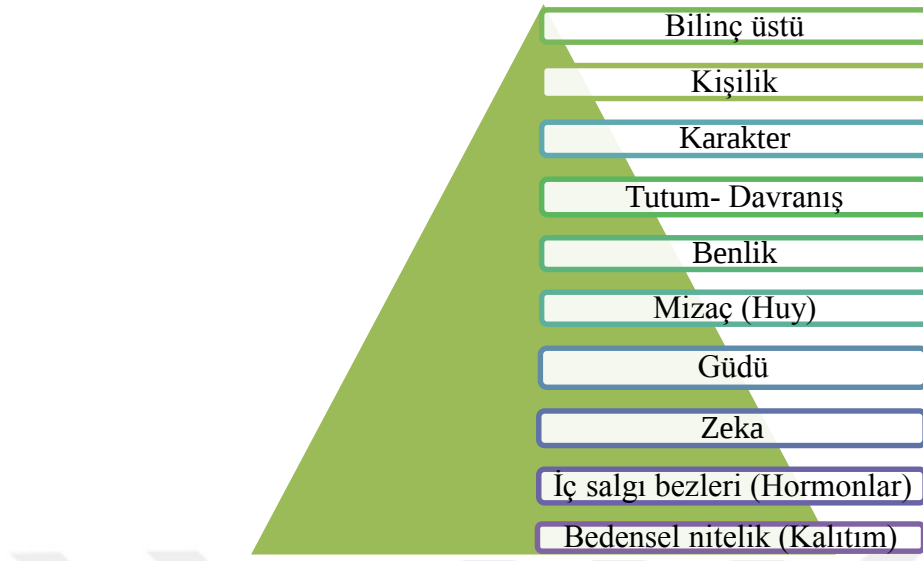
Kişilik kavramı, ilk medeniyetlerle birlikte sorgulanmaya, tasnif edilmeye çalışılmıştır. İlk dönem filozofları da bugün hala ilgi çeken sorular ile ilgilenmişlerdir. Pozitif bilimlerin gelişmesi, Avrupa düşüncesinin pozitivizm (olguculuk), empirisizm (deneycilik) ve materyalizm (maddecilik) akımları ile yoğun olduğu bir dönemde psikoloji deneysel bir bilim haline gelmiştir. 1875’te Wilhem Wundt dünyanın ilk psikoloji laboratuvarını kurmuştur. Willam McDougall ise 1908’de psikolojiyi, alan literatüründe ilk kez kullanılan bir ifade ile “davranış bilimi” olarak tanımlamıştır. Bu sayede psikoloji bir davranış bilimi olarak 20. yüzyılın başlarında felsefeden bağımsızlığını kazanmıştır (Schultz ve Shultz, 2007: 28).

Psikoloji, felsefeden ve fizyolojiden etkilenen bir bilim dalıdır. Psikolojinin geleceğini merkezi sinir sisteminin anatomi ve fizyolojisiyle yakın ilişkide gören Wundt, psikolojinin inceleme konusunun bilinç olduğunu söylemiştir. Bilincin yalnızca kişinin kendisine açık olması, psikolojinin inceleme metodunu içebakış (iç gözlem, entrospeksiyon) olarak belirlemiştir (Özakpınar, 2011: 67).

Bu şekilde psikoloji, ayrı bir bilim disiplini olarak Wundt'un içe bakışçı psikolojisiyle uzun süre Amerika Birleşik Devletleri'nde davranışçılık eğilimin egemenliğinde kalmış ve zamanla birçok dönüşümlerden geçerek günümüzde bilişsel psikoloji ve bilişsel sinirbilim işbirliği noktasına gelmiştir. Psikoloji kuramcılarının, kullandıkları yöntemlere göre kişilik tanımları şu temel öğelere ayrılmaktadır (Köknel, 1982: 28).

- Kişilik, bütün bedensel özelliklerin, içgüdülerin, dürtülerin, eğilimlerin, kazanılmış deneyimlerin bütünüdür.
- Kişilik, bir insanın gelişme evrelerinde gerçekleştirdiği bağlantıların bütünüdür. Bu bütünlük içinde tutum ve davranışa yansıyan özellikler yer alır.
- Kişilik, eğilim ve deneyimlerin belirli evreler içinde bütünleşmesi sonucu oluşan bir süreçtir.
- Kişilik, bir insanın çevresine uyum sağlamak amacıyla yaptığı davranışların bütünüdür.
- Kişilik, bireysel farklılığa dayanan duyguların, düşüncelerin, becerilerin, yeteneklerin, alışkanlıkların oluşturduğu işlevsel bir bütündür.

Bireyin kendine özgü ve ayırıcı davranışlar bütünü olarak ifade edilen kişilik, bireyin belli bir süreçte ortaya koyduğu tutarlı davranış kalıplarıdır. Bu tanım iki temel unsura sahiptir. Birinci unsur tutarlı davranış kalıplarıdır. Burada önemli olan kişiliğin tutarlı olmasıdır. İkinci unsur ise, kişiliğin bir süreç sonucunda oluşmasıdır ve nasıl davranacağımızı ve hissedeceğimizi etkileyen ve içimizde gelişen bütün duygusal, güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsar (Burger, 2016: 23). Kişilik, birbirlerini tamamlar biçimde işlev gören farklı aşamalardan oluşmuş bir bütündür. Bu katmanlar aşağıda şekilde gösterilmiştir (Köknel, 1982: 29).

Şekil 1.1. Kişilik Katmanları

Kaynak: Köknel, 1982: 30

Şekilde görüleceği gibi en alt aşamada bedensel nitelikler, kalıtım bulunur. İkinci aşamada bedene şekil ve renk veren hormonlar bulunur. Üçüncü aşamada kişiliğin oluşup gelişeceği ruhsal yapının temelini oluşturan zekâ vardır. Dördüncü aşamada yaşam gereksinimlerini karşılamaya yönelik içgüdü ve dürtülerden oluşan güdüler yer alır. Beşinci aşamada güdülerden kaynaklanan duygu ve coşku vardır. Bu alanın kişiye özgü özelliklerine mizaç denir. Altıncı aşamada benlik bulunur. Yedinci aşamada kişiliğin dışarı vuran, başkaları tarafından algılanan, değerlendirilen duyguları, düşünceleri, tutum ve davranışları gelir. Sekizinci aşama; toplum değerleri, kuralları ve ahlak açısından değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan kişiliği yansıtan karakterdir. Dokuzuncu, kişinin kendi olduğu ya da olmak istediği biçimde kabullenmesi ya da kabul ettirmesi sonucu kendini gerçekleştirdiği, kendi varlığını ispatladığı aşamadır böylece kişilik meydana gelir. Son aşamada birey, kişiliğini oluşturan öteki katmanların bilincinde olarak akıp giden zaman içinde evrendeki yerini ve değerini saptar. Kişinin yaşadığı çevre şartlarına göre benliğinin gelişmesi, olgunlaşması, kendisini kabul etmesi ve ettirmesi için başvurduğu yöntemler farklı olabilir. Önemli olan, bu aşamaların dengeli ve düzenli bir bütünleşme içinde olmasıdır (Köknel, 1982: 30).

1.1.1. Kişilik ile İlişkili Kavramlar

Kişilik kavramıyla ilgili olarak birçok tanım literatürde bulunmaktadır. Genel kabul gören tek bir tanımın olmaması kişilik kavramının zaman zaman farklı kavramlar ile ifade edilmesine neden olmaktadır. Bu kavramlar kişiliği tam anlamıyla ifade etmemekle birlikte kişilik kavramından uzak değillerdir (Güney 2008: 262). Aşağıda bu kavramlarla ilgili farklılıklarına değinilmektedir.

1.1.1.1. Mizaç (Huy)

Mizaç, kişiliği etkileyen davranış ve düşüncelerin genel eğilimidir. Gülmek, sinirlenmek, neşeli ve sıkılgan olmak gibi kişiden kişiye değişen özelliklerin tümüne mizaç denir (Güney, 2008: 196). Mizaç, önemli ölçüde devamlıdır ve kalıtsal yönü vardır. Karakter, davranışın sosyal ve ahlaki yönünün evrimi olarak görülürse, mizaç bu yönlerin kalıtsal yönü ve devamlılık arz eden bölümü olarak düşünülmelidir (Erdoğan, 1994: 245). Mizaç bir diğer ifade ile huy ise, kişiliğin üzerinde gelişen kaba biyolojik zemindir. Kısacası mizaç biyolojik, karakter ise sosyal ve kültürel katkıları içermektedir. Dolayısı ile kişilik, mizaç ve karakterin dinamik etkileşimin bir sonucu olmaktadır (Doğan, 2013: 63).

1.1.1.2 Karakter

Karakter Yunanca oyarak şekil vermek anlamına gelir ve mizacın üzerine oyarak işlenen yapıyı anlatmaktadır. Kişinin ayırıcı özelliklerini anlatmak amacıyla kullanılan bir kavramdır (Doğan, 2013: 63). Karakter, kişinin zihinsel gücünü oluşturan ve biçimlendiren genel özelliklerin tamamıdır. Bu durumda karakter, kişiliğin tamamı değil temel özelliğidir. Yani karakter kişiliğin iskeleti durumundadır (Erdoğan, 1994: 244). Allport, karakteri şu şekilde tanımlamıştır. Karakter, kişinin bulunduğu çevrede geçerli olan değer yargılarını ve ahlak kurallarını kullanım şeklidir. Bruyer'e göre karakter, kişinin içinde yaşadığı çevrede geçerli olan ahlak kuralları karşısında ortaya çıkan ruhsal özelliklerinin tümüdür (Güney, 2008: 193).

1.1.2. Kişiliği Etkileyen Faktörler

Kişiliği oluşturan birçok faktör vardır. Birey daha anne karnında iken uyarılarla etkileşime geçmektedir. Beyin verileri doğum öncesi kaydetmeye başlar. Aşama aşama birey içine doğduğu dünyada sahip olduğu genler, bedensel nitelikler, aile, çevre, toplum kültürü, sosyal sınıf, yaşadığı coğrafya ve daha sayılamayacak birçok faktör kişiliğine etki etmekte, hayata karşı tutum, rol ve davranışlarını belirlemektedir.

1.1.2.1. Kalıtım

Kalıtsal faktörler kişiliğin oluşmasında önemli rol oynar. Çünkü insanlar kişisel özelliklerinin çoğunu doğuştan getirmektedir. Bu özellikler insanlar arasındaki farklılıkları yaratan önemli faktörlerdir. Kişiliğin sistematik yapısını oluşturan çekirdeğin kalıtsal olarak belirlendiği yapılan araştırmalarla doğrulanmıştır. Kalıtım yoluyla insanlar hem kendi türlerinin özelliklerini hem de soyuna ve ailesine ait birçok özelliği taşırlar. Bunlar bedensel yapı, fiziksel görünüm, cinsiyet, davranış biçimleri, öğrenme türleri, bedensel güç ve sağlıktır (Güney, 2008: 188).

Nörolojik etkileşim hamilelik sırasında başlar. Cinsiyet de etkilendiği hormonlar ile kişiliği etkilemektedir. Sekiz haftalık olana kadar bütün fetüs beyinleri, dişi beyni gibi görünür. Dişilik doğanın başlangıç halidir. Eğer bebek erkeğe sekizinci haftadan itibaren salgılanmaya başlayan testosteron, iletişim merkezindeki hücrelerin bir kısmını öldürerek beyni erkek beynine döndürür. Eğer bebek dişi ise kadın beyni değişmeden büyümesine devam eder ve beynin hücreleri duygusal gelişimi de belirleyen iletişim ve bağlantı merkezlerinde yoğunlaşır. Östrojen kız bebeğin gözlemlene, hissetme, iletişim merkezini daha da geliştirir (Brizendine, 2006: 33-38).

Kişiliğin şekillenmesinde genetik ve çevresel faktörler doğum anından itibaren iç içedir. Bunlar üç başlık altında incelenebilir. Birinci olarak belirli genlerin etkilerini ortaya çıkarmak için belirli bir çevre gerekir. Örneğin alkolizme eğilimli bir genle doğan çocuk, alkole maruz kalmazsa alkolik olmayabilir. İkinci olarak anne

ve babalar biyolojik çocuklarına hem kendi genlerini hem de bir ev ortamını verirler. Böylelikle çocuğun genetiği ile içinde yetiştiği ortam ilişki içindedir. Mesela zekâ kısmen kalıtsal olduğu için, yüksek zekâyâ sahip anne ve babaların çocukları da olasılıkla yüksek zekâyâ sahip olacaklardır. Bununla birlikte yüksek zekâyâ sahip anne ve babalar büyük olasılıkla hem onlarla kurdukları ilişkiler hem de sundukları entelektüel deneyimler aracılığıyla çocuklarına ilham verici bir ortamda sağlayacaklardır. Bu şekilde genotip ve ortam arasında pozitif bir korelasyon olduğu için, çocuk iki kat entelektüel avantaj elde edecektir. Üçüncü olarak, anne ve babalar, çocuğun genotipiyle negatif korelasyon oluşturan bir ortamı bilinçli olarak oluşturabilirler. Mesela içe dönük ana babalar çocuğun kendi içe dönüklüğünün etkisini giderecek sosyal faaliyetlere teşvik edebilirler (Atkinson ve Hilgard, 2012: 483).

1.1.2.2. Aile

Aile insanların karşılaşmış olduğu ilk sosyal gruptur. Aile toplumun en küçük parçası ve çekirdeğidir. Bireyler sosyal ve kültürel değerlerini ilk ailesinde kazanır. Ebeveyn çocuk ilişkisinin gelişmiş olması, kardeşler ile ilişkilerin tesis edilirken rekabetin ve kıskançlığın önlenmesi, sevgi, saygı ve değerlerin çocuklara aktarılabilmesi sağlıklı bir yuvanın işaretidir. Ruhsal olarak sağlıklı kişilikler; dengeli, güçlü bağlara sahip aileler üzerinden inşa edilebilecektir. Anne ve babanın çocuk üzerindeki etkisi çocuğun zihinsel yapısını şekillendirdiği gibi aile yapısı, aile bireylerinin deneyimlerini çocuğa çeşitli yollar ile aktarmaları yani ailenin çocuk yetiştirme tarzı da kişiliği belirler. Ailenin demokratik yapıya sahip olmaları çocuğun daha rahat yetişmesine bu sayede objektiflik kazanmasına ve rasyonel davranmasını sağlar. Zaman içinde çocuğun daha aktif ve kolay sosyal ilişki kurduğu gözlemlenmiştir (Erdoğan, 1994: 242).

1.1.2.3. Kültürel ve Sosyal Çevre

Kültürel yapı, kişiliğin genellenebilir özelliklerini ortaya çıkarır. Bununla birlikte belirli bir kültürel yapı içinde farklı alt kültürler ve değişik sosyal gruplar bulunur. Bu alt kültürel özelliklerin ve sosyal grupların da ayrı ayrı kişilik tipleri doğuracağı kabul edilmelidir (Erdoğan, 1994: 242). Genel olarak kişinin, doğduğu

coğrafyanın kültürü, ırkı, inandığı din majör faktörler olarak kişiliği etkiler. Minör etkenler olarak; ailesinin bulunduğu sosyal sınıf, okul eğitimi, arkadaş çevresi tercih ettiği sosyal çevreler ve bulunduğu ortamların sağladığı entelektüel ve kültürel atmosfer olarak sayılabilir.

1.1.2.4. Coğrafi ve Fiziki Çevre

İnsanların çevrelerinin ürünü olduklarını bir yere kadar kabul etmek gerekir. İnsan bir coğrafi çevrede doğduğu zaman oranın havasını teneffüs ederek, suyunu içerek ve bitkilerini ve meyvelerini yiyerek oranın toprağına karışır. Aslında insanın biyolojik yapısını oluşturan yaşadığı coğrafyadır. Dolayısıyla o yöreye göre kişilik geliştirir. Örneğin Karadeniz bölgesinin kendine özgü bir insan tipini doğurması gibi (Tutar, 2013: 301).

1.1.2.5. Diğer Faktörler

Bireyin kişiliğini oluşturan diğer faktörler bireye özel durumlar olmakla birlikte toplumsal etkenler de sayılabilir. Kişinin yaşadığı travmalar veya kazalar, bedensel engeller, anne babanın boşanması veya kaybı, ergenlik sorunlarının atlatılamaması bireysel durumlara örnek verilebilir. Toplumsal etkenler ise; yaşanan savaşlar, göç, ekonomik krizleri sayabiliriz. Son zamanlarda sosyal medyanın da dikkat çekecek nitelikte kişileri etkilediği görülmektedir. Kitle iletişim araçları da bu faktörlerin arasındadır. Çeşitli haber ve mesajları insanlara iletmekte, onları etki altına almaktadır. Ayrıca çocukların ve gençlerin rol model olarak örnek aldığı kişiler ve referans gruplar vardır. Bunun yanı sıra ailenin çocuğunu yetiştirme tarzı ve çocuğun aile içindeki doğum sırası da kişiliği etkileyen diğer faktörler arasındadır (Tutar: 2013: 303).

1.2. KİŞİLİK KURAMLARI

Binlerce yıldır yeryüzünde yaşayan insan, tarihi boyunca fizyolojik ve ruhsal gelişim aşamalarından geçerken sahip olduğu kişilik de bir o kadar karmaşık ve birçok daldan beslenir hale gelmiştir. Bu karmaşık yapıyı mercek altına alan bilim adamları diğer somut bilimlerde kullanıla gelen bilimsel araştırma yöntemlerini soyut bir kavram olan ruh ve psikoloji de kullanmaları mümkün değildir. Başlangıçta

araştırmacılar kendi iç gözlemlerine yönelmişler zamanla kişiliği araştırmak için farklı bakış açısı ve yöntemler geliştirmişlerdir. Yeni bir disiplin olan psikolojinin inceleme alanı olan insanın oldukça karmaşık bir varlık oluşu, insan psikolojisinin objektif olarak incelemeye çok uygun olmaması sebebiyle, diğer fenni bilimlerin ulaştığı kesinliğe ulaşamamıştır. Bu nedenle aynı şeyi açıklamaya çalışan birbirinden farklı yaklaşımların olması kaçınılmazdır. Bununla birlikte insan, duygusal bir varlık olduğu için objektif olarak incelenebilme ve inceleyebilme güçlükleri vardır (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 6). Psikolojik bir olgunun analizine pek çok farklı perspektif aracılığıyla ulaşılabilir. Her biri insan davranışı ile ilgili farklı açıklamalar önermektedir ve bir insanı bütün olarak anlayabilmemiz için, her yaklaşımın katkısı vardır (Atkinson vd., 2012: 10).

Tablo 1.1. Psikolojinin Beş Perspektifi

PSİKOLOJİNİN BEŞ PERSPEKTİFİ	
Biyolojik Perspektif	Davranışın ve zihinsel süreçlerin altında yatan nörobiyolojik süreçleri anlamaya yönelik bir yaklaşımdır.
Davranışçı Perspektif	Gözlemlenebilen davranışı koşullanma ve pekiştirme prensipleriyle açıklanmaya yönelik bir yaklaşımdır.
Bilişsel Perspektif	Algılama, hatırlama, mantık yürütme, karar verme ve problem çözme gibi zihinsel süreçleri ve bu süreçlerin davranışla olan ilişkisini anlamaya yönelik yaklaşımdır.
Psikanalitik Perspektif	Davranışı, cinsel ve saldırgan dürtülerden oluşan bilinçdışı motivler çerçevesinde anlamaya çalışan yaklaşımdır
Öznel Perspektif	Davranışı ve zihinsel süreçleri insanların aktif olarak ürettikleri öznel gerçeklikler çerçevesinde anlamaya çalışan yaklaşımdır.

Kaynak: Atkinson vd., 2012: 10

Burada psikoloji biliminin başlangıçtan itibaren kişiliğe bakış açısı, yaklaşım ve kuramları kısaca incelenecektir.

1.2.1. Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik kuramın yaratıcısı Sigmund Freud, ilk kişilik kuramcısıdır. Psikanalitik kuramın dayandığı temel fikir, insanın düşündüğü ve yaptığı pek çok şeyin bilinçaltı bir süreç tarafından yönlendirildiğidir (Atkinson ve Hilgard, 2012: 459). Kuramcılar bilinçten çok bilinçdışı vurgulara sahiptir. Normal insanlardan çok hasta kişiler üzerine durmuşlar ve görece az sayıda temel güdü üzerine odaklanmışlardır (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 10).

1.2.1.1. Sigmund Freud

Nörolog olan Freud, serbest çağrışım yöntemini keşfetmiştir. Bu yöntem hastanın aklına gelen her şeyi ne kadar boş ve utandırıcı olduğuna bakmadan anlatmasını içerir. Bilinç dışı arzu ve korkuların dışavurumunu yorumlar. Psikanaliz adı verilen ilk psikoterapi sistemini de geliştirmiştir. Tedavi yöntemlerinde hipnozu ve yansıtıcı mürekkep yöntemini ve rüya yorumlarını kullanmıştır. Freud'un; kişiliği algılamasına ve açıklamasına ilişkin kuramsal yaklaşımını üç ana başlık altında olmak üzere toplanabilir. Topografik Kuram, Yapısal Kuram, İçgüdüsel Kuram (Karakaya, 2013: 17).

Topografik kuramda Freud zihinsel yaşamı bilinçdışı ve bilinç olmak üzere iki bölüme ayırmıştır. Bilinçdışı kavramını da bilinçaltı ve bilinç dışı olarak ikiye ayırmıştır. Bilinçdışı insanın farkındalığının arkasındaki dürtü ya da içgüdüleri içerir. Bununla birlikte sözlerin, hislerin ve hareketlerin çoğunu yönlendirir. Bilinçaltı, bilinçdışına göre bilince daha yakındır ve sürekli bilinç ile bağlantı halindedir. Bilinç, o an farkında olunan her türlü duyum ve yaşantıların bulunduğu düzeydir.

Yapısal kuramda Freud'a göre kişilik, "id", "ego" ve "süper ego" olarak üç ana dilimden oluşmakta ve insan davranışlarını bunlar yönetmektedir. İnsan eğilimleri ve sevgi güdülerinin toplandığı yer "id" (alt benlik) adı verilen dilimdir. Kişi kendi haline bırakılırsa, kendisinin tüm güdülerini tatmin edecek davranışlarda bulunacaktır. "İd"ın karşıtı "süperego" (üstbenlik) dir. Süperego, insanın en asil düşüncelerini, büyüklerinden, öğretmenlerinden kısaca yaşadığı ve ilişkide bulunduğu kültürel ortamdan kazandığı iyi özellikleri içerir. Süper ego ile sürekli mücadele içinde olan id, bireyin ne yapmak istediğini gösterir. Bu çekişmenin dengeleyicisi ise "ego" dur. Ego, İd'in isteklerini süperegoya uygun hale getirmeye çalışır (Zel, 2011: 29).

İçgüdüsel Kuramda ise, topografik model, sahneyi tanımlarken yapısal model de kişileri tanımlar. Freud insan davranışlarının dürtüler ya da içgüdüler tarafından güdülendiğini belirtir. Bunlar, libido olarak adlandırılan yaşam ya da cinsellik içgüdüğü Thanatos olarak adlandırılan ölüm ya da saldırganlık içgüdüğüdür (Burger, 2016: 80). Freud insan doğasında bulunan kaygı ve savunma mekanizmalarını

belirlemiştir. Yasak olan bir şeyi yapma dürtüsü hisseden kişiler kaygı yaşar. Kaygıyı azaltmanın bir yolu, toplumsal ya da onun içsel temsilcisi olan süper ego tarafından cezalandırılmaktan kaçınmak için itkiyi kılık değiştirmiş biçimde ifade etmektir. Bu savunma mekanizmaları tabloda açıklanmıştır (Atkinson vd., 2012: 461).

Tablo 1.2. Temel Savunma Mekanizmaları

TEMEL SAVUNMA MEKANİZMALARI	
Bastırma	Korkuyu veya acı veren dürtü ve hatıraların bilinçli farkındalıktan uzaklaştırılması
Rasyonalizasyon	Yaptıklarımıza, mantıklı, toplumsal olarak makbul görülen güdüler yükleyerek, rasyonel bir şekilde davranmış izlenimi vermek
Karşıt Tepki Oluşturma	Zıt bir güdüyü güçlü bir şekilde ifade ederek, başka bir güdüyü kendimizden gizlemek
Yansıtma	Kendimizde beğenmediğimiz özellikleri abartarak başkalarına atfetmek
Zihinselleştirme	Stresli bir durumdan, buna soyut ve entelektüel çözümler arayarak kurtulmaya çalışmak
İnkâr	Acı veren bir gerçekliğin varlığını inkar etmek
Yer Değiştirme	Var olduğu şekilde tatmin edilmesi mümkün olmayan bir güdüyü başka bir kanala yönlendirmek.

Kaynak: Atkinson ve Hilgard, 2012: 461

1.2.1.2. Alfred Adler

Alfred Adler, Freud ile yollarını ilk ayıran ilk psikanalitik grup üyesidir. 1911 yılında görüş farklılıkları had safaya ulaşmış, tartışmaları kişisel bir boyut kazanmıştır. Adler kendi topluluğunu ve dergisini kurmuş ve ismini “Bireysel Psikoloji” olarak adlandırmıştır (Burger, 2016: 152). Adler üstün olma çabası kuramında; “Aşağılık, güvensizlik ve yetersizlik duyguları hayatta bir gayenin belirlenmesini ve şekillendirilmesini sağlar. Anne ve babanın dikkatini üzerine çekmek, ön plana çıkmak, hayatın ilk yıllarından itibaren çocuklarda görülmektedir. Bu tür davranışlar insandaki saygınlığa kavuşma eğiliminin ilk belirtileridir, aşağılık duygusunun etkisiyle oluşur ve çocuğu çevresine karşı bir üstünlük duygusuyla donatacak bir amaç saptamaya iter” demiştir (Adler, 2008: 96).

Bu kurama ilaveten kişilik gelişiminde ebeveyn etkisine dikkat çekmiştir. Anne ve babanın çocuğunu yetiştirirken sergiledikleri tutumlar kişiliği etkiler. Birincisi, çocuklarına çok özen gösteren ve aşırı korumacı aileler çocuklarını şımartır ve bağımsızlığını elinden alır. İkincisi ise, çocuklarını ihmal eden ebeveynlerdir.

Büyüme sürecinde ebeveynlerinden çok az ilgi gören çocuklar, soğuk ve şüpheli olur. Yetişkinliklerinde ise insani ilişkiler geliştirmekte zorlanır (Burger, 2016: 153). Bir diğer görüşünde ise çocuğun aile içindeki doğum sırası kayda değer bir önem taşımaktadır. Özellikle de aile içindeki pozisyona eşlik eden durumun nasıl algılandığı önemlidir. Algılar kaçınılmaz bir biçimde öznel olacağı için de herhangi bir sırada doğan bir çocuk herhangi bir yaşam tarzı geliştirebilir. Ancak genelde belirli kişilik özellikleri belirli doğum sırasına sahip çocuklarda görülmektedir (İnanç, Yerlikaya, 2015: 54).

1.2.1.3. Carl Gustav Jung

Freudcu topluluktan bir diğer kopuş ise 1914 yılında Carl Jung'tır. Bunu izleyen yıllarda, Jung psikoterapist olarak çalışmaya devam etmiştir. Diğer ülkelerin kültürlerini gözlemlemek için dünyayı dolaşmış ve Analitik Psikoloji olarak anılan kendi psikoloji okulunu kurmuştur (Burger, 2016: 156). 19. yüzyıl Avrupasına hakim olan romantik akımın iki temsilcisi de Freud ve Jung'tır. Aralarında belirgin farklılıklar söz konusudur. Freud pozitivizm, indirgeyici bilimsellik ve Darwinizm'den etkilenirken, Jung bu yaklaşımları kabul etmeyerek psikiyatrinin saf kaynaklarına, yani romantizm ve tabiat felsefesine geri dönmek niyetindedir. Jung'un ortaya attığı bu yeni alan, insan ruhunun maneviyat ve psikoloji arasındaki ulvi boyutudur. Jung'un "aktif hayal kurma metodu" ile arketipler öğretisinin temelini atmıştır. Jung benliği daha üst ve daha alt konumda olan Ben'i de kapsayan, kişilik üstü bir yapı olarak tanımlamıştır. Ben ve benlik arasında kesin bir ayrım yapmıştır (Merter, 2008: 33-35).

Jung, kişisel bilinçaltından ayrı olarak ortak bir bilinçaltına sahip olduğunu, ortak bilinçaltında ilksel imgelerden oluştuğunu, atalarımızdan kalan bilinçaltı bu imgelere genel olarak arketipler adını vermiştir. (Burger, 2016: 156) insan egosu, mekânsal dış dünya ve ruhsal iç dünya arasında bir köprü konumundadır. Egonun çevresinde, ömür boyu yapısal değişikliklere maruz kalan bir dizi alt kişilik yer alır. Bunlar persona, yani hali hazırdaki birinci rol kişiliğimiz, gölge kişiliğimiz kendimizden ve başkalarından sakladığımız yönlerimizi içerir, anima (dişil kişilik) , animus (eril kişilik), ruhsal arketip, hayatın zor dönemlerinde

örneğin rüyalarda görülen yaşlı bilge imgesiyle devreye girer ve benlik (self)'tir (Merter, 2008: 37).

Jung'a göre, her bir bireyin tanımlanabilir ve kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Buna göre, Jung, bireyleri temelde iki tip olarak "içedönük" ve "dışadönük" şeklinde ayırmıştır. İçedönük tiplerin, yer aldıkları ortama uyum sağlamaları güçtür. Dışadönük tipler ise, yer aldıkları ortamın değerlerine ve kurallarına çabuk ve kolay uyum sağlarlar. (Doğan,2013: 72)

1.2.1.4. Karen Horney

Karen Horney, Freud'cu kuramla ters düşmüş ve 1941 yılında New York Psikanaliz Kurumu'ndan istifa ederek ve Amerikan Psikanaliz Kurumu'nu kurmuştur ve kişilik gelişimine etkileri olan kültürel ve toplumsal faktörleri ele almıştır. Toplumsal etkenlerin, doğuştan gelen davranışlardan daha çok belirleyici olduğunu söylemiştir. Psikanalitik yaklaşıma iki büyük katkıda bulunmuştur bunlar; nevroz üzerine görüşleri ve kadın psikolojisidir. Horney'e göre nevroz; kişiliğin temel ögesi kaygı ve korkudur. Her fert, farklı sebeplerden ileri gelen kaygı ve korkularını yenebilmek ve bunları aşabilmek için birçok faaliyette bulunur. Horney'in kaygı ve korkular ile baş edebilmek için bireylerin başvurabileceği davranış alternatifini on adet olarak belirlemesine karşılık, bunlardan üç tanesi, özellikle toplumsal sistem içerisindeki kişilik türlerinin tespit edilmesi bakımından oldukça önemlidir. Sempatik ve dışa dönük kişilikte, insanlar ile sıcak insani ilişkiler kurularak kaygı ve korkular giderilmeye çalışılır. Antipatik ve içedönük kişilikte, insanlardan uzaklaşarak, aralarına karışmayarak ve yalnız başına hareket ederek kaygı ve korkulardan kurtulmaya çalışılır. Saldırgan ve öfkeli kişilikte ise, insanlara karşı gelmek, insanlar ile mücadeleye girmek güçlü ve yenilmez olduğunu göstererek, her şeyi tartışarak ve kavga ederek elde etmeye çalışarak kaygı ve korkulardan kurtulmaya çabalanır (Zel, 2011: 34).

Horney, Freudcu kurama karşı ilk itirazlarını Freud'un kadınları küçümseyen görüşlerini okuduktan sonra dile getirmiştir. Örneğin, Freud penis kıskançlığını, kız çocuklarının erkek olma isteği olarak açıklamıştır. Horney (1967), erkekleri pohpohlayan bu görüşe rahim kıskançlığı kavramı ile (erkeklerin kadınların çocuk

doğurma ve bakma yeteneklerini kıskanması) karşılık vermiştir. Horney erkeklerin bu yüzden kendilerinden memnun olmadığı gibi bir sonuca ulaşmamış; bunun yerine iki cinsiyetin de, karşı tarafın hayranlık duyduğu bir özelliği olduğunu belirtmiştir (Burger, 2016: 176).

1.2.1.5. Erich Fromm

Psikanalitiği sonradan benimsemiş bir sosyolog olan Erich Fromm, I. ve II. Dünya savaşlarını görmüş ve bu savaşlardan gençliğinde etkilenmiştir. “Özgürlükten Kaçış” adlı eserinde kişilik kuramını kaygı ve kaygıdan kaçış üzerine kurgulamıştır. Çocuğun büyüdükçe ana babasının, diğer üyesi olduğu kümelerin denetiminden kurtularak kendi özgürlüğüne kavuştuğu; fakat özgürlüğüne kavuşan bireyin başkalarından kopmasıyla yalnızlığın içine gömüldüğü, bu acıya dayanamayan bireyin özgürlükten kaçarak yeniden başka insanların ya da örgütlenmiş kümelerin yeni ve doyurucu güvenini aradığı bu kuramın ana savı olmuştur (Kutanis, 2006: 58).

Sigmund Freud ve Karl Marx’ın görüşlerinin etkisi bulunan Fromm’un kuramında, kişilik üstünde sosyolojik ve antropolojik, tarihsel, ekonomik faktörlerin etkileri odak noktasıdır. Fromm’a göre evrimsel süreç içinde doğa ve türdeşleriyle olan asal bağlarını kaybeden insanoğlu; kazandığı akıl, içgörü ve imgelem gibi nitelikler sebebiyle içinde hayatını sürdürdüğü dünyada tamamen farklı bir varlık olarak kendine has problemler ile karşı karşıya kalmaktadır. Fromm’un kuramı bir anlamda bu problemlerin tanımlanmasını ve çözüm önerilerini kapsamaktadır (Uğur, 2016: 26).

Fromm’a göre insanın doğadan kopmuş ve insani ilişkileri zayıflamış olması kendisini yalnızlaştırmıştır. Soyutlanmış olma insanın ayırıcı özelliğidir ve diğer hayvan türlerinde görülmez. Tarih boyunca insanoğlu giderek daha fazla özgürlük kazanmıştır. Buna rağmen karşılığını yalnızlaşarak ödemiştir bu yüzden özgürlüğün insanın kaçmak istediği bir durum olduğunu anlatan Fromm, otoriter rejimlerin insanlara çekici gelmesinin nedenini buna bağlar (Geçtan, 1980: 120).

1.2.1.6. Harry Stack Sullivan

Kapsamlı bir kişilik kuramı oluşturan Sullivan, kişiler arası ilişkiler kuramında; kişiliğin sosyal bir çevrede geliştiğini belirtir ve bireyin diğer insanlar olmadan bir kişiliğe sahip olamayacağını söyler. Sullivan “kişilik, asla kişinin içinde yaşadığı ve varlığını bulduğu karmaşık kişiler arası ilişkilerden soyutlanamaz” demiştir. Bu sebeple kişilik hakkındaki bilgi sadece insanların kişiler arası ilişkilerinde nasıl davrandıklarını bilimsel olarak araştırmakla edinilebilir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 134).

Sullivan’a göre kişilik gelişimi yedi evreden oluşur. Bunlar; bebeklik, çocukluk, gençlik, ön ergenlik, erken ergenlik, geç ergenlik ve yetişkinliktir. Sullivan, yetişkin kişiliğinin gelişiminde erken çocukluk deneyimlerinin önemine dikkat çekmiştir. Sullivan’ın gelişim kuramının temel özelliği, yedi evreden üçünü oluşturan ergenlik yıllarına verdiği önemdir. Ön ergenlik ve bunu izleyen yıllarda yaşananlar, yetişkinlikte tatmin edici ilişkiler yürütebilmek için çok önemlidir. Yetişkin hastaları gözlemleyen Sullivan, bu kişilerin rahatsızlıklarının çoğunun, ergenlikte tatmin edici ilişkiler kuramamalarından kaynaklandığını belirtmiştir. Kişiliğin incelenmesinde kişiler arası ilişkilere odaklanarak birçok kuramda var olan boşluğu dolduran Sullivan, kişiliğin gelişimi hususunda sunduğu kapsamlı gelişim dönemleri ile de alana önemli katkılar sağlamıştır (Karakaya, 2013: 24).

1.2.1.7. Erik Homburger Erikson

Liseyi bitirdikten sonra ressam olmaya karar veren Erikson gezilerinin sonunda Viyana’da Sigmund Freud’un ilkökul öğretmeni olan kızı Anna Freud ile tanışmış ve onun öğrencisi olarak psikanalitik eğitimini tamamlamıştır (Burger, 2016: 162). Jung, Adler, Horney, Fromm ve Sullivan, Freud’un libido kuramını reddetmiş ve kendi kuramlarını oluşturarak Freudiyen psikanalizle bağlarını koparmışlardır. Bu kuramcılardan farklı olarak Erickson, Freud’un varsayımlarını reddetmek yerine genişletmeyi tercih etmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 160).

Erik Erikson, 1950 ‘de yayınladığı Çocukluk ve Toplum kitabında kişilik gelişimi kuramı olan “İnsanın Sekiz Çağı”ndan ilk defa söz etmiştir. Tablo 1.3’te

kısaca belirtilen bu sekiz evre; bebeklik, yürümeye başlama, erken çocukluk, ilkokul çağı, ergenlik, genç yetişkinlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak sıralanmaktadır (Doğan, 2013: 75).

Tablo 1.3. İnsan Yaşam Döngüsünde Sekiz Evre

İnsan Yaşam Döngüsünde Sekiz Evre		
1.Evre	Güvene Karşı Güvensizlik	Genellikle klasik psikoanalitik kuramda, yaşamın ilk yılını kapsayan oral evrenin karşılığı olan evredir.
2.Evre	Özerkliğe Karşı Utanma ve Şüphencilik	Freud taraftarlarının anal evre dedikleri ve yaşamın ikinci ve üçüncü yılını kapsayan evredir.
3.Evre	Girişkenliğe Karşı Suçluluk Duygusu	Genellikle dördüncü ve beşinci yaşları kapsayan okul öncesi evredir.
4.Evre	Başarıya Karşı Aşağılık Duygusu	Yaş itibarıyla altıdan on bire kadar olan ilkokul yıllarını kapsayan, örtülü dönem olarak geçer.
5.Evre	Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası	Çocuğun ergenliğe girmiş olduğu, yaklaşık on iki ve on sekiz yaşları kapsar.
6.Evre	Yakınlık Kurmaya Karşı Soyutlanma	Ergenlik sonunda orta yaşlara kadar uzanan genç yetişkinlik evresidir.
7.Evre	Üretkenliğe Karşı Durgunluk	Orta yaş; yaklaşık olarak çocuklarının ergenliğe ulaştığı ve bireyin mesleklerinde yerleşmiş oldukları evredir.
8.Evre	Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk	Bireyin temel çabalarını tamamlamak üzere olduğu ve ciddi düşüncelere zaman ayırabildiği son evredir.

Kaynak: İnanç ve Yerlikaya, 2015

1.2.2. Davranışçı Yaklaşım

Kişiliğin davranışçı yaklaşımı, psikanalitik yaklaşımının aksine, davranışın çevresel ya da durumsal belirleyicilerinin önemini vurgulamıştır. Bu görüşe göre davranış, kişisel ve çevresel değişkenler arasındaki sürekli bir etkileşimin sonucudur. Çevresel koşullar, öğrenme yoluyla davranışı biçimlendirir. Kişiler ve durumlar birbirlerini karşılıklı olarak etkiler. Davranışı tahmin edebilmek için kişinin sahip olduğu özelliklerin durumun özellikleriyle nasıl etkileştiğini bilmemiz gerekir (Atkinson vd., 2012: 469).

Davranışçı psikoloji akımının inceleme konuları arasında dilin öğrenilmesi, tutum değişikliği, ebeveyn-çocuk ve öğretmen-öğrenci etkileşimleri, problem çözme, cinsiyet rolleri ve psikoterapi yer almaktadır. İnsan davranışlarını anlamaya yönelik bu geniş kapsamlı yaklaşım, kişiliği, yani insanların tutarlı davranış kalıpları sergileme nedenlerini açıklamaya yönelik modelleri ortaya koymuştur. Davranışçılar

diğer kişilik kuramcılarından farklı olarak iç gözlem (göreceli) yerine kanıtlanabilir (bilimsel olarak ölçülebilir) verileri esas olarak almışlardır (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 177).

1.2.2.1. John B. Watson

Watson 1924 yılında “Davranışçılık” kitabının basılması ile psikolojiyi yeniden tanımlamıştır. Watson ayrıca içebakış metoduyla bilinç analizine davranışçılık doktrini ile karşı çıkarak ardıllarının önünü açmış, davranışçılık 1970’lere kadar etkili olmuştur (Özakpınar, 2011: 109). Watson’a göre psikoloji bir bilim dalıysa, psikologların zihinsel durumları incelemekten vazgeçmesi gerektiğini savunur. Çünkü bilim sadece gözlemlenebilir şeyleri incelemelidir ve öznel duygular nesnel bir bilim dalında yer alamaz. Watson’a göre psikoloji; bilim adamlarınca gözlemlenebilir, kestirebilir ve kontrol edilebilir açık davranışlardır (Burger, 2016: 511).

1.2.2.2. Burrhus F. Skinner

Skinner’ın düşünceleri pek çok önemli noktada Watson davranışçılığının yenilenmesini simgelemiştir. Watson’unun görüşlerini daha da geliştiren Skinner, kendi davranışçılık anlayışını radikal davranışçılık olarak tanımlamıştır. Klasik koşullanmadan farklı olarak edimsel koşullanmadan bahsetmiştir. Edimsel davranış gözlemlenebilen herhangi bir dış uyarıcı olmaksızın ortaya çıkar. Organizmanın tepkisi doğal (spontan), yani bilinen ve gözlenebilen herhangi bir uyarıcı ile ilişkili değildir (Schultz, 2007: 491). Edimsel koşullanmanın (yapıldığında bir ödüle götüren davranışın gittikçe kuvvetleneceği, davranışın ödülle örtüştüğü) kişiliği oluşturan temel faktörlerden biri olduğunu iddia eden Skinner, kişiliği çevresel şartlar tarafından düzenlenen öğrenilmiş bir davranış birikimi olarak görmektedir. Çocuklar üzerinde de çalışmış ve bir çocuğun yaşamını ve kişiliğini çevresel olayların kontrol ettiğini ve kişiliğin gelişiminde ödül ve cezanın önemli bir yeri olduğunu iddia etmiştir (Karakaya, 2013: 30).

1.2.3. Sosyal Bilişsel Yaklaşım

İnsanoğlu her zaman kendi zihnini, bilişsel süreçlerini merak etmiştir. Bu nedenle bilişsel psikolojinin bilimsel tarihi, diğer psikoloji dallarına oranla çok daha eskidir. 1879’da kurulmuş olan bilimsel psikolojinin amacı, bilinçli deneyimin analizi idi. Bu tanıma göre bilimsel psikoloji bilişsel psikoloji olarak başlamış; bilişsel işlevleri ölçmede “içebakış” yöntemi kullanılarak bilinçli deneyimin yani zihnin anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu dönemin bilişsel psikolojisi; bir yandan içebakış yönteminin öznel oluşu diğer yandan da davranışları açıklamada zihinsel yapılara başvurma gereksiz olduğuna ilişkin davranışçılık ekolü tezi sonucu ortadan kalkmıştır (Karakaş; 2000: 216). 1960’lardan itibaren psikolojinin “davranışçılığın sınırlayıcı engellerinden zihinsel süreçler üzerinde önemle duran daha esnek” aşamalı bir harekete geçiş söz konusudur. Bugün bilinç konusu psikolojiye tam anlamıyla geri dönmüştür (Burger, 2016: 504). Davranışçılığın konu açısından dar kapsamlı olması sosyal öğrenme kuramına geçişi sağlamıştır. Sosyal öğrenme kuramcılarının ortaya koyduğu kavramlardan biri de davranış-çevre-davranış etkileşimidir (Burger, 2016: 525).

1.2.3.1. Julian Rotter

Julian Rotter’ın sosyal öğrenme kuramı; davranışçıların aksine insan davranışlarının nedenlerinin ilkel hayvanlarınkinden çok daha karmaşık olduğunu ileri sürer. İnsanların belirli bir ortamda nasıl tepki göstereceğini kestirmek için algılar, beklentiler ve değerler gibi değişkenleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Rotter, insan kişiliğini açıklamak için davranış potansiyeli, beklenti ve pekiştirme gibi kavramlar kullanmıştır (Burger, 2016: 525).

1.2.3.2. Albert Bandura

1925 yılında Kanada’da doğan Bandura, 1960’ların ilk yıllarında, önceleri sosyal-davranışçılık dediği daha sonra ise sosyal bilişsel teori adını verdiği bir davranışçılık türünü ileri sürmüştür. Bu yaklaşım Skinner’ın yaklaşımından daha ılımlı olup bilişsel devrimin güçlü etkisini yansıtır ve pekiştirmiştir. Bununla birlikte Bandura’nın yaklaşımı hala davranışçı bir yaklaşımdır. Araştırmalarının etkileşim

içerindeki insan deneklerin davranışlarının gözlenmesini odak noktası olarak almış, iç gözlemi kullanmamış ve davranışın kazanımı ve değiştirilmesinde pekiştirmenin rolü üzerinde durmuştur (Schultz, 2007: 505). Bu kuram, insanın her türlü öğrenmesinin bireysel, çevresel ve davranışsal faktörlerin karşılıklı etkileşimi sonucu oluştuğunu, insanın sosyal bir varlık olmasından hareketle toplumda bireylerin, başka bireylerin davranışlarını model alması ve gözlemlemesi sonucunda öğrenme gerçekleşebileceğini savunmuştur (Gürel, 2014: 102). Bandura'nın teorisine göre model alma yoluyla öğrenme birbirine bağlı dört aşamalı bir sürece dayanır. Birincisi dikkat, ikincisi hatırd tutma, üçüncüsü uygulama ve davranışı meydana getirme, dördüncüsü güdülemedir (Demirbaş ve Yağbasan, 2005: 166).

1.2.3.3. George A. Kelly

George Kelly (1905-1966), bilişsel süreçlerin kişinin işlevinde merkezi bir rol oynadığını öne süren ilk kişilik psikologlarından birisidir. Kelly, kişilik psikologlarının kişiyi tipik olarak kendilerinin oluşturduğu boyutlara göre karakterize ettiklerini belirtir. Kelly, kişisel kurgu oluşturmayı amaçladığını savunmuştur. Kişisel kurguları, kişilerin kendilerini ve dünyalarını yorumlamak için kullandıkları boyutları olarak ele almıştır. Bu boyutlar kişisel kurgu kuramının temel analiz birimleridir. Kelly, bireylerin sezgisel bilimciler olarak görülmesi gerektiğine inanmıştır. Bireyler dünyayı gözlemler, onun hakkında varsayımlar formüle eder ve bunları test ederler ve dünya hakkında kuramlar oluştururlar. Kendilerini ve dünyayı, vasıflandırır, yorumlar, sınıflandırır ve değerlendirirler (Atkinson vd., 2012: 473).

1.2.4. Hümanist Yaklaşım

20. yüzyılın ilk yarısında, psikoloji alanında psikanalist ve davranışçı yaklaşımlar baskındır. 1962'de bir grup psikolog Hümanistik Psikoloji Derneği'ni kurar ve hümanist psikolojiyi, diğer iki varsayımı karakterize eden varsayımlara karşı bir "üçüncü güç" olarak sunar (Atkinson vd., 2012: 476). İnsan davranışlarını bir bütün olarak anlayabilmek için bir varlık olarak insanının özellikleri araştırılması gerekir. İnsancıl yaklaşımı savunanlar bilinçsiz güdülenme veya geçmiş deneyimler yerine mevcut kişiliği incelemişlerdir. Daha önceleri bilimsel yönden az değinilmiş olan sevgi, yaratıcılık, anlam, kişisel gelişme ve kendini gerçekleştirme gibi olguları

inceleme konusu yapmıştır (Tutar, 2013: 305). Hümanist psikoloji, yeni-davranışçılar veya yeni-Freudcular örneklerinde olduğu gibi herhangi bir mevcut ekolün yeniden düzenlenmiş veya uyarlanmış bir şekli olmak niyetinde hareket etmemiştir. Hümanistik psikolojinin istediği, üçüncü güç teriminde ima ettiği gibi, psikolojideki iki temel güç olan davranışçılık ve psikanalizin yerine geçmektir. Hümanist psikolojinin ana temaları şunlardır (Schultz, 2007: 665):

1. Bilinç deneyimleri üzerinde durmak,
2. İnsan doğasının bütünlüğüne inanmak,
3. Özgür irade, spontanlık ve bireyin yaratıcı gücü üzerinde odaklanmak,
4. İnsan-koşullarına ilişkin tüm faktörleri araştırmak

1.2.4.1. Carl R. Rogers

Carl Rogers'ın kuramının ana kavramı benliktir. Benlik “ben”i tanımlayan bütün fikir, algı ve değerlerden ibarettir ve “ben kimim” ya da “ne yapabilirim”in farkında olmayı kapsar. Bu varoluşsal eğilim, organizmanın bütün kapasitelerini yerine getirme ya da kendini gerçekleştirme yönünde bir eğilimdir (Atkinson vd., 2012: 477). İnsan doğasına iyimser yaklaşan Rogers’a göre her insan doğuştan itibaren mutluluğu arar ve potansiyellerini hayata geçirmeye çalışır. Bir kişinin olumlu bir benlik bilinci geliştirebilmesi için koşulsuz sevgi içinde yetişmesi gerekir. İnsanlar bazen yanlış davranışları nedeniyle cezalandırılırsalar da her zaman sevimli ve sayılmayı hak ederler. Benlik ihtiyaçlarının karşılanmaması şiddetli anksiyeteye yol açabilir. (Cüceloğlu, 2011: 428).

1.2.4.2. Abraham H. Maslow

Abraham Maslow üstün, başarılı ve etkin yaşam süren insanların hayat öykülerini incelemiştir. Bu insanların diğer insanlardan farklı oldukları tarafları araştırmıştır. Sonra da yaşayan sanatçıları, yazarları, şairleri ve diğer yaratıcı bireyleri inceleyerek kuramını geliştirmiştir. Bir süre sadece üstün başarılarla sahip ve çok yaratıcı kişileri inceledikten sonra bir ev kadınının, memurun, öğrencinin de aslında hayat dolu, başarılı ve tatmin edici bir hayat sürebileceği sonucuna ulaşmıştır. Maslow, bir bireyin kendi potansiyellerini tümüyle geliştirme sürecini kendini

gerçekleştirme olarak adlandırmıştır (Coon ve Mitterer 2008: 410). Maslow, Rogers gibi psikolojinin insan doğası ile ilgili iyimser bir bakış açısı geliştirmesi gerektiğine inanmıştır. Freud'un psikolojisinin insanın sadece hasta tarafına saplanmasını eleştirmiştir. Maslow kişilik gelişinde, ihtiyaçların önceliğine ve acil çözüm beklemesine göre sıralandığını ve en gerekli ihtiyacın ilk olarak karşılandığını belirtmektedir. Bu ihtiyaçlar ve hiyerarşideki sıraları şöyledir (Shultz, 2007: 673):

1. Fizyolojik ihtiyaçlar; su, yiyecek, hava, uyku ve cinsellik
2. Emniyet ihtiyaçları; güvenlik, düzen, korunma ve korku ile anksiyete duygusundan uzak olmak
3. Sevgi ihtiyacı; ait olmak
4. Kendine saygı ihtiyacı; başkalarından saygı görmek
5. Kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır.

Maslow kuramında benlik bilincinin merkezi bir yeri vardır. Güdüler basamaklı bir piramit gibidir. İhtiyaçların giderilmesi alt basamaktan başlar ve üst aşamadaki ihtiyaçları ortaya çıkarır. Hiyerarşinin en üst noktasında kendini gerçekleştirme vardır ve bu her insanın hedefi olmalıdır (Tutar, 2013: 306). Kendini gerçekleştirmeye götüren davranışlar şu şekildedir (Atkinson vd., 2012: 479):

- Çocuk gibi hayatı derinden özümseyerek yaşamak
- Yeni şeyler deneyerek, güvenli yollarda takılı kalmamak
- Tecrübeleri değerlendirirken, geleneğin, otoritenin ya da çoğunluktan etkilenmeden kendi duygularına kulak vermek,
- Rol yapmaktan kaçınmak, dürüst olmak
- Fikirleri diğer kimselerle uyuşmadığı takdirde gözden düşmeyi göze almak.
- Sahip olduklarının sorumluluğunu almak
- Karar verdiği şey ne olursa olsun o konuda çok çalışmak
- Kendini güvende hissettiren şeyleri belirleyebilmek ve gerektiğinde vazgeçebilme cesaretine sahip olmaktır.

1.2.5. Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşım genlerimizin, hormonlarımızın ve sinir sistemimizin birbirleri ile nasıl bir etkileşime girerek öğrenme, kişilik, bellek, motivasyon, duygular ve başa çıkma yöntemlerini ne şekilde etkilediğine odaklanır. Psikobiyolog olarak da adlandırılan ve biyolojik yaklaşımı benimseyen araştırmacılar farklı araştırma yöntemleri kullanırlar, beynin zihni ne şekilde etkilediğini inceler (Plotnik, 2009: 6).

1.2.5.1. Arnold Gesell

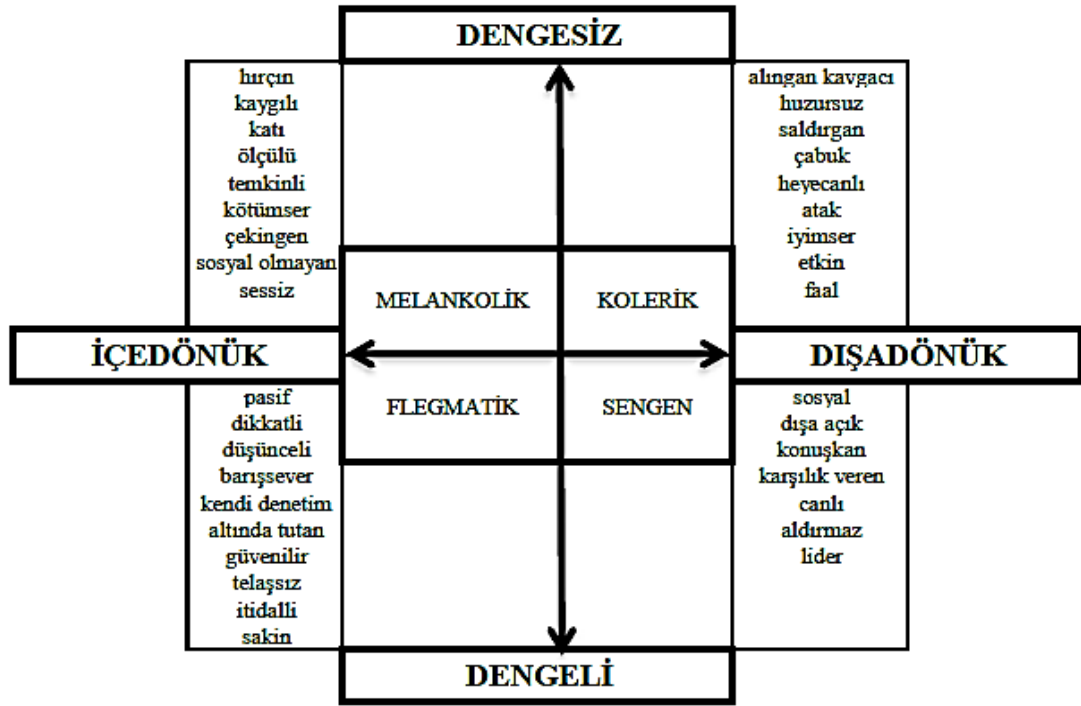
Arnold Gesell tarafından 1920'li yıllarda belli aralıklarla yapılan çalışmalar sonucunda geliştirilmiştir. Gesell'e göre gelişim biyolojik bir süreçtir, olgunlaşma tarafından yönlendirilir. Bu kurama göre çocukta zaman içinde görülen değişimlerin çoğunun bedendeki özel ve önceden belirlenmiş bir şema ya da plana göre ortaya çıktığıdır. Olgunlaşma bu planın açığa çıkmasıdır. Bu kurama göre insan olarak meydana gelme biçimi kalıtsal olarak daha önceden planlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında bir çocuğun nasıl yürüdüğü, konuştuğu gibi becerileri doğuştan gelmektedir. Bütün çocuklar geçmişlerine, içinde yaşadıkları kültüre bakılmadan aynı yaşlarda ve neredeyse sabit bir biçimde aynı temel bilgi ve becerileri edinirler. Çevresel faktörler gelişimde önemli bir rol oynamaz. Gelişimi belirleyen genlerdir, gelişim evrensel bir süreçtir ve tüm bireylerde olgunlaşma sonucu ortaya çıkar. Aile ve eğitimin katkısı kalıttan daha azdır (Şahin, 2016).

1.2.5.2. Hans J. Eysenck

Eysenck'e göre kişilik ebeveynlerin davranışları veya hatalarıyla değil, biyolojik yapılarıyla biçimlenir. Başta kuşku ile karşılanmış olsa da kişilik üzerinde kalıtımın etkisi kabul edilmiştir. İnsanların fizyolojik işleyişlerinin aynı olmaması yani biyolojik farklılıklar, davranışlarda da farklılığa neden olduğu anlaşılmıştır (Burger, 2016: 343). Eysenck'in kuramı kişiliği oluşturan etmenlerin sıralanması ile belirli bir hiyerarşi içinde oluşmasına dayanır ve kişiliği dört basamakta ele almaktadır. Birinci basamak; kişiliğin en alt seviyesidir ve uyarılara biyolojik olarak belirli özel tepkiler gösterir. Kişiliğin temel belirli özellikleri kalıtsaldır. İkinci

basamak; kişinin bulunduğu çevresi, alışkanları ve tecrübesidir. Bilgi ve deneyimler elde eden insan benzer durumlar karşısında benzer davranışları göstermesi hali, bu düzey ile ilgilidir. Bu aşamada bireysel davranışların ve yapının devamlılık kazanması gerçekleşecektir. Üçüncü basamak; eğilimler düzeyi ve kişilik kalıplarının olduğu aşamadır. Bazı kalımsal özellikler ve alışkanlıkların sonucu olarak kişinin eğilimleri ortaya çıkacak, bu sonuca göre de dar anlamda kişilik kalıpları belirecektir.

Dördüncü ve son basamak ise tip aşamasıdır. Bu aşamada belirli tipler ortaya çıkar. Eysenck'in yaklaşımına göre tipin ortaya çıkmasında her bir aşamanın baskın faktörünün etkisi vardır. Bireyin kişilik özelliğinin, hangi düzeylerden daha çok etkilendiği önemlidir. Kişiliği etkileyen faktör, dördüncü düzeye kadar olan aşamalarındaki özelliklerin bireylerde kümelenme biçimidir. Bu kümelenme her bireyde değişik olacağına göre tip farklılıkları, başka bir deyişle kişilik farklılıkları ortaya çıkacaktır (Zel, 2011: 34). Eysenck kişiliğe ait farklılıkları belirlemeye yönelik olarak içe dönük-dışa dönük ve dengeli- dengesiz olmak üzere iki temel özellik belirlemiştir. Eysenck daha sonra bu iki boyuta normal ve anormal olmak üzere diğer boyutlarla ilişkili üçüncü boyutu eklemiştir (Baysal ve Tekarslan, 2004:126). Dışa dönüklük; sosyalliği simgelerken, bu nitelikte yüksek puan alan kişiler, insanlarla iletişim kurmayı seven, insanlarla birlikte olmayı tercih eden, girişken tiplerdir. Nörotisizm ise duygusal tutarlılığa veya aşırı tepkiselliğe işaret eder. Bu nitelikte yüksek puan alan kişinin kaygılı, depresif, gergin, çekingen, aşırı duygusal ve düşük özgüveni olabileceği ileri sürülmüştür. Psikotisizmi nitelendiren kişilik özellikleri ise, soğuk, mesafeli, agresif, güvensiz, duygusuz, tuhaf ve empati kuramama, suçluluk ve diğer insanlara karşı duyarsızlıktır (Tutar, 2013: 304).

Şekil 1.2. Eysenck Kişilik Modeli

Kaynak: Tutar,2013: 304

1.2.6. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Ayırıcı özellik yaklaşımı kişilik özelliklerinin veya ayırıcı özelliklerin benzerlik ve farklılıklarının ölçülerek, tanımlanarak ve sınıflandırılarak kişilik yapısının analiz edilmesine yönelik bir yaklaşımdır. Kişilik özelliklerinin ölçülmesi için temel birim ayırıcı özelliktir. Ayırıcı özellik, belli bir şekilde hareket etmeye yönelik nispeten sabit ve kalıcı bir eğilimdir (Plotnik, 2009: 462). Bireyin sosyal yönüne ağırlık veren önceki teorisyenlerin kuramlarının aksine; özellik kuramında kişinin değişik etkilere karşı gösterdiği davranışlara bakılarak farklı bir bakış açısı elde edilmiştir.

Ayırıcı özellik yaklaşımı, toplumsal kişilik üzerinde durur ve kişilik gelişiminden çok kişiliğin tanımlanması ve davranışın önceden kestirilmesi ile ilgilenir. Kişilik çözümleme ve tanımlama amacıyla geliştirilen ayırıcı özellik yaklaşımı, durum kuramları olarak da bilinmektedir. “Kişiliğin en doğru şekilde ölçülmesi, amaca en uygun özelliğin belirlenmesine bağlıdır. Kişiliğin karakteristik özellikleri “dışa dönüklük”, “içe dönüklük”, “saldırganlık”, “uyuşabilme”,

“sosyallik”, “sorumluluk”, “duygusal denge”, “kültür” gibi birincil özelliklerle kavramlaştırılmaktadır (Karakaya, 2013: 25).

1.2.6.1. Gordon W. Allport

Allport, ortak özellikler ve kişisel eğilimler arasındaki fark üzerine teorisini kurar ve kişiliği oluşturan ortak özellikler olduğunu iddia eder. Bununla birlikte ortak özelliklerin dışında tamamen eşsiz ve tek olan özellikler de vardır. Allport, bu özelliklere kişisel eğilimler adını verir ve bu özellikler kişileri ayırıcı özellikler taşır. Allport’un ayırıcı özellikler üzerinde durması onun geleneksel olan ortak özellikler teorisinden uzaklaştığını gösterir. Allport, daha çok insan kişiliğinin karmaşıklığı ve eşsiz özellikleri üzerinde durmaktadır (Güney, 2008: 201).

1.2.6.2. Raymond B. Cattell

Cattell davranışın kişinin ayırıcı özellikleri ve durumsal değişkenlerin etkileşimleri tarafından belirlendiğini öne sürse de kişiliğin incelenmesinde ortaya koyduğu temel kavram ayırıcı özelliklerdir. Bu özellikler ikiye ayrılır; yüzeysel ayırıcı özellik ve kaynak ayırıcı özellik. Yüzeysel ayırıcı özellikler; birbiri ile ilişkili ve bir arada kümelenmiş gibi görünen ama aslında altında yatan bir kaynak ayırıcı özellik tarafından kontrol edilen gözlenebilir davranışlardır. Kaynak ayırıcı özellikler ise yüzeysel ayırıcı özelliklerin altında yatan ve onları belirleyen daha temel, kişiliğin daha derininde yer alan, ancak faktör analizi yoluyla ortaya çıkarılabilen ve kişiliğin yapısını oluşturan temel bloklardır. Cattell kişiliğin yapısını oluşturan 16 kaynak ayırıcı özellik saptamıştır (İnanç ve Yerlikaya; 2015: 264). Özellik yaklaşımında öne çıkan diğer kuramcılar aksine Cattell; insan kişiliğini oluşturan öğelerle ilgili kavramlar geliştirmemiş, başka bilim dallarında kullanılan yaklaşımları benimsemiştir. Kişiliğin nasıl olması gerektiğine dair sezgilerimizi doğrulamak yerine, bu soruya yanıt vermek için araştırmacıların deneysel yöntemler kullanmalarını önermiştir. Cattell, faktör analizi adlı bir istatistik teknik kullanarak kişilik özelliklerini tasnif etmiştir (Burger; 2016: 248). Faktör analizi, birçok farklı madde arasındaki ilişkileri tespit edip beraber gruplandırılmalarını sağlayan, karmaşık bir istatistiksel yöntemdir (Plotnik, 2009: 462).

1.2.6.3. Robert R. McCrea ve Paul T. Costa

Allport'la başlayan, Cattell ve Eysenck'le devam eden ayırıcı özellik çalışmalarını ve kişiliğin temel boyutlarını belirleme çabaları Robert McCrea ve Paul Costa ile devam etmiştir. 1983-1985 yılları arasındaki çalışmaları sonucunda kişiliğin beş temel boyutunu keşfetmişler ve bu beş boyutun ölçülebilmesini sağlayan bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Başlangıçta yalnızca kişilik özelliklerinin sınıflanması olan bu beş faktör zaman içinde bir kişilik kuramına dönüşmüştür (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 287).

1.2.7. Evrimsel Yaklaşım

Kişiliğin en yeni ve tartışmaya en açık kuramlarından biridir ve çok eski bir kuramın uygulamasıdır. Evrimsel kuram, Darwin (1859) tarafından öne sürüldüğü şekliyle, yüzyıldan uzun bir süre biyolojide önemli rol oynar. Darwin insan davranışının evrimsel kökenleri hakkında bazı fikirler öne sürmüş olsa da evrimsel psikoloji modern bir alan olarak Wilson'un (1975) "sosyobiyojoloji" üzerine yaptığı araştırmalar ile başladı. Sosyobiyojinin ve daha sonra evrimsel psikolojinin temel savı; organizmanın hayatta kalma ve nesiller bırakma şansını artıran davranışlar, evrimsel tarih boyunca tercih edilecekler ve böylece insan kişiliğinin bir parçası olacaklardır (Atkinson vd., 2012: 481).

1.3. Beş Faktör Kişilik Envanteri

1930'lara Gordon Allport ve meslektaşları kişiliği tanımlayan 18000 terim bulmuşlar ve bunlardan 4500 tanesinin kişiliğin ayırıcı özellikleri tanımına uygun olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmanın çok fazla terim içermesi yeniden düzenlenmesini gerektirmiştir. Raymond Cattell (1943) Allport'un listesini faktör analizi ile daha temel ayırıcı özelliklere indirgemıştır. Kaynak ayırıcı özellikler adını verdiği 35 temel ayırıcı özellik belirlemiştir (Plotnik, 2009: 462).

Allport 1979'da çalışmasına son şeklini vererek 16 kişilik özelliği saptamıştır. Bu ölçeğe 16PF Kişilik Envanteri (16 Personality Factor) denir. 1960'lardan 1990'ların başına kadar çeşitli ülkelerdeki araştırmacılar faktör analiz kullanarak, kişiliğin beş faktörü modelini oluşturan 5 özelliğe indirmiştir. Bunlardan en makbul

olanı beş büyükler kuramı ile McCrea ve Costa'ya aittir. 1980'de başladıkları çalışmalarında kişiliğin beş temel boyutunu oluşturmuşlardır. Bu beş temel kişilik özelliği, dışadönüklük, nevrozizm, deneyime açıklık, uyumluluk ve öz-disiplindir (İnanç ve Yerlikaya, 2016: 287). Beş Faktör Kişilik Envanterindeki temel faktörler ve bu faktörlerin yüksek, düşük puan özellikleri Tablo 1.4'te verilmiştir.

Tablo 1.4. Beş Faktör Kişilik Envanterindeki Temel Faktörler

Özellikler	Faktör Adı			Özellikler
Mesafeli, ciddi, dikkat çekmeyen, yalnızlığı seven, kararlarını başkalarına dayandırmayan	İçedönük	DIŞADÖNÜKLÜK	Dışadönük	Canlı, girişken, sosyal, hareketli, coşkulu, rahat, doğal, iyimser
İnsanlara güvenmeyen, işbirliğinden çok yarışmaya eğilimli, bağımsız, mücadeleci, uyanık, tepkisel, şüpheli, kendini düşünen	Dikbaşlı	UYUMLULUK	Yumuşakbaşlı	Çatışmadan kaçınan, hassas, merhametli, geçimli, sakin, insanlara güvenen, işbirliğine yatkın
Esnek, plansız, çabuk karar veren, fevri, kurallara çok bağlı olmayan	Düşük Öz Denetim	ÖZDİSİPLİN	Yüksek Öz Denetim	Düzenli, planlı, amaçlı, kararlı, temkinli, tedbirli, sorumluluk sahibi
Kendine güvenli, engellerle başa çıkmada etkili, sakin, uyumlu, telaşsız	Dengeli Duygusal Durum	NEVROTİKLİK	Değişken Duygusal Durum	Hassas, duygusal, endişeli, gergin, dirençsiz, fevri
Muhafazakâr, yeniliğe dirençli, ince düşünemeyen, ilgi alanları sınırlı, geleneksel	Somut-Pratik	DENEYİME AÇIKLIK	Gelişime Açıklık	Analitik düşünen, duyarlı, ilgi alanları geniş, yeniliğe açık, yaratıcı

Kaynak: Tatar, A. 2005

Birçok farklı ülke ve kültürden beş faktör modeline destek geldiği için araştırmacılar insan kişiliğinin temel yapısının ülke ve kültürlerden değil, evrensel hayat deneyimlerinden veya biyolojik bir temelden kaynaklandığı sonucuna varmıştır (Plotnik, 2009: 463). Aşağıdaki bölümde beş faktör kişilik özellikleri boyutlarının açıklamalarına yer verilmektedir.

1.3.1. Dışa dönüklük

Bu boyutun bir ucunda aşırı dışa dönükler, diğer ucunda ise içe dönükler vardır. Dışa dönük kişiler sosyalleşmeyi severler aynı zamanda enerjik, iyimser,

sıcakkanlı ve girişkendirler. İçe dönük kişiler ise bu özellikleri göstermemekle birlikte asosyal ve enerjisi olmayan insanlar olduklarını söylemek yanlış olur. İçe dönük kişiler çekingen oldukları için soğuk, ağırkanlı oldukları için uyuşuk, bağımsız yapıları nedeniyle izleyici görünürler (Burger; 2016: 254).

1.3.2. Uyumluluk

Uyumluluk düzeyi yüksek kişiler, açık sözlü, fedakar, alçak gönüllü, esnek, ılımlı, kibar, hoşgörülü, yardımsever, başkalarını seven, samimi olan, arkadaş canlısı, sosyal ilgisi olan insanlardır. Uyumluluk boyutu daha çok kişiler arası eğilimler ile ilgilidir. Uyumluluk düzeyi yüksek bir kişi çevresindeki kişilerin de kendisine yardımcı olacağına inanır ve birlikte çalışmayı sever. Uyumluluk düzeyi düşük kişi benmerkezcidir, çevresindeki kişilere şüpheyle yaklaşır, katılımcı olmaktan çok rekabetçidir ve yarışmayı sever. Güvenilmez, inatçı, dik başlı, kaba ve şüpheli kişilik özellikleriyle bağdaştırılırlar (Karakaya; 2013: 68).

1.3.3. Öz Disiplin

Bu boyut kişilerin ne kadar düzenli, kontrollü, disiplinli, organize ve başarı yönelimli olduğu ile ilişkilidir. Öz disiplin boyutundan yüksek alan kişiler çalışkan, dakik, iyi organize olmuş, hırslı ve azimli insanlardır. Öz disiplin boyutundan düşük puan alan bireyler ise dikkatsiz, dağınık, amaçsız, ihmalkâr ve işten kaçan kimselerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2015: 288).

1.3.4. Nevrotiklik

Bir kişinin yaşadığı endişe, kızgınlık, sıkıntı, düşünmeden hareket etme, güvensizlik ve depresyon duygusal dengesizliği gösterir. Duygusal dengesizlik eğilimleri olan insanlar, kronik yorgunluk, baş ağrısı, uyuyamama, görme güçlükleri, iştahsızlık gibi çeşitli belirtilerin birinden veya birkaçından şikayetçidirler ve duygusal çatışmalarını genellikle fiziksel yollarla ifade ederler. Bununla birlikte benliğini olduğu gibi kabul edememe, mükemmeliyetçi olma, eleştiriye açık olmama gibi davranışlar sergilerler. Nevrotikliğin yüksek olması, bu tür belirtilerin azlığını, düşük olması ise çokluğunu gösterir. Duygusal dengesiz kişilerin genellikle iş ve aile yaşamında çatışma yaşamaları daha fazla strese girmelerine neden olur. Düşük

sinirliliğe ya da yüksek duygusal tutarlılığa sahip kişiler sakin, kendinden emin ve kontrollüdürler (Tatlıoğlu, 2014: 946).

1.3.5. Deneyime Açıklık

Deneyime açıklık; kendini ifade edebilme, fikirlerini net söyleyebilme, bilgiyi açık ve doğru bir şekilde iletebilme, eylem önerilerini belirtebilme kabiliyetidir. Toplum içinde insanların işbirliği yapmalarına imkan sağlar. Araştırmacıların üzerinde en az uzlaşmaya vardıkları faktördür. Digman ve diğ. (1992), bu faktörü zeka olarak tanımlamışlardır. Norman, kültür olarak nitelemiştir. McCrae ve Costa ise gelişime açıklık olarak adlandırmışlardır. Cattell ise, kişilerin kendi ya da tanıdıkları tarafından derecelenen zeka ile ölçülen zekanın aynı olduğundan hareket ederek, zeka ile ilgili terimleri ölçeklerinden çıkarmış ve gerçek bir zeka testi geliştirmiştir. Aktif imgelem, estetik duyarlılık, iç duygulara duyarlılık, çeşitliliği tercih, entelektüel merak ve bağımsız yargı bu kişilik özelliğinin öğelerindendir (Tatlıoğlu, 2014: 947).

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

2.1. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMI

Bu bölümde girişimcilikle ilgili kavramlara, girişimciliğin tarihsel gelişimine, girişimcilikle ilgili bazı temel ayrımlara, girişimcilerde bulunması gereken becerilere, girişimciliğin avantajları ve dezavantajlarına ve girişimciliğin önemine değinilecektir.

2.1.1. Girişimciliğin Kavramsal Çerçevesi ve Tanımı

“Girişimci” sözcüğü Fransızca “entrepreneur” kelimesinin karşılığı olarak Türkçe’de yer almıştır. Kelime, Fransızca “arada bulunan” ve “almak” kelimelerinden türetilmiştir. İngilizce ifadesi “entrepreneur” olan girişimci, Türkçe’de girişim kökünden gelmektedir. Türk Dili Kurumu’nun tanımına göre ise girişimci; üretim için bir işe kalkışan; ticaret, endüstri v.b. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimsedir, müteşebbisdir (<http://tdkterim.gov.tr>). “Entrepreneur” fiilinden türetilen diğer üç kavram ise; entrepreneurship yani “girişimcilik”, entrepreneurial yani “girişimsel” ve entrepreneurialprocess yani “girişimsel süreç”tir. Girişimcilik, girişimsel ve girişimsel süreç kavramları birbirleriyle son derece ilintilidir. Girişimcilik, girişimcinin hali hazırda yaptığı işi ifade ederken, girişimsel girişimcinin sahip olduğu yaklaşımı belirtir. Girişimsel süreç ise girişimcinin “ne ile meşgul olduğunu” ifade eder (Güney, 2008: 55).

Girişimci; emek, teknoloji, sermaye ve doğal kaynaklar olarak sayılan üretim faktörlerini bir araya getirerek mal ve hizmet üreten bireydir. (Mucuk, 2001: 6) Girişimcilik ise girişimcinin ortaya koyduğu eylem ve özel gayretiyle bir değer yaratma sürecidir. Daha geniş tanımıyla girişimci; mal ve hizmet üretmek amacıyla pazardaki fırsatları değerlendiren, sermaye, doğal kaynaklar ve emek gibi üretim faktörlerini bir araya getirerek riski üstlenen kişidir. Başkalarının baktığı ama göremediği fırsatları görüp bunları birer iş fikrine dönüştürebilme yeteneğine sahip olan kişi girişimcidir (Tekin, 1999: 11).

Girişimcilik; finansal, fiziksel ve sosyal risklere katlanılarak parasal ödöller kişisel tatmin ve bağımsızlık elde edilerek yeni bir değer yaratma sürecidir. Bu tanımda da yer aldığı üzere, hangi alanda olursa olsun girişimci olmanın dört temel yönü vurgulanmaktadır (Atik, 2002: 40):

- 1- Yaratıcılık sürecini içinde barındıran yeni bir değer yaratan bir faaliyettir.
- 2- Gerekli zamanın ve çabanın ayrılmasını gerektirir.
- 3- Riskleri üstlenmektir
- 4- Girişimci olarak bağımsızlık, kişisel tatmin gibi manevi ayrıca parasal ödöller gibi maddi kazançlardır

Literatüre bakıldığında girişimcinin kim olduğu ve dolayısıyla girişimcilik kavramı birçok kişi tarafından farklı bakış açısı ile incelenmiştir. Girişimcilik kavramıyla ilgili olarak pek çok araştırmacı tarafından yapılan tanımlar farklılıklar içermesine rağmen ortak noktalar da bulunmaktadır. Bu noktalar, inisiyatif kullanma, risk üstlenme ya da başarısızlığı göze alma, yenilikçi düşünme, fırsatları görebilme, yeni bir iş kurma, üretim faktörlerini bir araya getirip, uygulamaya dönüştürme ve sosyo-ekonomik mekanizmaların organizasyonudur. Bunlarla birlikte girişimcilik alanında yapılan her tanımın eksik bir tarafı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Buna sebep olan durumlardan biri, girişimci kişilerin her birinin kendine özgü bir girişimcilik anlayışının olmasıdır. Bu yüzden farklı girişimcilik örnekleri görmek mümkündür (Bedük vd. 2016: 4).

2.1.2. Girişimciliğin Tarihsel Gelişimi

Girişimciliğin tarihsel gelişimi dünyada ve Türkiye’de olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir.

2.1.2.1. Girişimciliğin Dünyada Tarihsel Gelişimi

Girişimciliğin tarihi seyrini toplumsal dönüşümlerin kavşaklarında arayabiliriz. Alvin Toffler bu kavşakları dalgalar olarak nitelendirmiştir. Birinci dalga ilkel toplumu tarım toplumuna; ikinci dalga tarım toplumunu sanayi toplumuna dönüştürmüşken üçüncü dalgada sanayi toplumunu yeni bir toplum yapısına dönüştürmektedir.

Bu dönüşüm, “bütün gelişmiş ülkelerde bilgi toplumuna yönelik şekilde ortaya çıkmıştır. Tablo 2.1’de zaman içinde değişen toplumların kullandıkları yönetim sistemi, eğitim, teknoloji ve ticaret yöntemleri ve geçirdikleri değişimler verilmiştir

Tablo 2.1. Tarihte Toplumların Sınıflandırılması

	TARIM TOPLUMU	SANAYİ TOPLUMU	BİLGİ TOPLUMU
ENERJİ	İnsan enerjisi, tabi enerji	Fosil yakıtlar (petrol-kömür)	Güneş, rüzgâr, nükleer enerji
ARAÇLAR	İnsan kasının kullanımı	Makina kullanımı	Bilgisayar ve elektronik araçlar
ULAŞIM SİST.	At, vagon, yelkenli gemi	Vapur, demiryolu, oto ve uçak	Uçak, uzay gemisi
HABERLEŞME	Konuşma ve yazma	Basın, TV	Elektronik araçlar, bilgisayar
ÖRGÜTLER	Merkezci Küçük gruplar	Merkezi büyük örgütler	Ademi-merkezi katılımcı örgütler
ÜRETİM	Tüketim için üretim	Pazar için üretim	Tüketim için ve pazar için üretim
SEKTÖR	Tarım sektörü	Sanayi Sektörü	Hizmet sektörü
TEMEL BİLİM	Dinsel bilgi, cebir, geometri	Fizik, kimya	Kuantum fiziği, moleküler biyoloji
YÖNETİM	Defakto, hiyerarşik yönetim	Merkezi yapı ve hiyerarşi	Katılımcı, motivasyonel, ademi merkezîyetçilik

Kaynak: Fidan, 2003: 62

Ekonomik faaliyetleri toplumsal gelişme açısından merkeze alan açıklamalarda, ekonomik faaliyet biçimlerine bakılarak bazı isimlendirmelerin/ayrıştırmaların yapılması alışılmış bir bakış açısidir. Bu bakış açısına göre, toplumsal gelişmenin bilinen aşamaları avcılık ve toplayıcılık düzeyinde üretim faaliyetlerinin sürdürüldüğü “ilkel toplum”, toprağa bağlı bitkisel üretimin önem kazandığı “tarım toplumu”, makinelerle yapılan imalat üretiminin önem kazandığı “sanayi toplumu” 20. yüzyılın ortalarına kadar gelişen toplum yapıları olarak ayrıştırılmaktadır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren ise sanayi toplumunun görünümünün değişmeye başladığı dikkat çekmekte ve özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde bu yapının “sanayi toplumu” olarak adlandırılmayacağı yeni bir toplum yapısının ortaya çıkmaya başladığı belirtilmektedir.

Açıklamalarda hangi noktanın merkeze alındığına bağlı olarak da ortaya çıkan bu yeni toplum yapısı “sanayi ötesi toplum”, “bilgi toplumu”, “ticaret-sonrası

toplumu”, “teknokratik çağ”, “kapitalist ötesi toplum” gibi isimlendirmelerle ayrıştırılmaktadır (Mazgit, 2013: 1). Bu ayrıştırılan zaman dilimleri içerisinde girişimcilik terimi ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Günümüzde hala girişimcilik tanımlamaları ekonomik, sosyolojik, teknolojik gelişmelere bağlı olarak ek tanımlamalarda bulunmaktadır. Tablo 2.2’de girişimciliğin zaman içindeki değişen tanımlamalar gösterilmektedir.

Tablo 2.2. Girişimcilik Teorisi ve Girişimci Teriminin Zaman İçinde Geçirdiği Değişim

Dönem	Araştırmacı	Girişimci ve Girişimciliğe bakış açısı
Orta çağ	-	Büyük ölçekli projelerde görev alan kişidir.
17. yüzyıl	-	Hükümet ile yapılan sözleşmeli anlaşmaya göre kazanç (ya da kayıp) riskini üstlenen kişidir.
1725	Richard Cantillon	Belirli olan koşullar altında satın alıp, belirsiz koşullarda satan kişidir. Potansiyel bir kar için risk alır ve riski yönetir.
1766	Turgot	Sermayedar ile girişimci arasında ayrım yapar. Ona göre girişimci üretim faktörlerinin yeni yollar kullanarak birleştirirken, sermayedar girişimciye gerekli olan fonları sağlar.
1776	Adam Smith	Ulusların Zenginliği adlı eserinde “İşletmeler bireysel açıdan bencillik peşinde olmakla birlikte, görünmez bir el ile sosyal refahı teşvik etmektedirler” ifadesini kullanmaktadır. Smith’e göre yemek, kasabın ya da fırıncının yardım severliğinden değil, onların kendi kişisel çıkarlarından kaynaklı olarak sağlanır.
1797	Beaudeau	Risk alan, planlayan, denetleyen, örgütleyen ve sahip olan kişidir.
1803-1821	Jean Baptiste Say	Turgot gibi Say de, girişimcinin karını sermayenin karından ayırır. Klasik mikro iktisat teorisindeki üç üretim aracı olan sermaye, iş gücü ve araziye dördüncü bileşen olarak girişimciyi eklemiştir. Turgot ve Say’e göre girişimci, örgütlenme koordinasyonda ustadır.
1876	Francis Walker	Fon sağlayıp kazanç sağlayan ile yönetim yetenekleri nedeniyle kar elde edenleri birbirinden ayırır.
1934	Joseph Schumpeter	Girişimci yenilikçidir ve denenmemiş teknolojileri geliştirir.
1961	David McClelland	Girişimci enerjik ve orta derecede risk alan kişidir.
1964	Peter Drucker	Girişimci fırsatları maksimize eder.
1971	Peter Kilby	Girişimciliğin tanımlanması zor bir doğası olması sebebiyle, hemen hemen araştırmacıların girişimciler hakkında belli bir fikir sahibi olması ve ekonomik gelişmede girişimciliğin önemi konusunda uzlaşılmasına rağmen, girişimcinin asıl özelliklerinin ne olduğu konusunda tam anlayamadığını ifade eder.

1975	Albert Shapero	Girişimci inisiyatif kullanır, sosyo-ekonomik mekanizmaları örgütler ve başarısızlık riskini kabul eder.
1980	Karl Vesper	Girişimcinin iktisatçı, psikolog, işletmeci ve politikacılar tarafından farklı gözle görüldüğünü belirtir.
1983	Gifford Pinchot	Hali hazırda var olan örgütün içindeki girişimci iç girişimcidir.
1985	Robert Hisrich	Girişimcilik farklı değerlerde bir şey yaratma süreci içinde gerekli zaman ve çaba sarf edip bununla birlikte yaşanabilecek finansal ve psikolojik ve sosyal riskleri düşünmek ve bunun sonucunda maddi ve bireysel doyum kazancı elde etmektir.
1988	Gartner	Girişimciliği yeni işletme yaratma süreci olarak gören Gartner; girişimciyi de yeni işletme kuran kişi olarak değerlendirir.
1991	Shaver & Scott	Yeni işletme kurmanın psikolojisini tanıtmışlardır. Atfetme ve bilinç ile ilgili olarak girişimci faaliyet üzerine odaklanmışlardır. Yazarlar girişimci kişinin “aklında tüm olanakları birleştiren, yeniliğin mümkün olacağını düşünen ve işi yapmak için içinde motivasyon bulunan” kişi olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre, girişimcilik ve girişim kararı için bir kişi, süreç ve seçime ihtiyaç duyulur.
1999	Venkataramon	Bölgesel girişimcilik faaliyetine etkileyen 10 temel faktör üzerinde durmuştur. 1. Üniversite gibi merkezi kurumlar bilgi ve destek sağlamalı. 2. Yerel risk sermayesi olanaklı olmalı 3. Ekonomik ve psikolojik açıdan başarısızlık korkusu azalmalı. 4. Fikir ve kaynaklar birleşmeli. 5. Yeni iş modelleri oluşturulmalı ve uyarlanmalı. 6. Taklitçi olduğu kadar devrimci olunmalı 7. Bölgesel ana yetkinlikler veya rekabetçi avantajlar kullanılmalı. 8. Hükümetlerin etkisinden çok görünmez el prensibi uygulanmalı. 9. Başarılı rol modelleri ve yönetsel liderlik olmalı. 10. Yerel yaşam kalitesi sağlanmalıdır.

Kaynak: Hisrich ve Peters (1989: 6)/ Meeks (2004: 26-35)’den akt. Kümbül Güler, 2010: 33

18. yüzyıl Avrupa’sında gelişen teknoloji ve ticaret ile üretim şartlarında, ilişkilerin sosyalliğinde ve iktisadi düşünce biçimlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. İktisat biliminde “Klasik İktisadi Teori” doğmuştur. Adam Smith (1776) iktisatta en bilinen tanım ve kavramları belirleyerek modern iktisat teorisinin temellerini atmış, iktisat ve girişimcilik teorisini birbirleri ile ilişkilendirmiştir. Smith’e göre üç ekonomik güç, toprak, işgücü ve sermaye; görünmez el kavramı ile işgücünü çeşitli bölümlere ayırır. Aynı zamanda Smith kar için projeler yürüten kişileri tanımlar ve “öngörenler” olarak iktisatta yer almalarını sağlar. Ekonomik dinamizm içerisinde girişimcinin rolü Smith’in “öngörenler” kavramında açıklama

bulamamaktadır. Bu dönemde klasik iktisadi düşünce içerisinde girişimcilik ve girişimcilik fonksiyonu ile ilgili açık bir tanımlama yapılmamıştır. Say, girişimcilik fikrini ilk ortaya çıkaran kişidir ve girişimciliği üretim faktörlerinin dördüncüsü sayarak iktisadi düşünceye yer edinmesini sağlamıştır. Bu görüş, klasik iktisatçıların görüşlerinden bağımsızdır ve klasik iktisatçıların görüşleri ile uyumlu değildir. Klasik iktisatçıların bu dönemde modellerinde, denklemlerinde ve öngörülerinde girişimcilik yer almaz (Topkaya, 2013: 30).

19. yüzyılda Neo-klasik iktisadi düşünce, ekonomide yer edinmeye başlamıştır. Neo- klasik görüş mikro-iktisat konularına etki etmeden önce de girişimci iktisattaki en önemli aktörlerden birisiydi ve çeşitli konularda temel fonksiyonları yerine getirmekteydi. Girişimci risk üstlenen, yenilikçi, endüstri lideri gibi fonksiyonlara sahipti. Ayrıca Klasik mikro iktisat teorisindeki üç üretim aracı olan sermaye, iş gücü ve doğal kaynaklara ek girişimci iktisattaki en önemli dört oyuncudan bir tanesi haline gelmiştir (Topkaya, 2013: 31).

20. yüzyıl girişimciliğin iktisadi düşüncede büyük oranda önemini yitirdiği bir dönem olmakla birlikte son dönemlerde girişimcilik konusunda yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Girişimciliğin 20. yüzyıl boyunca ortadan kaybolmasının sebebi olarak bazı akademisyenler; makro-iktisat ve mikro-iktisadın birbirinden ayrılması ve denge modellerinin baskınlığını göstermektedirler. Girişimciyi ekonomide başlıca aktör olarak gören Joseph Schumpeter, aynı zamanda Say'a atıf yapan ilk büyük iktisatçıdır. 1911 yılında yayımlanan kitabında Schumpeter geleneksel iktisadi düşünceden ayrılmıştır. Ekonomide denge kurmaya ve optimizasyon sağlamaya çalışmak yerine, yenilikçi girişimci tarafından ekonomide oluşturulan dinamik dengesizliğin sağlıklı bir ekonomi için bir kural ve iktisadi teori ve uygulama açısından bir gerçeklik olduğunu ortaya koymuştur (Topkaya, 2013: 32).

1960'lı yıllara kadar ekonomide etkisini gösteren refah devleti uygulaması, merkezîyetçiliği, şirket yapısı olarak ölçek ekonomisini ve büyük işletmeyi ön plana çıkarmıştır. Ancak, 1970'li yıllarda dünyada yaşanan siyasi gelişmeler, ekonomik krizler şirket yönetiminde merkezi olmayan yapıları gündeme getirmiştir. Bu gelişmelerle birlikte bilim ve teknoloji alanında yapılan buluşlar ve ilerlemeler yeniden yapılanmayı olanaklı kılmıştır. Dünya ekonomisinde görülen bu yenilikler,

toplumsal yapıyı olduğu gibi, işletme yapısını da değiştirmiştir. Katılımcı demokrasi anlayışı, organizasyon yapısı içinde de birtakım değişikliklerin oluşmasına yol açmıştır.

Dünya ölçeğinde gerçekleşen ekonomik değişiklikler, aynı ölçekte siyasi ve sosyal yapıda da köklü değişikliklere neden olmuştur. Demokrasinin katılımcı yapısı, işletmeleri de adem-i merkeziyetçiliğe dayalı, modüler bir yönetim biçimine dönüştürmüş, “daha az devlet en iyisidir” görüşünün onaylanmasına neden olmuştur. Altmış yıldır anlaşılamayan J. Von Schumpeter’in “dinamik girişimcisi”, toplumun temel eksenine haline gelmiş, sermayenin önüne çıkmıştır. Drucker’ın “yenilikçi organizasyon” adını verdiği işletme yapısı, küçük ve orta ölçekli işletmeleri de ön plana çıkarmıştır. Kısacası, iletişim toplumu işletme yapısını değiştiren yeni bir girişimcilik toplumdur (Aşkın vd., 2011: 56-61).

2.1.2.2. Girişimciliğin Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde, girişimcilik tarihi 11. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Orta Asya’dan göçen ve Anadolu’da yerleşik hayata geçmeye başlayan Türkler ticari ve özellikle de zanaatkârlık konularında oldukça ileri gitmişlerdir. Selçuklular devrinde ve Osmanlı’nın kuruluş aşamasında, bir esnaf-sanatkâr örgütü olan Ahilik Teşkilatı bu konuda oldukça etkin ve başarılı olmuştur (Müftüoğlu ve Durukan 2004). Ahilik dini, sosyal, kültürel ve siyasi işlevleriyle 13. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar varlığını sürdürmüş özellikle Osmanlı devletinin kuruluşunda önemli görevler üstlenmiştir. Türk sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi yaşamını şekillendiren Ahilik, esnaf ve sanatkârlar birliği şeklinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Ahilik, mesleki bir dayanışma örgütü olduğu kadar günlük yaşamın düzenlenmesinde gerekli olan davranış kalıplarının üretilip, şekillendirildiği sosyal bir örgütlenme olarak da ifade edilmektedir. Dolayısıyla Ahilik hem mesleğe hem de sosyal yaşama yönelik amaç ve ilkeleri olan bir teşkilatlanma türü olarak dikkat çekmektedir (Doğan, 2006: 4).

Ahi teşkilatı Türk’ler tarafından geliştirilerek, Anadolu’da yaygınlaştırılmıştır. Bu teşkilat sürdürülmekte olan her mesleğin içinde en dürüst ve saygıdeğer olanlarından yaşça büyük olanın mesleğin öncüsü ve lideri olarak seçildiği bir teşkilattır. Bu teşkilat Türk’lere özgü milli bir yapılanma olarak ortaya

çıkması, tüketicilerin korunması dahil Türk'lerin Anadolu'da kök salması ve tutunmasında önemli bir rol oynamıştır. Ahiler birliğinin sadece Müslümanlara özgü kalması 17. yüzyıla kadar sürmüştür. Osmanlı Devleti'nin Müslüman olmayan bölgelere hükmettikçe çeşitli dindeki kişiler ile çalışma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu şekilde din ayrımı yapılmadan Ahilik teşkilatında yeni yapılanmaya gidilmiştir. Ahilik gelenekleri daha sonra kurulan lonca teşkilatlarının, ticaret anlayışını nicelik ve nitelik yönünden etkilemiştir. Osmanlı İmparatorluğunun yıkılış dönemine girmesi ile Ahilik teşkilatı da etkilenmiş ve giderek yozlaşmıştır. Loncalar bozularak, gedikler töreye göre değil iltimasa göre atanmışlar ve esnaf ürettiği malı satamaz olmuştur. 1912 yılında lonca sisteminin kaldırılması ile Anadolu halkının ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamında belirleyici rol oynamış olan Ahilik sistemi tarihe karışmıştır (Çağatay, 1997: 50).

Loncalar Osmanlı müteşebbis sınıfına iki şekilde tesir ederek bu sınıfın gerilemesine ya da en azından gelişmemesine sebep olmuştur. Birincisi, loncalar üyelerine statik, yeniliklere kapalı, kanaatkâr, ihtiyacı kadar çalışma zihniyetini yerleştirmiştir. Böylece kişiler yeniliklere kabul etmekten, çok miktarda mal üretmekten, fazla çalışıp servet biriktirmekten alıkonulmuştur. İkinci olarak, loncalar sanat ve ticaretle uğraşacak kişilerin ve dükkân ile atölyelerin sayısını sınırlamak, rekabeti engellemek, üretilen malları çok titiz kalite fiyat kontrollerine tabi tutmak suretiyle teşebbüs fırsatlarını daraltmış ve müteşebbislere hareket edebilecekleri bir alan bırakmamıştır. Bu şartlar altında yeni müteşebbislerin ortaya çıkması çok zorlaşmıştır (Cebeci, 2004: 14).

Girişimciliğin önündeki bir diğer engel; Osmanlı hükümdarlarının, imparatorluğu oluşturan toplum katmanları arasında adeta bir iş bölümüne gitmesidir. Türklerin ticaret dışında bırakılmasıyla, girişimcilik de bir duraklama dönemine girmiştir. Ticareti Osmanlı İmparatorluğunda Rum, Yahudi ve Ermeniler üstlenirken, Türkler askerlik, ulemalık, bürokratik, tarım ve hayvancılık gibi işlere yönlendirilmişlerdir. Dolayısıyla, Türk toplumu yedi-sekiz nesli kapsayan çok uzun yıllar ticaretin dışında kalmış ve Türk insanında gerek sosyo-kültürel gerekse etik açılardan arzu edilen ölçüde bir ticaret altyapısı ve ticaret kültürü oluşturulamamıştır (Müftüoğlu ve Durukan 2004).

Dünyaya kapalı, “rakip” medeniyetin düşünsel ürünlerinden habersiz bir kültürün, sadece kendi imkânlarıyla gelişmesinin mümkün olmadığını insanlık tarihi tescil etmiştir. Nitekim İslam dünyasında İ.S. 750’lerden itibaren başlayan tercüme faaliyetleri, Yunan felsefesini ve bilim anlayışını aktarmak suretiyle Altın Çağ’ın zeminini hazırlamıştır. Buna karşın 16. yüzyıl Osmanlı’sının Batı’nın dünya ve evren görüşünü altüst eden Kopernik, Bruno, Galile Brahe gibi bilim adamlarının eserlerinden haberleri yoktur (Alatlı, 2010: 28).

Osmanlı toplum yapısı ve Osmanlı eğitim kurumlarının zafiyet göstermesi, 17. yüzyıldan itibaren kendi kültürünü orijinal biçimde yorumlayabilecek yeterli ve gerekli düzeyde aydın insan yetiştirememesi sonucu, bu dönemden itibaren iki boyutlu dinamik insan kimliğini giderek yitirmiştir. Bu çözülmenin, Osmanlı insanını anlamsızca ve tembelce bir tevekkül anlayışına yöneltmiş olduğu söylenebilir. Bu top yekûn çözülme zihniyeti Osmanlı ticaret kesimini de etkilemiştir. Onlar da bu süreçten olumsuz etkilenecek amaç-araç ayrımını yapabilme kabiliyetini yitirerek tesadüf, ihmali kısmetini garanti görme, pasifleştirici kanaatkarlık gibi kişiyi tembelleştirici ve kişiyi uyuşuklaştırıcı kuru bir kadercilik zihniyeti yine bu kesimde hakim olmaya başlamıştır. Dolayısıyla modern toplumda görülen başarılı girişimci ve iş insanının özelliklerinin çoğunun, daha geniş bir biçimde iki boyutlu olarak 19. yüzyıldan çok önceleri 15. ve 16. yüzyıl Osmanlı toplum yapısında bulunmuş olduğu söylenebilir. Ancak çözülme süreci için aynı ifadeyi kullanmak pek mümkün görülmemektedir (Şimşek, 2008: 79).

İmparatorluğun son dönemlerinde ve özellikle de İttihat ve Terakki döneminde “Türk’ten iş adamı ve tüccar yapma.”, “Müslüman ve Türk ticaret adamı oluşturma” konusunda önemli gayretlere girişilmiştir. Bu çabalar, Osmanlı İmparatorluğu sona erdikten sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nde özel önem kazanmış ve yeni cumhuriyetin ekonomik alandaki başlıca stratejilerinden birini oluşturmuştur. Hatta cumhuriyet ilan edilmeden dokuz ay önce, 1923 Şubat ayında İzmir’de toplanan İktisat Kongresi’nde alınan ilke kararlarından biri de, “Türk ve Müslüman ahaliden tüccar ve iş adamı insanlar oluşturma” konusundadır. Yeni Cumhuriyetin bu politikası 1930’lu yıllara kadar sürdürülmüştür (Müftüoğlu ve

Durukan, 2004). Cumhuriyetin kurulması ile girişimciliğin Türkiye’de gelişimi beş aşamada sıralanabilir (Öztürk, 2008: 8);

- 1- Özel Girişimciliğe Teşvik (1923-1929)
- 2- Devletçilik ve Yansımaları (1930-1946)
- 3- Liberal Ekonomiye Geçiş (1946-1960)
- 4- Planlı Ekonomi Denemesi (1960-1980)
- 5- Dışa Açık Liberal Ekonomi (1980- Günümüz)

Bu dönemlere kısaca değinirsek, 1923-1929 yılları arasında milli burjuvaziyi inşa etmek ve sermaye birikimini sağlamak için özel girişimcilik teşvik edilmiş, önü açılmaya çalışılmıştır. Buna rağmen o dönemde devletin yüksek kademelerinde çalışan bürokratların, dönemin yetersiz şartları nedeniyle girişimciliği üstlendikleri görülmektedir. Bu sebeple Türkiye’nin ilk girişimcileri devletin içinden gelen bürokratlardır. Bürokratların girişi piyasa ekonomisini tam kavrayamadığı, hatta dönemin ruhuna göre, Türkiye’de de özel sektöre ve rekabetçi anlayışa kimi zaman agresif yaklaşanlar olmuştur. 1950-1960 arası, çok partili siyasi hayata geçiş ile ekonomide de serbest piyasa uygulamalarına geçilmeye çalışılmıştır. Liberal ekonomiyi destekleyici vaatler sunulmuş olsa da uygulamada devlet müdahaleleriyle piyasayı daraltan ve bu müdahalelerde sürekli değişikliğe giderek iş dünyasını zor durumda bırakan bir tavır sergilenmiştir. 1960-1980 döneminde planlı ekonomi denemesi yapılmasına rağmen; siyasette popülist yaklaşımlar, ideolojik kavgalar, askeri darbeler, ekonomik krizler, petrol şokları, Türkiye’nin Kıbrıs çıkartması ve ardından gelen ekonomik ambargo gibi nedenlerle dış ödemeler dengesi, enflasyon ve işsizlik ile kendini gösteren ekonomik darboğaz iş dünyasının performansını düşürmüştür. 24 Ocak 1980’de “İstikrar Kararları” ile o günden bugüne Türkiye’nin ekonomi politikası; planlı ve ithal ikameci modelden çıkıp, dışa açık liberal ekonomiye dönmüştür. (Öztürk, 2008: 9).

2.1.3. Girişimcilik İle İlgili Bazı Temel Ayrımlar

Halk arasında sıklıkla girişimci kavramı yerine kullanılan bazı kavramlar vardır. Patron veya diğer bir ifade ile işletme sahipliği, girişimcide olduğu gibi kişiye bir sürü sorumluluklar yükleyen bir kavram değildir. İşletme sahibi olmanın tek şartı,

bir işletmenin mülkiyetine sahip olmaktır. Bir işletmenin tamamına veya belirli bir hissesine sahip olan herkes patron olabilmektedir. Girişimci ise, işletme sahipliğine göre anlamı daha farklı olan bir kavramdır (Akpınar, 2009: 27).

Yöneticilik girişimcilikten farklı olarak; aynı işi başkalarının adına ücret karşılığında yapar ve sonuçta maddi ve/veya manevi olarak kazanç sağlar. Yöneticiyi girişimciden ayıran fark işin riskinin ve karının kendisine ait olmamasıdır. Girişimsel kimlikle bir organizasyonu kuran girişimci kurmuş olduğu organizasyonu yönetirken, organizasyonun büyüme evresine girmesi ile birlikte, daha profesyonel bir yönetici kimliğine girme gereksinimi duymaktadır (Berber, 2000: 23). Türkiye’de küçük ve orta ölçekli işletmelerin en önemli niteliği; bu işletmelerde girişimcilik, yöneticilik ve mülkiyetin aynı kişide toplanmış olmasıdır. Bu kişi işletme sahibi olarak nitelendirilmektedir. İşletmenin ölçeği küçüldükçe girişimci ve yönetici olan işletme sahibi teknisyen sıfatını da taşımaya başlamaktadır (Odabaşı, 2005: 190).

İş kuran kişi, girişimci, yönetici ve teknisyen olmak üzere, içinde fiilen üç insan ruhu taşımaktadır. Bunların arasında bir denge tutturabilirse, kişi yüksek derecede yetkinlik düzeyine sahip olacaktır. Girişimci, yeni ilgi alanlarına dalmak için özgür olmalı, yönetici faaliyetlerin temelini sağlam tutmalı, teknisyen ise teknik işleri yapmalıdır. Diğer bir ifade ile girişimci hayal eder, yönetici onu süsler, teknisyen ise gerçekleştirir. Her biri bütüne en üretken şekilde katkı sağlamalıdır. Ancak deneyimler göstermektedir ki, iş kuran kişilerin çok azı bu hassas dengeyi tutturabilmektedir. Tipik bir küçük işletme sahibinde ancak yüzde 10 girişimci, yüzde 20 yönetici ve yüzde 70 teknisyen ruhu bulunmaktadır (Akpınar, 2006: 29).

2.1.4. Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ve Beceriler

Girişimcinin sahip olması gereken genel iş yönetimi becerileri aşağıda belirtilmiştir (Güney, 2008: 61).

- **Strateji becerileri:** İşletmeyi bir bütün olarak görme, işletmenin pazarda nasıl yer edindiğini anlama, işletmenin, müşterilerine değer vermek açısından kendisini nasıl organize edebileceğini ve bunu rakiplerinden daha iyi nasıl yapabileceğini anlama becerisidir.

- **Planlama becerileri:** Geleceğin neler getireceğini, gelecekte olanların işletmeyi nasıl etkileyeceğini ve bu etkilere hazırlıklı olma adına nelerin yapılmasına ihtiyaç duyulduğunu anlama becerisidir.
- **Pazarlama becerileri:** İşletmenin geçmişte neler yaptığını, gelecekte neler yapabileceğini görme, işletmenin müşterinin ihtiyaçlarını ne ölçüde tatmin ettiğini ve müşterinin işletmeyi neden cazip gördüğünü anlama becerisidir.
- **Mali beceriler:** Parayı yönetme, harcama miktarını sürekli denetleme ve nakit giriş çıkışını gözleme ve yatırımları potansiyeller ve riskler bazında değerlendirme becerisidir.
- **Proje yönetme becerileri:** Proje organize etme, özel amaçlar belirleme, programlar yapma ve doğru zamanda ve doğru yerde kaynak sağlama becerisidir.
- **Zaman yönetimi becerileri:** Zamanı üretken bir şekilde kullanma, önemli işlere öncelik verme ve işi programlandığı şekilde yapılmasını sağlama becerisidir.

Bunlar ile birlikte girişimcilerin diğer bazı önemli becerilere de sahip olması beklenmektedir. Bunlar (Güney, 2008: 62);

- **Liderlik becerileri;** İnsanları çalışma konusunda harekete geçirme ve girişimin başarılı olması için gerekli görevlerin yapılmasını sağlama becerisidir.
- **Motivasyon becerileri;** İnsanların görevlerine gereken önemi vermelerini sağlama konusunda heyecanlandırma ve göreve tam anlamıyla bağlılık duymalarını sağlama becerisidir.
- **Yetki verme becerisi;** Farklı kişilere görevler tahsis etme becerisidir. Bu beceri için insanların sahip oldukları becerileri ve bu becerilerin nasıl kullanılacağını anlamak önemlidir.
- **İletişim becerisi;** Girişimcinin fikirlerini açıklamak ve diğerlerini bilgilendirmek için konuşma ve yazı dilini iyi kullanabilme becerisidir.
- **Müzakere becerileri;** Durumun gereklerini, mevcut durum içerisinde insanları neyin motive edeceğini ve tüm tarafların çıkarlarını maksimize edecek olasılıkları anlama becerisidir.

Bir girişimcide var olması gereken bu beceriler, birbiri ile sıkı sıkıya bağlantılıdır ve birbirlerini tamamlar niteliktedir. Girişimcinin başarısı ise bu yetenekleri tümüyle kullanabilmesine bağlıdır. Zayıf olduğu konularda eksikliklerini tamamlayan girişimci başarısını kat be kat artıracaktır

2.1.5. Girişimciliğin Avantajları ve Dezavantajları

Girişimcilik eylemi kendi içinde sağladığı birçok fırsat ve yarar ile birlikte zarar ve sorumlulukta barındırmaktadır. Girişimcilik faaliyeti; Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisinin son basamağı olan kendini gerçekleştirmek eyleminin sonuçlarını içerir. Kişinin potansiyelinin ortaya çıkmasını sağladığı gibi girişimcilik eyleminin başarılı olması durumunda kişisel tatmin ve başarı hissi yakalanır. Bu sayede kişi kendisini geliştirerek bağımsız hareket edebilen, inisiyatif alarak karar verebilen, yetenek ve becerilerini ustaca kullanabilen bir girişimciye dönüşür. Sonuç olarak sayılan bu faydalar, girişimcinin etrafından saygı gören, severek yaptığı işin emeğini alan, toplumuna üretmek katkı sağlayan birey haline getirir. Fakat bu girişimsel eylem meşakkatli olabileceği gibi bazı sorumlulukları içinde barındırır. Öncelikle girişimsel eylemlerin her türünde kazanmak kadar kaybetmekte olasıdır. Çünkü girişimciliğin temel prensibi “risk” tir. Sermayenin yetersiz kalması, rekabet, çevre koşullarının hızla değişmesi, düzensiz gelir gibi birçok etmen girişimci için dezavantajdır. Bununla birlikte kayıplar sadece maddi olmamaktadır. Manevi kayıplar olarak yoğun stres, kendine vakit ayıramamak, iş/özel yaşam dengesinin bozulmasını sayılabilir. Nihai olarak kendini yetiştirmiş başarılı bir girişimci zamanla kazandığı deneyimler sayesinde dezavantaj oluşturabilecek faktörlerin üstesinden gelebilecektir.

Tablo 2.3. Girişimciliğin Avantajları ve Dezavantajları

AVANTAJ	DEZAVANTAJLARI
Bağımsızlık duygusu	Kişisel özveri
Başarma hissi	Sorumluluk yükü
Kar elde etme	Zarara katlanma zorunluluğu
Saygı görme	Finansal sorunlar
Kişisel gelişime katkı sağlaması	Ailesine yeterince zaman ayıramama
Toplumsal fayda sağlaması	Belirsizliklerle başa çıkmaya çalışma

Kaynak: Thomas Zimmerer, M. Norman, 2002’den akt. Akpınar, 2009: 32

2.1.6. Girişimciliğın Önemi

Girişimcilik, dünyada kapitalizmin başladığı dönemlerden beri var olmasına rağmen, 1980’li yıllardan sonra popülerlik kazanmış, bunun için birçok ÷lke, güçlü bir girişimci ekonomisi oluşturmak için devlet programları hazırlamıştır. Girişimciliğın önem kazanmasının nedenlerinin başında, küreselleşme ile yeniliklerin çoğalması yatmaktadır. Rekabetin artması sonucu ekonominin büyümesi ve buna bağılı olarak istihdam yaratma zorunluluğu doğmuştur. Girişimcilik, ÷lkeleri gelişmişlik seviyelerine göre farklı şekilde de etkilemektedir. Örneğın geri kalmış ÷lkelerde gelişmenin bir gereğı iken gelişmekte olan ÷lkelerde zenginlik ve refah yaratmanın yapıtaşı olarak gör÷lmektedir (Kurt vd., 2006: 98).

Girişimciler günümüz dünyasının etkili ve güçlü ordularıdır. Girişimciler toplumları silahlarıyla değılı, ürün ve hizmetleriyle değıştirirler. Girişimcilik ekonomik, siyasal, kültürel hayatın sür÷kleyici güc÷dür. Türkiye’de girişimci insan gücünün yetersiz olması, ürün, hizmet ve bilgi üretmenin önüne engel olmaktadır. Güçlü ekonomiler büyük şirketlerle değılı, girişimcilik ruhunu uyandıran, istihdam yaratan küçük girişimcilerle kurulur (Gürdoğan, 2008: 13). Girişimciliğın önemi üç alanda vurgulanabilir. İnovasyon, yeni işletmelerin doğması ve yeni iş alanlarının yaratılmasıdır. şirketlerin hızla büyüebilmesi, yenilikçiliklerine ve inovasyonu aktif hale getirmesine bağılıdır. (Coulter, 2001: 11). Günümüzde yaşanan gelişmelere bağılı olarak bu hızlı değışim sürecinden en çok etkilenen kavramlardan yönetim ve liderlik, girişimciliğın öneminin artması ile daha etkin hale gelmişlerdir. Ayrıca, bu değışim ortamında büyüme ve dinamizm sağılayan en önemli unsur ise stratejidir (Durukan, 2006: 30).

Dünya Girişimcilik Platformu (Global Entrepreneurship Monitor-GEM) tarafından 32 ÷lke arasında yapılan araştırmada yüksek girişimcilik faaliyetleri ile yüksek ekonomik gelişme arasında anlamlı ve kuvvetli bir ilişki ortaya konulmuştur. Bir diğeri ifade ile sürekli gelişme sağılayan, ekonomik durumunu gelişmekte olan ÷lke statüsünden, gelişmiş ÷lke statüsüne geçirmiş ÷lkeler girişimciliğe önem vermiş ÷lkelerdir. Girişimciler kapitalizmin başladığı dönemden itibaren etkin olmalarına rağmen, girişimcilik esas itibariyle 1980 yılı sonrasında popülerlik kazanmıştır. Birçok ÷lkenin girişimci ekonomi oluşturmak için devlet programları hazırlayarak

altyapılarını güçlendirmeye ve girişimci sayılarını arttırmaya çalıştığı bilinmektedir (Başol, 2010: 7). Başarılı girişimcilik faaliyetleri sonucunda girişimciler; yeni kaynaklarla, yeni teknolojilerle toplumu tanıştırır ve ekonomiye canlılık getirir. Yeni açılan bir şirket ülkenin istihdam hacmini artırır ve üretimde artış meydana gelir. Bu sayede iktisadi kalkınma pozitif bir ivme kaydeder.

2.2. GİRİŞİMCİLİĞİN SINIFLANDIRILMASI VE TÜRLERİ

Literatürde girişimcilik ile ilgili çok çeşitli sınıflandırmalar mevcuttur. Bu sınıflandırmalar, girişimciliğin ortaya çıkma, şekillenme, orijinallik, organize olma ve icra edilme biçimlerine göre ayrılmışlardır. Girişimcilik genelde mal ve hizmet üretme ve pazarlama durumuna göre çeşitlendirilirken bunlara ilaveten işletmenin çevresel boyutuna göre, sermaye sahipliğine göre ve faaliyet şekline göre de girişimcilik türleri bulunmaktadır (Küçük, 2009: 42).

Tablo 2.4. Girişimciliğin Türleri

Girişimciliğin Genel Türleri	İşletme Çevresi Boyutuna göre	Sermaye Sahipliğine Göre	Faaliyet Şekline Göre
-Fırsat Girişimciliği -Yaratıcı Girişimcilik	-Yerel Girişimcilik -Bölgesel Girişimcilik -Ulusal Girişimcilik	-Kamu Girişimciliği -Özel Girişimcilik -Karma Girişimcilik	-Yenilikçi Girişimcilik -Takipçi Girişimcilik -Sanal Girişimcilik

Kaynak: Küçük, 2009: 42

Bir başka ayrım da ise; girişimcilik amaç, yenilik ve sermaye sahipliği türüne göre de ayrılabilir. Amacına göre iki tür girişimci bulunmaktadır: esnaf girişimci ve fırsat girişimcisidir. Esnaf girişimci; çalışma yaşamından gelmiş, sermayesi emeğine dayanan ancak geçimini sağlayacak kadar geliri olan kimsedir. Özellikle ülkemizde sıkça rastlanan mikro işletme sahipleridir. Fırsat girişimcisi ise; geleceğe dair öngörülerde bulunarak, karlı alanlara yatırım yapan, risk üstlenen, yüksek eğitimli, analitik düşünme yeteneğine sahip kişilerdir. Yenilik türüne göre; pazarlanan hizmet veya ürünün benzerlerinin taklidi sunuluyorsa taklit girişimciliktir. İnovatif girişimci yeni fikir, ürün veya hizmeti pazara sunan girişimcidir. Hali hazırda bulunan ürün ve hizmeti de modifiye ederek pazara sunulabilir. Girişimci ile sermayedar aynı kişi olabileceği gibi iki farklı kişi de olabilmektedir. Bir girişimci işletme kurmak için gereken finansal unsurları kendisi koyabileceği gibi

başkalarından da temin edilebilir. Girişimci gerekli sermayeyi kendisi temin ettiği zaman sermayedar unvanını alır. Girişimci kendi sermayesini riske edebileceği gibi, kendisi adına sermayesini kar ve zarar ortaklığı ile üretimden pay karşılığı sermayedar da temin edebilir. Sermaye sahipliğine göre yapılan gruplandırma ise; özel girişimcilik, kamu girişimciliği ve karma girişimcilik olarak üçe ayrılır. Özel girişimcilikte sermayenin tamamı şahıslara ait olurken kamu girişimciliğinde sermaye, tamamen kamunundur. Sermayenin bir kısmının özel şahıslar, bir kısmının da kamuya ait olduğu girişimcilik türüne karma girişimcilik denir (Tekin, 2004: 13-14).

Dünya Girişimcilik Platformu girişimciliği “birey, bireylerden oluşan bir takım ya da kurulmuş olan bir işletmenin; bağımsız çalışma, yeni bir iş örgütü, ya da var olan bir işin genişletilmesi gibi, yeni bir iş oluşumu veya işletme kuruluşuna teşebbüs etmesi” olarak tanımlamaktadır. Raporu hazırlayanların görüşüne göre bu tanım hem çok geniş bir alanı kapsamakta hem de çok dar bir çerçeveye sahip olmaktadır. Çok geniştir çünkü herhangi bir işe değer katma olgusunun her şekli girişimcilik olarak ele alınmaktadır. Tanım aynı zamanda kısıtlıdır çünkü belli bir sosyal amacı gerçekleştirmek ya da kar amacı gütmeyen şekilde davranmak bu tanıma dahil edilmemiştir (Cawling ve Harding, 2003).

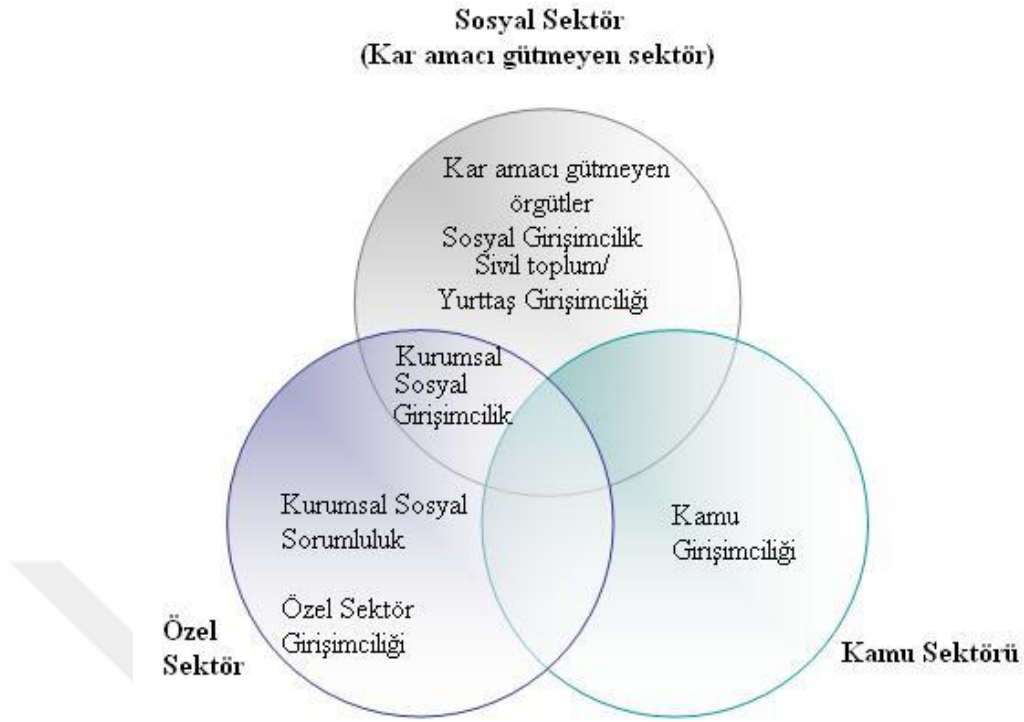
Girişimciliği geniş anlamda “kaynakları daha büyük bir değer yaratan yeni bileşimler oluşturacak şekilde bir araya getirme” olarak tanımlandığında, bu kavramın sadece piyasa mekanizması içinde değerlendirilmesi gerekliliği ortadan kalkmış olmaktadır. Böyle bir yaklaşım dahilinde girişimcilik, gönüllülük ilkesi çerçevesinde hareket eden üçüncü sektör ya da sivil toplum kuruluşları ve aynı zamanda kamu kuruluşları içinde uygulanabilirliği olan bir kavram haline gelmektedir (Ökdem vd., 2003: 171). Bu yargıya dayanarak, Güler’e (2010: 35-44) göre; girişimciliğin sınıflandırılmasını; kar odaklı olan ve kar odaklı olmayan girişimcilik olarak iki ana başlıkta incelemiştir. Çalışmasında Spranger’ın yaptığı sınıflandırma olan “değerler açısından altı insan tipi”ni kullanmıştır. Ekonomik insan tipini kar odaklı girişimci olarak nitelendirirken sosyal insan tipini ise kar amacı olmayan girişimciler olarak değerlendirmiştir. Kar odaklı girişimciliği; güdülenme kaynağı kar elde etmek olan, Özel Sektör Girişimciliği ve Örgüt İçi Girişimci olarak

sınıflayan Güler (2010), hem kendi işletmelerini kuran hem de kurulmuş olan işletmeler içinde girişimci bakış açısına sahip yenilikçi kişilere ek olarak yine kar amacı güden sektörün içinde sosyal sorunlara duyarlı kimseleri temsilen üçüncü başlıkta Kurumsal Sosyal Girişimcilik üzerinde durmuştur. Kar odaklı olmayan girişimciliği ise; iki başlık altında incelemiştir. Bunlar “kamu hizmeti” bağlamında girişimciliğin toplum için değer yaratmaya yönelik Kamu Girişimciliği ve toplumsal sorunları çözülmeyi hedefleyen, yenilikçi bakış açısı ile çözüm üreten sivil örgüt faaliyeti olan Sosyal Girişimciliğidir.

Tablo 2.5. Değerler Açısından Altı İnsan Tipi

İnsan Tipleri	Özellikleri
Teorik Tavrı	Bu tavırda bulunun insan tipi rasyoneldir. Olaylara deneysel, eleştirel ve mantıklı bakarak kendi bilgilerini düzenler.
Ekonomik Tavrı	Bu tip insanlar pratiktir. İşlerinde somut yarar dengesini baz alır. Değer önceliği faydadır.
Estetik Tavrı	Estetik değerleri ile ön plana çıkan bu insanlar için güzellik ve uyumu yakalamak önemlidir. Sanat ile tatmin olurlar.
Toplumsal Tavrı	Sosyal hayatın içinde olmayı seven, hümanist olan bu tipler için değerler, naziklik, sempatiklik ve fedakârlıktır.
Politik Tavrı	Lider olmaktan, rekabetten hoşlanan ve çatışmaktan kaçınmayan bu tip insanların değerleri iktidar, güç ve etkidir.
Dini Tavrı	Bu tipin insanı mistik ve universalisttir. Kozmik coşkuya sahiptir. Hayatın her veçhesinde tanrısal bir şey bulur. Birlik ve beraberlik değerlerini temsil eder.

Kaynak: Spranger, 2001.

Şekil 2.1. Sosyal Girişimcilik ve İlgili Diğer Girişimcilik Uygulamalarının Sektörlere Göre Konumlandırılması

Kaynak: Kümbül Güler, 2010: 86

Girişimciliğin faaliyet gösterebileceği 3 ana sektör bulunmaktadır. Bunlardan ilki kar elde etme amacına odaklanan işletmeler için Özel Sektör; ikincisi, devlet tarafından kontrol edilen, vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet odaklı çalışan Kamu Sektörü ve sonuncusu sosyal sorunları çözme amaçlı gönüllü desteği ile hareket eden Sosyal Sektördür. Girişimciliği motivasyon araçları açısından incelenecek olursa; özel sektör girişimciliği kar elde etmek ile güdülenirken, sosyal girişimcilik sosyal değer yaratma ve toplumsal fayda sağlamak ile güdülenmektedir. Kamu girişimciliğinde ise güdülenme faktörlerinin statü ve terfi sağlamak olduğunu görülmektedir (Kümbül Güler, 2010: 86).

2.2.1. Özel Sektör Girişimciliği

Kar elde etmek için üretim faktörlerini bir araya getiren yöneten, organize eden girişimcilerin, kendi içlerinde sosyal çevre ve kişisel kabiliyetlerine göre girişimcilik yetenekleri farklılık göstermektedir. Bu yüzden özel sektör girişimciliğinin alt dallarını oluşturan çok çeşitli girişimcilik türlerinden söz etmek mümkündür.

2.2.2. İç Girişimcilik

İşletme içinde bir çalışan olarak yeni fikirleri ticari uygulamaya dönüştürmeyi başaran, dolayısıyla işletme içinde bir yenilik yaratarak girişimci kişilik özelliği gösteren çalışanlar bulunmaktadır. GÜdülenme amacı terfi ve mevki sağlamlaştırması olan bu çalışanlar işletmelerin bürokratik yapısına uyum sağlamakta zorluk çekmeden aynı zamanda yeni ürünlerin ve hizmetlerin oluşmasını sağlamaktadırlar. İngilizcede “intrapreneur”, “corporate entrepreneur” olarak tanımlanan bu girişimcilik türü Türkçe’de “örgüt içi girişimci”, “iç girişimci” ya da “kurumsal girişimci” olarak ifade edilir (Çetindamar, 2002: 36).

İç Girişimcilik kavramı, dünya piyasalarının gün geçtikçe daha fazla bütünleşmesi ile rekabetin şiddetlenmesi ve oyunun kuralının sürekli değişme eğiliminde olmasına paralel olarak daha dinamik ve kompleks bir çevrede şirketlerin faaliyette bulunmak zorunda kalması nedeniyle şirketler için son derece önemli bir konu haline gelmiş ve 1980’lerin sonundan itibaren akademik yazında da artan bir öneme sahip olmaya başlamıştır. Daha dinamik ve kompleks bir çevrede hayatta kalabilmek ve başarılı olabilmek için firmalar, örgüt yapılarını çevresel koşullara adapte etme zorunluluğu duymakta, çevredeki değişimin sıklığı ve yoğunluğu karşısında esnek planlama sistemlerine ihtiyaçları bulunmaktadır (Özgen ve Erkocaoğlu, 2009: 203). Mevcut örgüt içindeki girişimcilik uygulamasına ya da girişimci odaklı örgüt çevresine iç girişimci kültür denilmektedir. İşletme finansal kaynaklara, iş becerilerine ve yenilikleri ticarileştirecek pazarlama ve dağıtım sistemlerine sahiptir. Ancak, bürokratik yapılar ve kısa vadeli kar üzerindeki vurgular, yaratıcılığı, yeni ürün ve iş geliştirilmesini engellemektedir. Bunun gibi engelleyici faktörlere rağmen, yaratıcılık ve yenilik ihtiyacını bilen işletmeler, işletme içinde iç girişimcilik ruhu oluşturmaya çalışmaktadırlar. Yoğun rekabet ortamının yaşandığı günümüzde, yeni ürünler ve iç girişimcilik ruhu için gerekli olan ihtiyaç oldukça önemlidir. Bu nedenle pek çok işletme kendi içinde iç girişimciliğe uygun bir çevre oluşturmaya çalışmaktadır (Hisrich ve Peters, 2002: 17).

Girişimcilik ve örgüt içi girişimciliğin birbirlerine benzer tarafları, her ikisinin de değer yaratan şekilde, artan oranda üretkenlik ve çabayı teşvik ediyor olmasıdır. Aynı zamanda her ikisi de ağırlık olarak yaratıcı süreçlere dayanıyor olsa

da faaliyet gösterilen ortamlar birbirinden farklıdır. Girişimci kendi ortamını yaratırken örgüt içi girişimci, var olan kurulu bir örgüt içinde yapısal ve prosedür içeren kısıtlar içinde kendini göstermeye çalışmaktadır. Önemli bir farkta, girişimci patron olarak görülürken, örgüt içi girişimci yöneticilerine rapor vermekle yükümlüdür. Ayrıca örgüt içi girişimci finansal açıdan risk taşımazken, girişimci için risk önemli bir unsur olup başarısızlık girişimciyi iflasa sürükleyebilir (Luchsinger ve Bagby, 1987: 12).

Bu nedenle girişimcinin risk açısından tercihi maddi kazanç ve saygınlık kazanmaya dönük iken, iç girişimci tercihini kariyerdan ve işinden yöne kullanır. Ayrıca, bürokrasi girişimci için dayanılmaz bir olgu olup kendisine iş kurmaya yöneltirken, iç girişimci bürokratik kurallar içinde sistemi yöneltmeyi başarır. (Öktem vd., ,2003: 175).

2.2.3. Kurumsal Sosyal Girişimcilik

Gündemin belirlediği konuya değil, daha çok sosyal konulara göre kendini motive eden, kurum içinde sosyal girişimci tavırlar sergileyen bireylere “kurumsal sosyal girişimci”(Corporate Social Entrepreneurs) denir (Hemingway, 2005: 237-238). Örgüt içi girişimcilik ile kurumsal sosyal girişimci arasında benzerlik kurmak gerekirse, örgüt içi girişimciyi girişimci gibi düşünen çalışan ya da yönetici; kurumsal sosyal girişimciyi ise özel sektördeki sosyal girişimci olarak, kurum içinde sosyal odaklı davranan girişimci olarak düşünmek mümkündür. İki terim arasındaki fark, sadece odaklanılan konuda olup, örgüt içi girişimci kar elde etme motivasyonuna sahipken, kurumsal sosyal girişimci sosyal konulara çözümler bulmaya yönelmektedir (Güler, 2010: 39).

2.2.4. Kamu Girişimciliği

Kamu sektöründe girişimcilik nosyonuna yer veren ilk çalışmalara, kamu kurumlarının etkinliğini artırması ve küresel düzeydeki değişimlerin oluşturduğu çevre şartlarına ayak uydurabilmesi için, yeni “kamu yöneticiliği” (public managerialism), yenilikçilik ve girişimciliği önceleyen periyodik reform ihtiyaçlarının dile getirilmeye başlandığı 1980’li yıllarda rastlanmaktadır.

Bu dönemde yaygınlaşan, sosyal anlamda muhafazakâr ama ekonomik anlamda neo-liberal bir açılım, girişimci idare kavramını ve giderek hantallaşan bürokratik yapılara alternatif modellerin geliştirilmesi fikrini tartışmaya açmıştır. Kamu yönetimi literatüründe genel kabul gören girişimcilik tanımlarının, girişimciliği genellikle örgütsel düzeyde bir “süreç” olarak kabul ettiği ve girişimci bireylerden daha çok örgüt-içi aktiviteleri esas aldığı görülmektedir. Kamu sektöründeki girişimcilik süreçlerinin, bir kamu görevlisinin yenilikçi bir fikri, bir kavramı veya bir yöntemi ortaya atmasıyla başlayan; bunun, kamu yararına dönüşen bir çıktı haline gelinceye kadar geçirdiği tüm evreleri kapsayan bir yönü mevcuttur (Öztürk, 2012: 154-155).

Özel girişimci kendi kaynak ve sermayesi ile üretim yapmakta iken kamu girişimcisi devletin vermiş olduğu görev ile devletin kaynaklarını ve sermayesini hizmet ettiği halk için kullanmaktadır. Kamu girişimcisinin elde ettiği kar ve güdülenme aracı maddi kazançtan çok statü kazanımı şeklindedir. Diğer girişimciler gibi yenilikçi güdülerle hareket eden, diğer insanların durumları ile ilgilenen ve bu konuda bir şeyler yapmayı isteyen, entelektüel anlamda merakı ve bilgisi bulunan, takım kurma becerisine ve geniş bir sosyal sermaye sahibi olan, gerekli riskleri alma kararlılığı bulunan kamuda faaliyet gösteren kişiler, kamu girişimcileri olarak ifade edilmektedirler. Kamu girişimcileri, özellikle içinde bulundukları toplum yararına görev ve sorumluluk üstlenerek bakanlık, belediye başkanlığı gibi kamu hizmetinde çeşitli seviyelerde makam ve pozisyonlara sahip olabilirler (Christopoulos, 2001: 10).

2.2.5. Sosyal Girişimcilik

Sosyal girişimcilik kavramı son yıllarda özel, kamu ve kâr amaçsız sektörlerde hızlı bir şekilde ortaya çıkmaktadır ve sosyal girişimcilere olan ilgi sürekli büyümektedir. Sosyal girişimcilik yeni bir kavrammış gibi görülebilir ancak sosyal girişimciliğin temelinde yatan mantık oldukça eskidir. Toplum her zaman sosyal girişimcilere sahip olmuştur (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009: 84). Sosyal girişimcilik kavramı 1980’de Bill Drayton’un kurduğu ve dünya çapındaki sosyal yenilikçilere fon sağlayan Ashoka adlı kuruluşla ortaya çıkmıştır. Ashoka, pozitif

toplumsal dönüşümü gerçekleştirebilmek için sürdürülebilir ve uygulanabilir yenilikçi projelerini hayata geçiren sosyal girişimcilere yatırım yapmaktadır.

Sosyal girişimcilik alanında 60 ülkede 2000 üyeyi desteklemektedir. Ashoka, mikrofinanstan, çocuk sağlığına dek her alanda fikirleri desteklemekte, girişimleri geliştirmektedir. Dünyanın birçok bölgesinde gerçekleştirdiği çalışmalar; yurttaş katılımı, ekonomik gelişme, sağlık, insan hakları, çevre ve eğitim/öğretim olmak üzere altı ana başlıkta toplanabilir (Sarıkaya, 2010: 90).

Sosyal girişimci, kâr etmeyi amaçlayan ama elde ettiği kârı, topluma fayda üretmek için kullanan kişidir. Toplumdaki genel kanı şirketler kâr elde etmek ve bu kârı ortaklarına dağıtmak için kurulurlar ve topluma faydalı işler ise sadece devlet tarafından ya da sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından yapılır. Şirketler ise toplumsal sorunlar ile sosyal sorumluluk kampanyası veya sponsorluk çerçevesinde ilgilenirler. İşte bu noktada sosyal girişimcilik melez bir modeldir. Sosyal girişimcilik alan tanımlanmasına ilişkin farklı ekol görüşler mevcuttur. Literatürün gelişmeye başladığı ilk zamanlarda sosyal girişimcilik kavramının, kar amacı gütmeyen örgütlerin yürüttüğü faaliyetlere atfedildiği görülmektedir. Kuruluşundaki temel varsayımın kar amacı gütmemesine dayanması gerekçesiyle, sosyal değer yaratılması ve sosyal dönüşümün gerçekleşmesinde ancak kar amacı gütmeyen örgütlerin katkı sağlayabileceği görüşü baskın bir biçimde öne sürülmektedir. Kar amacı güden örgütler kapsamında bakıldığında, sosyal girişimcilik kavramının, kurumsal sosyal yenilikçilik ve sosyal sorumluluk gibi stratejilerle ilintili olduğu ve bu nedenle kar amacı güden örgütleri de ilgilendirdiği ifade edilmektedir. Sosyal girişimcilik faaliyetlerini belirli bir kuruma atfetmeksizin, sosyal değer yaratan her bireyin, kesimin, grubun ve oluşumun sosyal girişimcilikle ilgili bir çalışma yürüttüğünü ve asıl önemli noktanın da bu olduğunu ifade eden ekol, sosyal girişimciliği, sosyal sorunları hafifleten ve toplumsal dönüşümü kolaylaştıran aktiviteler olarak nitelendirmektedirler (Aslan vd., 2012: 72).

Girişimcilik bir kişilik özelliği olarak her yerde karşımıza çıkabilir. Girişimciliğin sadece ticari alanda yer almadığını en güzel kanıtı; sosyal sorunlara çözüm üretip faaliyet göstererek karşımıza çıkan sosyal girişimcilerdir. Sosyal girişimciler, yaşadığı toplumda ortaya çıkan sosyal sorunları fark eden ve bu

sorunlara karşı büyük bir cesaret ve azimle üzerine giden kimselerdir. İyi bir iletişim yeteneğine sahip, yaratıcı, duyarlı, gerçekçi bir tavrı olan, çözüm bulmaya çalışan, toplumun güvenini kazanan kişilerdir. Peter Drucker’a göre de toplumu kurtaracak olan ne devlet ne de özel sektördür sadece sosyal sektördür. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, devlet ve özel sektör tarafından ilgilenilmeyen ya da ilgilenilse bile giderilmesi konusunda yetersiz kalan sosyal sorunlar oldukça fazladır. Sosyal açıdan bilinçli, duyarlı ve sorumlu davranan sosyal girişimcilerin bu alanlarda bir boşluk görmeleri ve bu boşluğun doldurulmasında hayati bir rol oynamaları, yerel halkın refahını artırmak yoluyla ülke gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Güler, 2010: 106).

Günümüzde artan sosyal sorunlar ile baş etmenin yolu devlet, özel sektör ve sivil toplum örgütleri işbirliği ile çözüm üretip birlikte çalışarak mümkündür. Kar amacı gütmeyen sektörde yer alan sivil toplum kuruluşları zaman geçtikçe öneminin artması ve sayılarının yükselmesi ile etkinlikleri de artmaya devam edecektir.

Şekil 2.2. Sosyal Girişim Yaklaşımı

Kaynak: Denizalp, 2009

1980’li yılların başından beri Dünya’da sıklıkla bahsedilmeye başlanan ve üzerinde farklı çalışmaların ve araştırmaların yapıldığı “sosyal girişim”, “sosyal girişimci” ve “sosyal girişimcilik” konuları özellikle 2007 yılından bu yana halen etkisini farklı bölgelerde değişik şekillerde gösteren küresel ekonomik kriz ile birlikte daha da önem kazanmaya başlamıştır. Dünya Bankası’nın 2007 yılı raporlarına göre Dünya’nın en zengin 946 ailesinin mal varlığı 3.4 trilyon doların

üzerindeyken, Dünya nüfusunun %40'ını oluşturan 2.7 milyon kişi günde 2 doların altında bir kazançla yaşamını sürdürmektedir. Oysaki küresel anlamda en önemli sorun sermayenin ve gelirlerin eşit dağılmaması ve işsizlik olarak ülke ekonomilerinin karşısına çıkmaktadır. Girişimcilik ve sosyal girişimcilik bu anlamda Dünya ekonomisinin krizlerden çıkışı, büyümesi ve yeni ürün ve hizmetlerin ekonomiye katılmaları kapsamında bir kurtuluş yolu olarak görülmektedir. Söz konusu nedenle de hemen her ülkede girişimciliğin her alanında çalışmaların yapılabilmesi ve girişimci adaylarının bu konuda cesaretlenmeleri için kamu ve özel sektör kuruluşlarının yeni modeller geliştirdikleri, organizasyonlar düzenledikleri ve girişimciliği bir devlet politikası ve ekonomik model olarak kullandıkları görülmektedir (Sönmez ve diğ. 2016: 102-121).

2.3. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Girişimcilik niyeti, bir kişinin en başta ve önemli olarak işe girişmeye karar vermesi ile başlar. Birey öncelikli olarak biyolojik, sosyolojik ve ailesel faktörlere dayanarak gelişen karar verme mekanizmasının nihai sonucu olarak niyet ederken, bu niyete etki eden diğer mekanizmalar ile bireyin sahip olduğu tecrübeler, kişilik özellikleri, rasyonel akıl, vizyoner bakış açısını ve planlanmış davranışlarını girişimcilik niyeti için kullanmasıdır. Girişimcilik faaliyetinde bulunmayı sağlayan girişimcilik niyeti, bireyin alternatif kariyer seçeneklerine rağmen çevresindeki fırsatları görmesi ve bu fırsatları iş fikrine dönüştürerek girişimi başlatma çabasıdır. Girişimcilik niyeti bireyin kendi işini kurma yönünde girişimci gayretleri gösterirken bunun yanında bu gayretlere fiili olarak etki etmesi, niyetine aldığı iş fikrinin başarılı olmasını sağlayacaktır. Bu durumda girişimcilik niyeti, girişimci bireyin iş planını geliştirmesini ve uygulamasını sağlayan zihinsel bir süreçtir. (Şeşen ve Basım, 2012: 22)

Girişimcilik niyeti kavramının anlaşılabilmesi adına hangi faktörler tarafından etkilendiğinin ortaya konması gerekmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında, bağımsızlık, kariyer ve kazanç isteğinin, yaratıcı olma ve işinde orijinallik göstermenin, kişilik özelliklerinin, kişisel tutumların, motivasyonun ve bilinçsel tarzın cinsiyetin, önceki iş deneyiminin, aile gelirinin ve yaşın, girişimcilik niyeti üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Kısaca, girişimcilik niyetini etkileyen

faktörlerin demografik faktörler, kişisel özellikler ve çevresel faktörler olmak üzere üç temel kategoride toplandığı söylenebilmektedir (Çelik vd., 2014:114) Literatürde girişimcilik niyetini açıklamada üç önemli teorinin ele alındığı görülmektedir. Bunlar (Şeşen ve Basım, 2012: 22):

Shapero ve Sokol (1982), Girişimci Olay Modeli: Girişimci niyetten ziyade, yeni bir iş kurmayı hedeflemektedir. Modele göre, birey öncelikle girişimcilik yönünde istek duymakta, daha sonra bu isteğin uygulama olanağı olup olmadığını değerlendirmekte ve bunun sonucunda harekete geçmeye ya da geçmemeye karar vermektedir.

Bird (1988), Girişimci Niyet Modeli: Girişimcilik yönelimini oluşturan faktörler sosyo-politik, bireysel, rasyonel düşünsel ve sezgiseldir. Bu kapsamda, kanuni düzenlemeler sosyo-politik, yaşanan tecrübeler bireysel, zihindeki hedef ve amaçlar düşünsel ve bireyin vizyoner bakışı da sezgisel faktörler olarak sayılabilir.

Ajzen (1991), Planlı Eylemler Modeli: Eylemleri yönlendiren niyetler yaşanan tecrübelerin, bireysel özelliklerin ve bireyin kişisel güdülenmesinin bir kombinasyonudur. Ajzen'e göre birey, kişisel beklentileri ve toplumdaki sosyal normlar doğrultusunda girişimcilik eğilimine girmekte, algıladığı davranışsal kontrol sayesinde kişisel güdülenmesini sağlayarak girişimci davranış gerçekleştirme niyetini oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu modelin ortaya koyduğu en önemli sonuç, insan davranışının, niyetler tarafından yönlendirilen planlı bir eylem olduğu bulgusudur. Bu bulgu, bireylerin ileriki yaşamlarında girişimci olup olmama konusundaki eylemlerinin, bugünkü niyetleri ile tahmin edilebileceğini ortaya koyan önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Literatürde yapılan araştırmalar sonucunda girişimcilik niyetini etkileyen unsurların, kişisel özellikler (Başol vd., 2011: 10), demografik (Şeşen ve Basım, 2012: 22) ve çevresel faktörler (Çelik vd., 2014: 114) olarak üç başlık altında toplandığı görülmektedir. Bununla birlikte daha geniş kapsamda girişimcilik niyetini etkileyen diğer unsurlar ise; girişimcilik niyetinin oluşmasında etkili olan kültür ve sosyal ağlardır. De Pillis (1998), ACE modeli yardımıyla [Uygunluk (appropriateness), Tutarlılık (consistency), Etkililik (effectiveness)], hangi sosyal

mesajların bireyleri, girişimciliğin bir kariyer olarak seçilmesine teşvik ettiğini bulmaya çalışmıştır. Çünkü kişiler meslek seçme kararlarını verirken, girişimciliğin uygunluğu, tutarlılığı ve etkinliği konusunda bu mesajlar yardımıyla bir inanca sahip olurlar; bu inanç girişimci olma niyetlerini etkiler. Toplumsal kültürün ve bireylerin sahip oldukları sosyal ağların, girişimcilik niyeti üzerine etkisi olduğu anlaşılmıştır.

İçinde yaşanan toplumsal yapı ve bu yapıya etki eden kültür, girişimci özelliğe sahip bireyler yetiştirdiği ve girişimcilik niyetini pekiştirdiği gibi tersi girişimci bireyi engelleyen, niyetlerini olumsuz etkileyen değer sistemlerine sahip olabilmektedir (Akşit, 2003: 24). Şeşen vd. (2014) yaptığı çalışmada ise; Hofstede (1980) dört boyutlu modelinde; bireycilik/toplulukçuluk, güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma ve erillik/dışillik) alt boyutları ile kültürel farklılıklar incelenmiştir. Bu boyutlara ek olarak, bu boyutların öğrencilerin girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisinde, sosyal ağların aracı rol olarak yer alması tartışılmıştır.

2.4. KİŞİLİK VE GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Literatürde daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında kişilik özellikleri ve girişimcilik niyetini ölçen çalışmalar aşama aşama ortaya çıkmıştır. Zhao ve Seibert, kişilik ve girişimci statüsü arasındaki ilişkiyi incelemek için meta-analitik teknikler kullanmıştır. Çalışmalarında beş faktör kişilik özellikleri (deneyime açıklık, özdisiplin, uyumluluk, nevroitiklik ve dışadönüklük) değişkenleri ile girişimciler ve yöneticiler arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sonuç olarak kişilik özelliklerinden Dışa dönüklük boyutunda hem girişimciler hem de yöneticiler için fark bulunmaz iken diğer dört kişilik boyutunda önemli farklılıklar bulunmuştur. Girişimcilerde Özdisiplin ve Deneyime Açıklık boyutları yöneticilere göre daha yüksek puan alırken, Nevrotiklik ve Uyumluluk yöneticilere göre daha az puan almıştır. (Zhao ve Seibert, 2006)

Zhao ve Seibert 2010 yılında yaptıkları diğer çalışmada kişilik ile girişimcilik sürecinin iki farklı aşamasında ortaya çıkan sonuçlar arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Girişimcilik sürecini ikiye ayırmışlardır. İlki girişimsel eyleme hazırlık safhası olan girişimcilik niyetinin oluşma aşaması, ikincisi ise hali hazırda

girişimcilik eylemini tamamlamış, işinin başında olan girişimcilerdir. Girişimsel niyet taşıyan ve girişimsel performans sergileyen bireylerin kişilik özellikleri, beş faktör kişilik özelliklerine göre ölçülmüştür. Sonuç olarak beş faktör kişilik özellikleri boyutlarından dördünün her iki bağımlı değişkenle ilişkili olduğu görülmüştür. Deneyime açıklık ve özdisiplin boyutları her iki değişkende yüksek çıkmıştır. Deneyime açıklık, Dışadönüklük ve Nevrotiklik boyutu girişimcilik niyeti taşıyanlarda, girişimsel performans sergileyenlerden daha yüksek iken özdisiplin boyutu daha düşüktür. Uyumluluk boyutu her iki değişkende negatif ilişki içindedir. Bu da girişimsel süreçler içinde kişilik özelliklerinin değişebileceğini göstermektedir. Ayrı bir boyut olarak dahil edilen risk eğilimi, girişimcilik niyeti taşıyanlarda pozitif yönde ilişkili iken, girişimsel performansla ilişki içinde değildir. Bu etkiler, kişiliğin girişimcilerin ortaya çıkışında ve başarısında rolü olduğunu göstermektedir (Zhao ve Seibert, 2010).

Francisco Linan, niversite öğrenimi gören öğrenciler üzerinde, yetenek ve değer algılarının girişimcilik niyetini nasıl etkilediğini araştırmış, yetenekler ve değerler girişimcilik niyetini açıklamada büyük bir rol oynamıştır (Linan, 2008). Yine Linan ve Chen, Ajzenin Planlanmış Davranışlar Modelini kullanarak girişimcilik niyeti ölçeğini geliştirmişler, İşpanya ve Tayvan'da 519 kişide uygulayarak analiz etmişlerdir. Farklı ülkelerde sınanmış olan ölçek kültürel değerlerin ve toplumdaki bireylerin girişimciliği nasıl algıladıkları hakkında ilgili bilgiler vermektedir (Linan ve Chen, 2009). Linan, Cohard ve Cantuche'ye göre bireyin girişimcilik niyetini açıklamada kişilik özellikleri ve demografik bilgilerin yanında eğitimin rolü büyüktür. Özellikle girişimcilik eğitiminin, Finlandiya rneğinde olduğu gibi ilköğretimde ders olarak okutulması, gençlerin girişimcilik niyeti algısının yaygınlaşmasını sağlayacaktır (Linan vd., 2011).

Gülhan Akşit yüksek lisans tezinde; toplumun kültürel özelliklerinin, bireyleri girişimciliğe ikna etmedeki rolü üzerine odaklanmıştır. Araştırmasında De Pillis (1998) tarafından geliştirilen ve girişimcilik niyetinin ölçülmesinde kullanılan anket sonuçlarına göre, Türk ve Amerikalı öğrencilerde girişimcilik niyetinin beklenenin aksine farklılaşmadığı ölçülmüştür (Akşit, 2003).

Dilek Uslu doktora çalışmasında, üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik niyetleri duygusal zeka faktörüne göre incelemiştir. Çalışmasında; öğrencilerin girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre, kendine güven, yenilikçilik, başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma, belirsizliğe karşı tolerans ve proaktif kişilik arasında doğru yönlü bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre girişimcilik niyeti arttıkça girişimci kişilik özelliklerinin de arttığı görülmüştür (Uslu, 2015).

Tezcan Şahin doktora çalışmasında, kültür ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmanın ana kütlesini Bulgaristan'daki Türkler ile Bulgaristan'dan Türkiye'ye 1989'da göç edenler oluşturmaktadır. Çalışmada, üç kültür boyutu (güç mesafesi, cinsiyet eşitliği ve insan yönelimlilik) ile girişimcilik niyeti arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu kanıtlanmıştır. Bulgaristan'daki Türkler ile Türkiye'deki Bulgaristan göçmenleri arasında girişimcilik niyeti bakımından anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (Şahin 2015).

Naktiyok ve Timiroğlu'nun çalışması Atatürk Üniversitesi İİBF öğrencilerinin motivasyonel değerlerinin girişimcilik niyetleri üzerine odaklanarak, değer ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişki olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin girişimcilik niyeti ile değişime açıklık (kendini yönetme, hazcılık ve teşvik ediciler) ve kendini geliştirme (hazcılık, güç ve başarı) ile ilgili değerler arasında olumlu yönlü ve kuvvetli bir ilişki gözlenmiştir (Naktiyok ve Timiroğlu, 2009).

Oğuz Başol tarafından Uludağ Üniversitesinde yapılan çalışmada kişiliğin, girişimcilik niyeti üzerine etkisi araştırılmıştır. 250 üniversite öğrencisine, Eysenck kişilik anketi, girişimci öz yeterlilik ölçeği ve bazı sosyo-demografik sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Bu çalışma sonucunda, dışa dönüklük kişilik boyutunun; “yeni ürün ve pazar fırsatları geliştirmek”, “yenilikçi bir çevre oluşturmak”, “yatırımcılarla ilişkileri başlatmak”, “temel amacı tanımlamak”, “beklenmedik zorluklarla baş etmek” ve “temel insan kaynakları geliştirmek” boyutları ile pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca nörotisizm kişilik boyutunun “yenilikçi bir çevre oluşturmak” ve “yatırımcılarla

ilişkileri başlatmak” boyutları ile negatif yönlü ve anlamlı bir ilişkide olduğu bulunmuştur (Başol vd., 2011).

Adnan Kalkan ise üniversite öğrencilerinde demografik etkenlerin, kişisel tutumun, öznel normun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyetine etkisini araştırmıştır. Çalışma Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinde kişisel tutumun, algılanan davranış kontrolünün “girişimcilik niyeti” üzerinde etkilerinin olduğu görülmüştür (Kalkan, 2011).

Şeşen ve Basım çalışmalarında, üniversitelerin spor bilimleri alanında öğrenim gören öğrencilerin; demografik faktörleri ve kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetlerini nasıl etkilediği araştırılmıştır. Demografik faktörlerin öğrencilerin girişimcilik niyetlerini farklılaştırdığı; kontrol odağı ve öz yeterlilik özelliklerinin ise girişimcilik niyetlerini etkilediği görülmüştür (Şeşen ve Basım, 2012).

İrmiş ve Barutçu yaptıkları çalışmada Pamukkale Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerinde ve gelecekte kendi işlerini kurma isteklerinde etkili olan faktörleri ve girişimcilik niyetleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmelerinde ve gelecekte iş kurma isteklerinde etkili olan faktörler üç başlık altında toplanmış; aile, eğitim ve diğer faktörler başlığıyla incelenmiştir. Yapılan alan araştırmasında bu başlıklar altında incelenen alt faktörlerin öğrencilerin kendilerini girişimci bir kişiliğe sahip görmeleriyle ve gelecekte iş kurma istekleriyle anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığı test edilmiştir (İrmiş ve Barutçu, 2012).

Adnan Çelik, Mersin Üniversitesi’nde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik niyetleri ile çevresel faktörler arasında sayılan aile faktörü ile ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre girişimcilik niyeti ile girişimci kişiliğe sahip olma, ailede girişimci olması ve ailede verilen kararlara katılma derecesi arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Çelik vd., 2014).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerini belirlemek ve bu kişilik özelliklerinin girişimcilik niyeti ile arasındaki ilişkiyi saptamaktır. Ayrıca öne çıkan demografik özelliklerin bu kişilik özelliklerine ve girişimcilik niyetine etkisini araştırmaktır. Literatürde tartışıldığı üzere girişimcilik niyeti etki eden faktörler, kişisel, demografik ve çevresel özelliklerdir. Girişimcilik niyetinin oluşmasında etki eden kişilik özellikleri, beş faktör kişilik envanteri ile incelenmiş ve girişimcilik niyetine sahip olanların beş faktör kişilik özellikleri ölçeğinin hangi alt boyutu ile arasında korelasyon olduğu, demografik ve çevresel özellikler ile ilişkisi araştırılarak literatüre katkı sağlaması amaçlanmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evreni Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Isparta Meslek Yüksekokulu, Yalvaç Büyükkutlu Uygulamalı Bilimler Meslek Yüksekokulu öğrencilerinden oluşmaktadır. Evrendeki toplam denek sayısının 10.000'den az olması durumunda evren "sınırlı evren" kabul edilmektedir (Özdamar, 2011: 257). Araştırmamız sınırlı evrende yapılmıştır. Araştırmamızda güven düzeyi %95, anlamlılık düzeyi %5 olarak kabul edilmiştir. Örneklem büyüklüğünü belirlemek amacıyla araştırmalarda farklı formüller kullanılmaktadır. Sınırlı evrende %5 güven aralığı düzeyi %95 alındığında 383 kişilik bir örnekleme ulaşılması yeterli olacaktır (Can, 2013: 30). Örneklem ise, bu okullarda girişimcilik eğitimi almış öğrenciler ile girişimcilik eğitimi almamış öğrencilerden oluşmaktadır. Anketin hedef kitlesini, araştırma kapsamındaki okullarda öğrenim gören öğrencilerden seçme nedeni olarak bu öğrencilerin iş hayatına atılmalarının yakın olması ve girişimcilik dersi almalarıdır. Örneklem seçiminden tesadüfi olmayan yöntemlerden biri olan kolayda örneklem yöntemi seçilmiştir. Yapılan saha çalışmasında 650 anket formu öğrencilere ulaştırılmış, eksik ve kusurlu anketler iptal

edildiğinde 565 anket araştırmanın analizleri için kullanılmıştır. Aşağıdaki Tablo 3.1’de anketlerin fakülte ve yüksekokullara göre dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Geri Dönen Anketlerin Dağılımı

Okul Adı	Girişimcilik Dersi Alan Öğrenci Sayısı	Girişimcilik Dersi Almayan Öğrenci Sayısı	Toplam
SDÜ İİBF	143	132	275
SDÜ MYO	110	65	175
SDÜ UBYO	65	50	110
Toplam	318	247	565

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, öncelikle literatür incelenerek mevcut kaynaklar değerlendirilmiştir. Uygulamada yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı iki adet ölçekten oluşmaktadır. Veri toplama aracından elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Packages for the Social Sciences) 22.0 paket programı kullanılmıştır. Aşağıda araştırmada kullanılacak ölçekler açıklanmaktadır.

Demografik özelliklerin ve kişisel geçmişe yönelik faktörlerin girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırma kapsamında, girişimcilik niyetini etkileyen demografik ve kişisel geçmişe ait faktörler olarak; yaş, cinsiyet, geçmiş iş deneyimi, ailenin profili, ailede birinci dereceden akrabanın olması, girişimcilik dersi almak ve alınan eğitimin değerlendirilmesi gibi sorular mevcuttur. Toplam 16 adet sorudan oluşmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini ölçmek için Linan ve Chen (2009) tarafından geliştirilen 6 maddeli ölçek kullanılmıştır. Ölçekte öğrencilerden, girişimcilik niyetlerine yönelik olarak belirtilen ifadelerle, 7’li Liket Ölçeği (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7=Kesinlikle katılıyorum) üzerinde ne oranda katıldıklarını işaretlemeleri istenmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Şeşen ve Basım (2012) tarafından yapılmıştır. Şeşen ve Basım (2012) yaptıkları çalışmada güvenirlilik katsayısını 0,86 tespit etmişlerdir. (Şeşen ve Basım;2012: 24)

Beş Faktör Envanteri (The Big Five Inventory, BFI), Beş Faktör Envanteri John, Donahue ve Kentle (1991) tarafından geliştirilmiş beş faktörün prototipik

bileşenlerini ölçen kısa bir ölçme aracıdır. On ile sekiz madde arasında değişen alt ölçekleri olmasına rağmen, hem iyi psikometrik özellikleri hem de alt ölçekleri iyi temsil eden maddelere sahiptir. Ölçeğin “Dışadönüklük” alt ölçeğinde 8 madde, “Uyumluluk” alt ölçeğinde 9 madde, “Öz disiplin” alt ölçeğinde 9 madde, “Nevrotizm” alt ölçeğinde 8 madde ve “Deneyime açıklık” alt ölçeğinde 10 madde olmak üzere 44 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. 2., 6., 8., 9., 12., 18., 21., 23., 24., 27., 31., 34., 37., 41., ve 43. maddeler tersten puanlanmaktadır (John ve Srivastatava, 1999).

Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması Sümer ve Sümer (2007) tarafından gerçekleştirilmiştir. Sümer, Lajunen ve Özkan (2005) tarafından Türkiye’deki uygulamada envanterin Cronbach alpha katsayılarının. 66 ile. 77 arasında değişmiştir. Ulusoy ve Durmuş (2011), envanterin alt ölçeklerinin Cronbach alpha değerleri.62 ile.80 arasında değiştiğini saptamışlardır. (Ulusoy ve Durmuş;2011: 10) Çalışmada, diğer anketler de kullanılan soruların yer değiştirme ihtimalini göze alarak, olumsuz yargılar içeren ifadeleri seçip, bu 16 madde tersten kodlanmıştır. Tersten kodlanan maddeler şu şekildedir. 2, 6, 8, 9, 12, 14, 18, 21, 23, 24, 27, 31, 34, 37, 41, ve 43 olmak üzere 16 madde tersten kodlanmıştır. Çalışmada kullanılan beş faktör kişilik envanterinin alt boyutlarının soru dağılımları Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Beş Faktörlü Kişilik Envanteri Alt Boyutların Soru Dağılımı

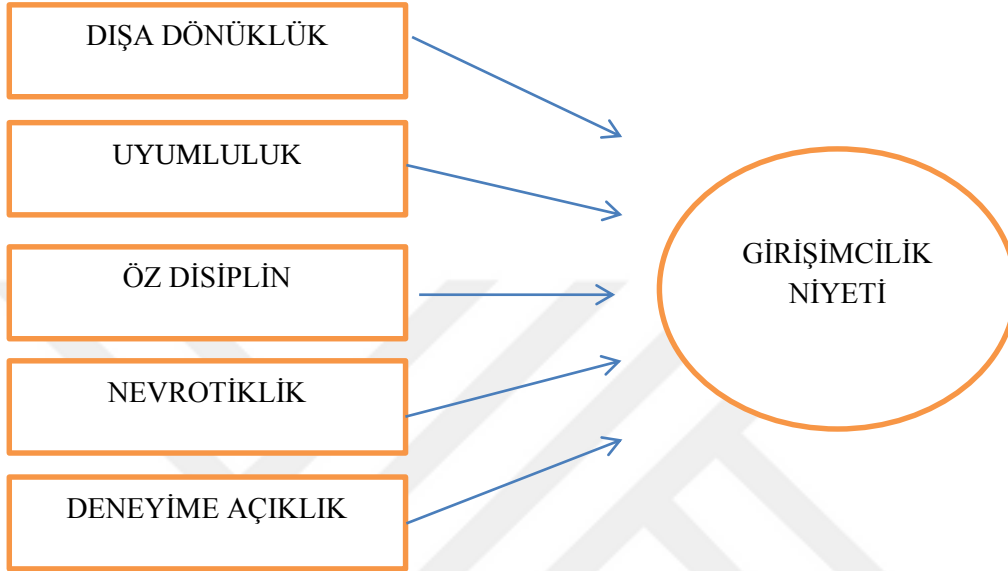
Anket Soruları	Kişilik Ölçeğinin Alt Boyutları
1.Konuşkan Biriyim 6.İçine Kapanık Biriyim 11.Enerji Doluyum 16.Diğer İnsanları Heveslendiririm 21.Sessizim 26.Çekingen Değilim, Girişkenim 31.Bazen Utangaç Ve Çekingenim 36.Dışa Dönük Sosyal Biriyim	Dışadönüklük
2.Başkalarının Hatasını Bulmaya Yatkınım. 7.Yardımseverim 12.Başkaları İle Ağız Dalaşı(Sözlü Kavga) Başlatırım 17.Bağışlayıcıyım 22.Başka İnsanların Güvendiği Biriyim 27.Başka İnsanlara Karşı Soğuk Ve İlgisizim 32.Herkese Karşı Düşünceli Ve Saygılıyım 37.Bazen Diğer İnsanlara Kaba Davranırım 42.Başkaları İle Yardımlaşmayı Severim	Uyumluluk
3.Bir İşi Tam Yaparım 8.Bazen Dikkatsiz Davranabiliyorum 13.Bir Görevin(Çalışma, Ödev, İş)Verilmesi İçin Güvenilir Biriyim 18.Dağınık Biriyim Çok Derli Toplu Biri Değilim 23.Tembel Olmaya Eğilimliyim 28.Bir İşi Bitirmeden Yarım Bırakmam 33.Yaptığım Şeyleri Etkin, Hakkını Vererek İyi Yaparım 38.Plan Yapar Ve Bu Planları Uygularım 43.Dikkatim Çabuk Dağılır	Özdisiplin
4.Karamsar, Hüzünlü Biriyim 9.Rahatım Strese Girmem 14.Gergin Olabilirim 19.Endişeli Biriyim 24.uygusal Olarak Dengeliyim, Kolay Kolay Mutsuz Olmam 29.Duygu Durumum Değişkendir 34.Gergin Durumlarda, Ortamlarda Sakin Kalabilirim 39.Çabuk Heyecanlanırım	Nevrotiklik
5.Orjinal Biriyim Yeni Fikirler Üretirim 10.Pek Çok Şeyi Merak Ederim 15.Zeki, Derin Düşünebilen Biriyim 20.Hayal Gücüm Kuvvetlidir 25.Yaratıcıyım 30.Sanat Ve Estetik Şeyler Benim İçin Önemlidir 35.Rutin, Tekdüze Şeyleri Yapmayı Tercih Ederim 40.Fikirlerle Oynamayı, Benim İçin Ne Anlama Geldikleri Üzerinde Düşünmeyi Severim 41.Sanata Karşı Pek İlgili Değilim 44.Sanat, Müzik Ve Edebiyatla İlgiliyimdir	Deneyime Açıklık

3.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu bölümde araştırma modellerine ilişkin bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

BOYUTLARI

Şekil 3.1. Araştırmanın Modeli 1: Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Niyeti Arasındaki İlişki

3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Bu bölümde, önceki başlıkta sunulan araştırma modeline ilişkin hipotezlere değinilmiştir.

H1: Dışa dönüklük kişilik özelliği ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır

H2: Uyumluluk kişilik özelliği ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Öz disiplin kişilik özelliği ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Nevrotiklik kişilik özelliği ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Deneyime açıklık kişilik özelliği ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki vardır.

3.6. ANALİZLER VE BULGULAR

Anket yöntemi ile elde edilen veriler, SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmişlerdir. Anketin ilk bölümü olan demografik verilerin tanımlayıcı istatistikleri hesaplanmış, girişimcilik niyeti ve beş faktör kişilik özellikleri ölçeklerinin güvenirlik analizleri yapılmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen bulgular aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

3.6.1. Demografik Bulgular

Görsel özellik taşıyan tanımlayıcı istatistik metotlar genelde iki ana grupta toplanabilir. Bunlar; frekans tabloları, şekiller veya grafikler olarak adlandırılır. Frekans tabloları, verilerin özetlenerek kolay anlaşılır hâle getirilmesi fonksiyonuna sahiptir. Tanımlayıcı istatistikte ve verilerin özetlenmesinde sonuçların sunumunda tablolardan yaygın olarak yararlanılmaktadır. (Akbulut, 2009: 2) Bu bölümde, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerine ait bilgiler frekans tabloları ile verilmiştir.

Tablo 3.3. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Kadın	304	53,8	53,8	53,8
	Erkek	261	46,2	46,2	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde, katılımcıların % 53,8'nin kadın, % 46,2 ise erkeklerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaşlara Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	18	24	4,2	4,2	4,2
	19	75	13,3	13,3	17,5
	20	140	24,8	24,8	42,3
	21	92	16,3	16,3	58,6
	22	105	18,6	18,6	77,2
	23	78	13,8	13,8	91,0
	24	26	4,6	4,6	95,6
	25	16	2,8	2,8	98,4
	26	6	1,1	1,1	99,5
	27	1	,2	,2	99,6
	29	1	,2	,2	99,8
	31	1	,2	,2	100,0
Toplam		565	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş grubuna göre incelendiğinde; % 4,2 ile 18 yaşındaki kişiler, % 13,3 ile 19 yaşındaki bireyler % 24,8 ile 20 yaşındaki kişiler % 16,3 ile 21 yaşındaki bireyler %18,6 ile 22 yaşındaki bireyler % 13,8 ile 23 yaşındaki katılımcılar % 4,6 ile 24 yaşındaki katılımcılar % 2,8 ile 25 yaşındaki kişiler % 1,1 ile 26 yaşındaki katılımcılar ve % 0,2 ile diğer katılımcılar görülmektedir. Bu bilgilerden hareketle % 24,8’lik oran ile 20 yaş çoğunluğu oluşturmaktadır. Ülkemizdeki üniversiteye giriş yaş ortalamasını göz önünde bulunduracak olursak 18 - 25 yaş grubu % 98,4 ile üniversite öğrencilerinin genel yaş ortalaması ile uyumludur.

Tablo 3.5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Okula Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Fakülte	272	48,1	48,1	48,1
	Yüksek Okul	119	21,1	21,1	69,2
	M.Y.O	174	30,8	30,8	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim gördükleri akademik birime göre dağılımı; % 48,1 ile çoğunluğu fakülte eğitimi almakta olan öğrencilerden oluşmaktadır. Uygulamalı bilimler yüksekokulunun oranı % 21,1’dir ve toplamda % 69,2 ile araştırmaya katılan büyük bir çoğunluk 4 yıllık okullarda öğrenim gören

öğrencilerden oluşmaktadır. İki yıllık eğitim alan MYO öğrencilerinin oranı ise % 30,8'dir.

Tablo 3.6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Bölümlerine Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Bankacılık ve Finans	93	16,5	16,5	16,5
İktisat	62	11	11	27,5
İşletme	242	42,8	42,8	70,3
Muhasebe	88	15,6	15,6	85,9
Diğer	80	14,1	14,1	100
Toplam	565	100	100	

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 16,5'i bankacılık ve finans bölümü, % 11'i iktisat bölümü, % 42,8'i işletme bölümü, %15,6'sı muhasebe bölümü ve %14,1'i diğer bölümlerde okumaktadır.

Tablo 3.7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
1.Sınıf	228	40,4	40,4	40,4
2.Sınıf	150	26,5	26,5	66,9
3.Sınıf	64	11,3	11,3	78,2
4.Sınıf	123	21,8	21,8	100
Toplam	565	100	100	

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 40,4'ü birinci sınıf, % 26,5'i ikinci sınıf, % 11,3'ü üçüncü sınıf ve % 21,8 dördüncü sınıftan oluşmaktadır.

Tablo 3.8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin İkametgâhlarına Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Köy	51	9,0	9,0	9,0
Veri İlçe	192	34,0	34,0	43,0
İl	322	57,0	57,0	100,0
Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ki bu çoğunluğun oranı % 57 ile ilde ikamet ederken, % 34'ü ilçede ve katılımcıların az bir çoğunluğu yani % 9 gibi küçük bir kısmı da köyde ikamet etmektedir.

Tablo 3.9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	İlkokul	254	45,0	45,0	45,0
	Ortaokul	147	26,0	26,0	71,0
	Lise	114	20,2	20,2	91,2
	Üniversite	45	8,0	8,0	99,1
	Lisansüstü	5	0,9	0,9	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcıların annelerinin eğitim durumu % 45 ile ilkokul, % 26 ile ortaokul, % 20,2 ile lise, % 8 ile üniversite ve % 0,9 ile lisansüstüdür. %71'i ilköğretimi bitirmiş olan annelerin genel olarak eğitim seviyelerinin düşük olduğu söylenebilir.

Tablo 3.10 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	İlkokul	152	26,9	26,9	26,9
	Ortaokul	142	25,1	25,1	52,0
	Lise	173	30,6	30,6	82,7
	Üniversite	82	14,5	14,5	97,2
	Lisansüstü	16	2,8	2,8	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcıların babalarının eğitim durumu % 30,6 ile lise mezunu, % 26,9 ile ilköğretim, % 25,1 ile ortaokul, % 14,5 ile üniversite ve % 2,8 ile lisansüstüdür. Katılımcıların babalarının eğitim durumu, katılımcıların annelerinin eğitim durumundan daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 3.11 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Annelerinin Çalıştığı Alana Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Kamu Sektör	26	4,6	4,6	4,6
	Özel Sektör	69	12,2	12,2	16,8
	Kendi İşi	28	5,0	5,0	21,8
	Ev Hanımı	415	73,5	73,5	95,2
	Diğer	27	4,8	4,8	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcıların annelerinin çalıştığı alana göre, % 73,5 gibi büyük bir çoğunluk ev hanımı iken, % 12,2 özel sektörde, %4,6 kamu sektöründe çalıştığı görülmektedir. % 4,8'i diğer şikkını işaretlemiştir. % 5'lik bir kısmın ise kendi işini yapan girişimcilerden oluşmaktadır. Katılımcıların annelerinin büyük bir bölümünün ev hanımı olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.12 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Babalarının Çalıştığı Alana Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Kamu Sektör	102	18,1	18,1	18,1
	Özel Sektör	141	25,0	25,0	43,0
	Kendi İşi	192	34,0	34,0	77,0
	Çalışmıyor	33	5,8	5,8	82,8
	Diğer	97	17,2	17,2	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcıların babalarının çalıştığı alana göre % 34 gibi çoğunluğun kendi işini yaptığı belirtilmiştir. % 25'i özel sektörde çalışırken, % 18,1'i kamu sektöründe çalışmaktadır. Katılımcıların % 17,2'si diğer şikkını işaretlerken, babaların % 5,8'i çalışmamaktadır. Girişimci babaların çoğunluğu dikkat çekmektedir.

Tablo 3.13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Gelirlerine Göre Dağılımları

	Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
0 - 1000	30	5,3	5,3	5,3
1001 - 2000	193	34,2	34,2	39,5
2001 - 3000	155	27,4	27,4	66,9
3001 - 4000	74	13,1	13,1	80
4001 - 5000	10	1,8	1,8	81,8
5001 - >	103	18,2	18,2	100
Toplam	565			

Katılımcıların ailelerinin aylık gelirlerine göre dağılımları % 34,2 ile 1001-2000 TL arasında en yüksektir. TÜİK verilerine göre 2017'de dört kişilik bir ailenin aylık sınırı 1.523 TL yoksulluk sınırı ise 4.960 TL'dir (<http://www.turkis.org.tr>).

Tablo 3.14. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonraki Kariyer Hedeflerine Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Kendi İşini Kurmak	220	38,9	38,9	38,9
	Özel Sektörde Çalışmak	136	24,1	24,1	63,0
	Kamu Kurumunda Çalışmak	130	23,0	23,0	86,0
	Üniversitede Akademisyen Olmak	61	10,8	10,8	96,8
	Diğer	18	3,2	3,2	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcıların %38,9 gibi büyük bir çoğunluğu kendi işini kurmak niyetindedir. Bu durum girişimcilik dersi alan öğrencilerin kendi işini kurmayı düşünmesine neden olmuş olabilir. % 24,1 ile özel sektör ve % 23 ile kamu kurumunda çalışmak isteyenler dengeli dağılmışlardır. % 10,8'i üniversitede akademisyen olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.15. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Birinci Derecede Aile Bireyleri Arasında Kendi İşini Kurma Durumuna Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Evet	310	54,9	54,9	54,9
	Hayır	255	45,1	45,1	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Ankete katılan öğrencilerin %54,9'unun aile bireyleri arasında kendi işini kuranlar varken, % 45,1'inin aile bireylerinin arasında kendi işini kuran yoktur.

Tablo 3.16 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kimseyle Paylaşmadığı Kendine Ait İş Fikri Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Evet	320	56,6	56,6	56,6
	Hayır	245	43,4	43,4	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin kimseyle paylaşmadığı kendisine ait bir iş fikri olanlar % 56,6'dır. Kendisine ait iş fikri olmayanlar ise % 43,4 ile azınlıktadır.

Tablo 3.17. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Girişimcilik Dersi Alma Durumlarına Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Evet	312	55,2	55,2	55,2
	Hayır	253	44,8	44,8	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 55,2'si girişimcilik dersi alırken, % 44,8'i girişimcilik dersi almamıştır.

Tablo 3.18 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitimleri Süresince Bir İşte Çalışma Durumlarına Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Evet	287	50,8	50,8	50,8
	Hayır	278	49,2	49,2	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Katılımcı öğrencilerin % 50,8'i eğitimleri süresince bir işte çalışırken, % 49,2'si eğitimleri süresince bir işte çalışmamıştır.

Tablo 3.19. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Eğitimlerinin Kendi İşlerini Kurma ya da Başka Bir İşte Çalışma Konusunda Belirleyici Etkisinin Olması Durumuna Göre Dağılımları

		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli Veri	Evet	358	63,4	63,4	63,4
	Hayır	207	36,6	36,6	100,0
	Toplam	565	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan öğrencilerin %63,4'ü fakülte eğitimlerinin kendi işlerini kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici etkisi olduğunu belirtmiştir. Etkisi olmadığını belirtenlerin oranı ise % 36,6'dır. Alınan eğitimlerin faydalı olduğunu savunanlar, eğitimlerin faydasız olduğunu savunanlardan haylice fazladır.

Tablo 3.20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Fakülte Eğitimlerinin Kendi İşlerini Kurma ya da Başka Bir İşte Çalışma Konusunda Belirleyici Olduğunu Düşünenlerin Etki Seviyesi

ETKİ SEVİYESİ										
Numaralandırma	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
İşaretleyenlerin Sayısı	4	9	16	26	82	65	51	52	20	33
İşaretlenme Yüzdeleri	1.11	2.51	4.46	7.26	22.90	18.15	14.24	14.52	5.58	9.21

Katılımcı öğrencilerden üniversite eğitiminin kendi işlerini kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici olduğunu düşünenlerin, bu belirleyici etkinin seviyesini işaretledikleri numaralandırma Tablo 3.20’de gösterilmektedir. Etki seviyesinin en yüksek % 22,9 ile 5 numarada olduğu görünmektedir. Bununla birlikte 5 üzeri numaralandırma % 61,73, 5 altı numaralandırma %15,36’dır. Bu da etki seviyesinin 5 ve üzerinde değerlendirildiğini göstermektedir. Katılımcı öğrencilerden evet diyenlerin eğitimlerini etkili buldukları söylenebilir.

3.6.2 Normallik Testi Bulguları

Analizlere geçmeden önce veriler öncelikle uç değerlerden arındırılmış, kayıp değerlerin yerine ortalama değerler atanmış ve son olarak verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk testleri ile test edilmiştir. Analiz neticesinde, ölçeklerin tüm alt boyutlarını için $p=0,000$ olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler ışığında verilerin normal dağılıma uymadığı söylenebilir. Normalleştirmek için kullanılan yöntemler (karekök, logaritmik dönüşüm) sonrasında da normallik sağlanamaması üzerine parametrik olmayan analiz yöntemlerinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 3.21. Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Girişimcilik Niyeti	,077	565	,000	,952	564	,000
Dışa Donukluk	,097	565	,000	,964	564	,000
Uyumluluk	,112	565	,000	,973	564	,000
Öz disiplin	,091	565	,000	,962	564	,000
Nevrotiklik	,085	565	,000	,983	564	,000
Deneyime Açıklık	,077	565	,000	,974	564	,000
a. Lilliefors Significance Correction						

3.6.3. Güvenirlik Analizi Bulguları

Bu bölümde, araştırmada kullanılan ölçeklere ait güvenirlik analizi sonuçları ve istatistiksel bilgiler yer almaktadır. Çalışmada güvenirliği ölçmek için Alfa modeli kullanılmıştır. Güvenirlik Analizi (Reliability Analysis) ölçmede kullanılan testlerin,

anketlerin ya da ölçeklerin özelliklerini ve güvenilirliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir yöntemdir. (Kalaycı, 2008: 403) Güvenirlik değeri bir ölçme aracının tekrarlanan ölçümlerde aynı sonucu verme derecesinin göstergesidir. (Baş, 2010: 144) Güvenirlik analizinde kullanılan Alfa Modeli (Cronbach Alpha Coefficient), ölçekte yer alan k sorunun homojen bir yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediğini araştırır. Ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır ve bir ölçekteki k sorunun varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile elde edilir. 0 ile 1 arasında değer alan bu katsayı (Cronbach) Alfa katsayısı olarak adlandırılır. Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenirligi şu şekildedir (Kalaycı, 2008: 405).

- $0.00 \leq \alpha \leq 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha \leq 0.60$ ise ölçeğin güvenirligi düşük,
- $0.60 \leq \alpha \leq 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve
- $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Anketin ikinci bölümünde yer alan 6 soru, tek alt boyuttan oluşan girişimcilik niyeti ölçeği ve üçüncü bölümünde yer alan 44 soruluk ve beş alt boyuta sahip beş faktör kişilik ölçeği ise bu bölümde güvenirlilik analizine tabi tutulmuştur. Beş alt boyutun her biri için ayrı ayrı güvenirlilik test edilmiştir. Girişimcilik niyeti ölçeği ilk olarak güvenirlilik analizine tabi tutulmuş ve sonuçları Tablo 3.22.'de verilmiştir

Tablo 3.22. Girişimcilik Niyeti Ölçeği Güvenirlilik Analizi Sonucu

Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
0,923	6

Tablo 3.22'de incelenen girişimcilik niyeti ölçeğinin güvenirlilik analizi sonucunun 0.923 düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu girişimcilik niyeti ölçeğinin güvenirliliğinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Beş faktörlü kişilik özellikleri ölçeği 44 madde üzerinden güvenirlilik analizine tabi tutulmuş sonuçları Tablo 3.23.'te verilmiştir.

Tablo 3.23. Beş Faktör Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi

Alfa Katsayısı	Madde Sayısı
0,868	44

Tablo 3.23'te incelenen beş faktörlü kişilik özellikleri ölçeğinin güvenirlik analizi sonucunun 0.868 olduğu görülmüştür. Beş faktörlü kişilik özellikleri ölçeğinin 44 madde üzerinden değerlendirildiğinde güvenirliği yüksek çıkmıştır.

Tablo 3.24. Beş Faktör kişilik Özellikleri Ölçeğinin Alt Boyutlarının Güvenirlik Analizi

Beş Faktör Kişilik Ölçeği Alt Boyutları	Madde Sayısı	Alfa Katsayısı
Dışadönüklük	8	0.780
Uyumluluk	9	0.698
Öz disiplin	9	0.644
Nevrotiklik	8	0.650
Deneyime Açıklık	10	0.766

Tablo 3.24'te beş faktör kişilik özellikleri ölçeğinin alt boyutları olan; dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, nevrotiklik ve deneyime açıklık güvenirlik analizi sonuçları 0.60'tan yüksek olduğu için alt boyutların da güvenilir olduğu ispatlanmıştır.

3.6.4. Hipotezlere İlişkin Bulgular

Değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini incelemek için korelasyon yani bağlantı analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi ile iki farklı değişken arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti hakkında bilgi verir. (Baş, 2010: 161) Pearson korelasyon katsayısı “r” ile gösterilir ve -1 ile +1 arasında değerler alır. (Kalaycı, 2008:116)

- $r = -1$ ise, tam negatif doğrusal ilişki vardır. Bir değişken artarken diğeri azalır, tersine, bir değişken azalırken diğeri artar.
- $r = 1$ ise, tam pozitif doğrusal ilişki vardır. Bir değişken arttığında diğeri de artar, bir değişken azaldığında diğeri de azalır.
- $r = 0$ ise, iki değişken arasında ilişki yoktur.

Pearson korelasyon katsayısı “r”, 1'e yaklaştıkça iki değişkenin arasındaki ilişki yükselir. Sig. (2-tailed), iki yönlü p değeri korelasyon katsayısının sıfırdan farklı değer alarak korelasyonunun anlamlı yada anlamsız olduğunu gösterir. $p = 0.01$ ile 0.05 arasında anlamlı, $p = 0.001$ ile 0.01 arasında yüksek düzeyde anlamlı, $p = 0.001$ 'den küçük ise çok yüksek anlamlılık içerir. Değişkenlerin dağılımının

normallikten uzak olması durumunda Spearman sıra korelasyonu kullanılmaktadır. Değişkenlerin tam değerlerinin kullanılmadığı veya kesin değerlerinin bulunmadığı durumlarda elde edilen verileri vasıflarına göre sayılar ile sıralanmaktadır. Spearman sıra korelasyon katsayısı Pearson korelasyon katsayısı gibi değer almakta ve yorumlanmaktadır. (Kalaycı, 2008:117) Beş faktör kişilik özelliği ile girişimcilik niyeti arasındaki korelasyonu ölçmek için Spearman sıra korelasyon testi kullanılmıştır.

Tablo 3.25. Beş Faktör Kişilik Özelliği İle Girişimcilik Niyeti Arasındaki Korelasyon

		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	SS
1. Girişimcilik Niyeti	Correlation Coef.						3,49	,04450
	Sig. (2-tailed)							
2. Dışa Dönüklük	Correlation Coef.	,098*					3,32	,02064
	Sig. (2-tailed)	,020						
3. Uyumluluk	Correlation Coef.	,098*	,391**				3,41	,02069
	Sig. (2-tailed)	,020	,000					
4. Öz Disiplin	Correlation Coef.	,018	,356**	,498**			3,48	,02167
	Sig. (2-tailed)	,670	,000	,000				
5. Nevrotiklik	Correlation Coef.	,063	,401**	,426**	,344**		3,19	,02094
	Sig. (2-tailed)	,133	,000	,000	,000			
6. Deneyime Açıklık	Correlation Coef.	,225**	,524**	,426**	,435**	,339**	3,50	,02322
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000		

Tablo 3.25'te yapılan analiz sonucuna göre, Dışa dönüklük ($r=0.098$; $p=0.020$; $p<0.05$), Uyumluluk ($r=0.098$, $p=0.020$) ve Deneyime açıklık ($r=0.225$, $p=0.000$) kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öz disiplin ($p=0.670$; $p>0.05$), Nevrotiklik ($p=0.133$; $p>0.05$) kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kişilik özelliklerinden Deneyime açıklık girişimcilik niyetine etkisi en yüksek boyut iken takiben Uyumluluk ve Dışadönüklük kişilik özellikleri aynı ölçüde girişimcilik niyetini etkilemiştir. Bu sonuçlara göre, H1, H2 ve H5 hipotezleri kabul edilmiştir. H3 ve H4 hipotezleri ret edilmiştir.

3.6.5. Tutum Farklılığı Bulguları

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri ile beş faktör kişilik özelliği ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

3.6.5.1. Demografik Değişkenler Açısından Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Farklılaşma Düzeyi Analizi

Kişilik özellikleri ve demografik bilgiler arasındaki farklılaşma düzeyini ölçmek için Mann-Whitney U testi ve Ki-Kare testi uygulanmıştır. Mann-Whitney tekniğinde ölçülen iki bağımsız grup arasındaki farklılıklardır. Bu test bağımsız örnekler için uygulanan t-testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. T-testinde iki grubun ortalamaları karşılaştırılırken, Mann-Whitney U testinde grupların medyanlarını karşılaştırır. Olasılık değeri (p) 0,05'e eşit ya da bundan 0,05'ten küçüktür. (Kalaycı, 2008: 101) Ki-Kare Bağımsızlık testi iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılır. Bu testte diğer ilişkisel analizlerden farklı olarak ilişki kurulan değişkenlerin her ikisi de nominal (sınıflama) ya da ordinal (sıralama) ölçeklidir (Baş, 2010: 193).

Tablo 3.26. Kişilik Özellikleri İle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	U Değeri	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Kadın	304	285,02	39059,00	,751
	Erkek	261	280,65		
UYUMLULUK	Kadın	304	303,49	33442,00	,001
	Erkek	261	259,13		
ÖZ DİSİPLİN	Kadın	304	300,94	34218,00	,005
	Erkek	261	262,10		
NEVROTİKLİK	Kadın	304	267,30	34900,00	,013
	Erkek	261	301,28		
DENEYİME AÇIKLIK	Kadın	304	298,03	35103,50	,018
	Erkek	261	265,50		

Tablo 3.26'da yapılan istatistiki analiz sonucu cinsiyet ile Dışadönüklük kişilik özelliği arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($p=0.751$; $p<0.05$). Cinsiyet ile Uyumluluk kişilik özelliği arasında anlamlı bir fark vardır. ($p=0.001$; $p<0.05$) Cinsiyet ile Öz disiplin kişilik özelliği arasında anlamlı bir fark vardır. ($p=0.005$; $p<0.05$) Cinsiyet ile Nevrotiklik kişilik özelliği arasında anlamlı bir fark vardır ($p=0.013$; $p<0.05$) Cinsiyet ile Deneyime açıklık kişilik özelliği arasında

anlamli bir fark vardir ($p=0.018$; $p<0.05$). Dışa dönüklük boyutunda kız öğrencilerin medyanı 285,02 ile erkek öğrencilerin medyanı 280,65'ten büyüktür. Uyumluluk boyutunda kız öğrencilerin medyanı 303,49 ile erkek öğrencilerin medyanı 259,13'ten büyüktür. Öz disiplin boyutunda kız öğrencilerin medyanı 300,94 ile erkek öğrencilerin medyanı 262,10'dan büyüktür. Nevrotiklik boyutunda ise erkek öğrencilerin medyanı 301,28 ile kız öğrencilerin medyanı 267,30'dan büyüktür. Deneyime açıklık boyutunda kız öğrencilerin medyanı 298,03 ile erkek öğrencilerin medyanı 265,50'den büyüktür. Kız öğrenciler Dışa dönüklük, Uyumluluk, Öz disiplin, Deneyime açıklık kişilik özellikleri erkek öğrencilerden daha fazla iken Nevrotiklik kişilik özelliği erkek öğrencilerde, kız öğrencilerden daha fazladır.

Tablo 3.27. Kişilik Özellikleri İle Okul Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Bölüm	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DİŞA DÖNÜKLÜK	Fakülte	272	303,23	8,379	0,015
	Yüksekokul	119	270,56		
	MYO	174	259,89		
UYUMLULUK	Fakülte	272	293,6	2,227	0,328
	Yüksekokul	119	274,18		
	MYO	174	272,47		
ÖZ DİSİPLİN	Fakülte	272	288,45	,622	0,733
	Yüksekokul	119	275,76		
	MYO	174	279,43		
NEVROTİKLİK	Fakülte	272	285,55	,510	0,775
	Yüksekokul	119	273,53		
	MYO	174	285,49		
DENEYİME AÇIKLIK	Fakülte	272	306,79	12,827	0,002
	Yüksekokul	119	275,71		
	MYO	174	250,79		

Tablo 3.27'de $p<0.05$ uyan kişilik özellikleri Dışadönüklük ve Deneyime açıklık boyutlarıdır. Kişilik özellikleri Uyumluluk, Öz disiplin ve Nevrotiklik boyutları ile okul arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Dışa dönüklük kişilik özelliği en fazla fakültede okuyan öğrencilerde daha sonra yüksekokulda son olarak meslek yüksekokulunda görülmüştür. Deneyime açıklık kişilik özelliğinde ise yine deneyime açıklık, en fazla fakültede okuyan öğrencilerde daha sonra yüksekokulda son olarak meslek yüksekokulunda görülmüştür.

Tablo 3.28. Kişilik Özellikleri İle Sınıf Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Sınıf	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	1	228	270,14	13,936	0,003
	2	150	260,56		
	3	64	338,2		
	4	123	305,48		
UYUMLULUK	1	228	291,89	13,620	0,003
	2	150	242,19		
	3	64	311,52		
	4	123	301,45		
ÖZ DİSİPLİN	1	228	287,69	3,839	0,279
	2	150	261,66		
	3	64	301,03		
	4	123	290,95		
NEVROTİKLİK	1	228	276,22	,736	0,865
	2	150	286,19		
	3	64	292,55		
	4	123	286,7		
DENEYİME AÇIKLIK	1	228	260,29	16,558	0,001
	2	150	270,21		
	3	64	338,1		
	4	123	312,02		

Tablo 3.28’de $p < 0.05$ uyan kişilik özellikleri dışadönüklük, uyumluluk ve deneyime açıklık boyutlarıdır. Öz disiplin ve Nevrotiklik boyutları ile okul arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Dışa dönüklük, Uyumluluk ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri en fazla 3. sınıflarda görülmektedir.

Tablo 3.29. Kişilik Özellikleri İle İkametgâh Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	İkametgâh	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	İL	51	215,05	11,064	0,004
	İLÇE	192	279,03		
	KÖY	322	296,13		
UYUMLULUK	İL	51	305,29	3,654	0,161
	İLÇE	192	295,81		
	KÖY	322	271,83		
ÖZ DİSİPLİN	İL	51	302,28	,986	0,611
	İLÇE	192	276,91		
	KÖY	322	283,57		
NEVROTİKLİK	İL	51	238,09	4,420	0,11
	İLÇE	192	291,14		
	KÖY	322	285,26		
DENEYİME AÇIKLIK	İL	51	238,01	4,744	0,093
	İLÇE	192	293,87		
	KÖY	322	283,65		

Tablo 3.29’da $p<0.05$ uyan kişilik özellikleri dışadönüklük boyutudur. Dışa dönüklük kişilik özelliği ile katılımcıların ikametgâhları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcıların ikametgâhı ile diğer alt boyutlar olan Uyumluluk, Öz disiplin, Nevrotiklik ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Dışa dönüklük kişilik özelliği en fazla ilde ikamet eden öğrencilerde görülmektedir. İkinci olarak ilçe ve son olarak köyde ikamet edenler bulunmaktadır.

Tablo 3.30. Kişilik Özellikleri İle Annenin Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Annenin Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	İlkokul	26	300,6	5,938	0,794
	Ortaokul	69	297,26		
	Lise	28	338,32		
	Üniversite	415	278,33		
	Lisansüstü	27	244,04		
UYUMLULUK	İlkokul	26	212,73	9,302	0,002
	Ortaokul	69	278,83		
	Lise	28	254,98		
	Üniversite	415	292,91		
	Lisansüstü	27	238		
ÖZ DİSİPLİN	İlkokul	26	209,42	6,330	0,332
	Ortaokul	69	295,7		
	Lise	28	272,48		
	Üniversite	415	287,17		
	Lisansüstü	27	268,22		
NEVROTİKLİK	İlkokul	26	311,88	5,558	0,103
	Ortaokul	69	319,83		
	Lise	28	278,64		
	Üniversite	415	276,97		
	Lisansüstü	27	258,3		
DENEYİME AÇIKLIK	İlkokul	26	270,19	2,358	0,012
	Ortaokul	69	284,43		
	Lise	28	325,11		
	Üniversite	415	279,88		
	Lisansüstü	27	295,98		

Tablo 3.30’da $p<0.05$ uyan kişilik özellikleri Uyumluluk ve Deneyime açıklık ile anne eğitimi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcıların anne eğitimi ile diğer alt boyutlar olan Dışa dönüklük, Öz disiplin ve Nevrotiklik ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Uyumluluk ve Deneyime açıklık kişilik özelliği en fazla ilkokulu bitirmiş annelere sahip öğrencilerde görülmektedir.

Tablo 3.31. Kişilik Özellikleri İle Babanın Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	BABANIN EĞİTİM DURUMU	N	SIRA ORTALAMA	Kİ-KARE	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	İLKOKUL	102	287,94	4,848	0,435
	ORTAOKUL	141	299,56		
	LİSE	192	279,95		
	ÜNİVERSİTE	33	298,24		
	LİSANSÜSTÜ	97	254,6		
UYUMLULUK	İLKOKUL	102	268,53	11,974	0,517
	ORTAOKUL	141	310,17		
	LİSE	192	258,4		
	ÜNİVERSİTE	33	273,8		
	LİSANSÜSTÜ	97	310,54		
ÖZ DİSİPLİN	İLKOKUL	102	264,25	14,433	0,83
	ORTAOKUL	141	319,94		
	LİSE	192	257,63		
	ÜNİVERSİTE	33	278,45		
	LİSANSÜSTÜ	97	300,79		
NEVROTİKLİK	İLKOKUL	102	293,76	5,941	0,211
	ORTAOKUL	141	300,97		
	LİSE	192	270,15		
	ÜNİVERSİTE	33	310,3		
	LİSANSÜSTÜ	97	261,72		
DENEYİME AÇIKLIK	İLKOKUL	102	282,11	1,829	0,071
	ORTAOKUL	141	293,49		
	LİSE	192	273,54		
	ÜNİVERSİTE	33	304,35		
	LİSANSÜSTÜ	97	280,15		

Tablo 3.31’de $p < 0.05$ uyan kişilik özellikleri yoktur. Babanın eğitimi ile kişilik özellikleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.32. Kişilik Özellikleri İle Annenin Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Annenin çalışma durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Kamu Sektörü	26	300,6	5,938	0,204
	Özel Sektör	69	297,26		
	Kendi İşini Yapıyor	28	338,32		
	Ev Hanımı	415	278,33		
	Diğer	27	244,04		
UYUMLULUK	Kamu Sektörü	26	212,73	9,302	0,024
	Özel Sektör	69	278,83		
	Kendi İşini Yapıyor	28	254,98		
	Ev Hanımı	415	292,91		

	Diğer	27	238		
ÖZ DİSİPLİN	Kamu Sektörü	26	209,42	6,330	0,176
	Özel Sektör	69	295,7		
	Kendi İşini Yapıyor	28	272,48		
	Ev Hanımı	415	287,17		
	Diğer	27	268,22		
NEVROTİKLİK	Kamu Sektörü	26	311,88	5,558	0,496
	Özel Sektör	69	319,83		
	Kendi İşini Yapıyor	28	278,64		
	Ev Hanımı	415	276,97		
	Diğer	27	258,3		
DENEYİME AÇIKLIK	Kamu Sektörü	26	270,19	2,358	0,67
	Özel Sektör	69	284,43		
	Kendi İşini Yapıyor	28	325,11		
	Ev Hanımı	415	279,88		
	Diğer	27	295,98		

Tablo 3.32’de $p < 0.05$ uyan kişilik özelliği Uyumluluk ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı farklılaşma vardır. Katılımcıların annelerinin çalışma durumu ile diğer alt boyutlar olan Dışa dönüklük, Öz disiplin, Nevrotiklik ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Uyumluluk kişilik özelliği en fazla ev hanımı olan annelere sahip öğrencilerde görülmektedir.

Tablo 3.33. Kişilik Özellikleri İle Babanın Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Babanın çalışma durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Kamu Sektörü	102	287,94	4,848	0,303
	Özel Sektör	141	299,56		
	Kendi İşini Yapıyor	192	279,95		
	Çalışmıyor	33	298,24		
	Diğer	97	254,6		
UYUMLULUK	Kamu Sektörü	102	268,53	11,974	0,028
	Özel Sektör	141	310,17		
	Kendi İşini Yapıyor	192	258,4		
	Çalışmıyor	33	273,8		
	Diğer	97	310,54		
ÖZ DİSİPLİN	Kamu Sektörü	102	264,25	14,433	0,006
	Özel Sektör	141	319,94		
	Kendi İşini Yapıyor	192	257,63		

	Çalışmıyor	33	278,45		
	Diğer	97	300,79		
NEVROTİKLİK	Kamu Sektörü	102	293,76	5,941	0,103
	Özel Sektör	141	300,97		
	Kendi İşini Yapıyor	192	270,15		
	Çalışmıyor	33	310,3		
	Diğer	97	261,72		
DENEYİME AÇIKLIK	Kamu Sektörü	102	282,11	1,829	0,767
	Özel Sektör	141	293,49		
	Kendi İşini Yapıyor	192	273,54		
	Çalışmıyor	33	304,35		
	Diğer	97	280,15		

Tablo 3.33'te $p < 0.05$ uyan kişilik özellikleri Uyumluluk ve Öz disiplin ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Katılımcıların babanın çalışma durumu ile diğer alt boyutlar olan Dışa dönüklük, Nevrotiklik ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır. Uyumluluk ve Öz disiplin kişilik özellikleri en fazla özel sektörde çalışan babalara sahip öğrencilerde görülmektedir.

Tablo 3.34. Kişilik Özellikleri İle Kariyer Seçeneği Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Kariyer Seçeneği	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Kendi İşini Kurmak	220	282,63	9,661	0,047
	Özel Sektörde Çalışmak	136	267,38		
	Kamu Kurumunda Çalışmak	130	270,25		
	Akademisyen Olmak	61	324,81		
	Diğer	18	355,94		
UYUMLULUK	Kendi İşini Kurmak	220	263,39	10,771	0,029
	Özel Sektörde Çalışmak	136	278,18		
	Kamu Kurumunda Çalışmak	130	302,88		
	Akademisyen Olmak	61	329,81		

	Diğer	18	256,83		
ÖZ DİSİPLİN	Kendi İşini Kurmak	220	252,75	20,323	0,000
	Özel Sektörde Çalışmak	136	277,64		
	Kamu Kurumunda Çalışmak	130	305,25		
	Akademisyen Olmak	61	347,22		
	Diğer	18	314,97		
NEVROTİKLİK	Kendi İşini Kurmak	219	280,49	0,429	0,98
	Özel Sektörde Çalışmak	136	279,92		
	Kamu Kurumunda Çalışmak	130	282,13		
	Akademisyen Olmak	61	294,6		
	Diğer	18	288,19		
DENEYİME AÇIKLIK	Kendi İşini Kurmak	220	275,77	13,578	0,009
	Özel Sektörde Çalışmak	136	265,65		
	Kamu Kurumunda Çalışmak	130	275,85		
	Akademisyen Olmak	61	344,58		
	Diğer	18	345,5		

Tablo 3.34’te $p < 0.05$ uyan kişilik özellikleri; Dışa dönüklük, Uyumluluk, Öz disiplin ve Deneyime açıklık ile kariyer seçenekleri arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Katılımcıların kariyer seçeneği ile diğer alt boyut olan Nevrotiklik kişilik özelliği arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Dışa dönüklük ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri için diğer şıkkı yüksek iken, Uyumluluk ve Öz disiplin kişilik özellikleri için üniversitede çalışmak yüksektir.

Tablo 3.35. Kişilik Özellikleri İle Girişimci Akraba Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Girişimci Akraba	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DİŞA DÖNÜKLÜK	Evet	310	289,79	1,19	0,275
	Hayır	255	274,75		
UYUMLULUK	Evet	310	270,53	4,033	0,045
	Hayır	255	298,16		

ÖZ DİSİPLİN	Evet	310	279,05	0,404	0,525
	Hayır	255	287,8		
NEVROTİKLİK	Evet	309	282,11	0,004	0,95
	Hayır	255	282,97		
DENEYİME AÇIKLIK	Evet	310	283,68	0,012	0,913
	Hayır	255	282,17		

Tablo 3.35’te $p < 0.05$ uyan kişilik özelliği Uyumluluk ile birinci dereceden akraba arasında anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcıların girişimci akrabaya sahip olmak ile diğer kişilik özellikleri olan Dışa dönüklük, Öz disiplin, Nevrotiklik ve Deneyime açıklık arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Uyumluluk kişilik özelliğine ilişkin girişimci akrabası olmayanların ortalamaları, girişimci akrabası olanlardan daha yüksektir.

Tablo 3.36. Kişilik Özellikleri İle İş Fikri Olanların Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	İş Fikri	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Evet	320	287,68	0,609	0,435
	Hayır	245	276,88		
UYUMLULUK	Evet	320	278,34	0,605	0,437
	Hayır	245	289,08		
ÖZ DİSİPLİN	Evet	320	283,37	0,004	0,951
	Hayır	245	282,52		
NEVROTİKLİK	Evet	319	298,53	7,149	0,008
	Hayır	245	261,63		
DENEYİME AÇIKLIK	Evet	320	298,25	6,463	0,011
	Hayır	245	263,08		

Tablo 3.36’da $p < 0.05$ uyan kişilik özellikleri Nevrotiklik ve Dışa dönüklük ile iş fikrine sahip olmak arasında anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcıların iş fikrine sahip olmak ile diğer kişilik özellikleri olan Dışa dönüklük, Uyumluluk ve Öz disiplin arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Nevrotiklik ve Deneyime açıklık kişilik özelliklerine ilişkin olarak iş fikrine sahip olanların ortalaması, iş fikrine sahip olmayanların ortalamasından daha yüksektir.

Tablo 3.37. Kişilik Özellikleri İle Girişimcilik Dersi Alma Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Girişimcilik Dersi	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Evet	312	287,73	0,586	0,444
	Hayır	253	277,17		
UYUMLULUK	Evet	312	279,47	0,328	0,567

	Hayır	253	287,36		
ÖZ DİSİPLİN	Evet	312	282,45	0,008	0,928
	Hayır	253	283,68		
NEVROTİKLİK	Evet	312	284,37	0,093	0,761
	Hayır	252	280,18		
DENEYİME AÇIKLIK	Evet	312	289,38	1,068	0,301
	Hayır	253	275,13		

Tablo 3.37’de $p>0.05$ ’dir. Kişilik özellikleri ile girişimcilik dersi almak arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.38. Kişilik Özellikleri İle Çalışma Deneyimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Çalışma Deneyimi	N	SIRA ORTALAMA	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Evet	287	297,05	4,334	0,037
	Hayır	278	268,49		
UYUMLULUK	Evet	287	289,37	0,895	0,344
	Hayır	278	276,42		
ÖZ DİSİPLİN	Evet	287	281,25	0,068	0,795
	Hayır	278	284,81		
NEVROTİKLİK	Evet	287	288,63	0,833	0,361
	Hayır	277	276,15		
DENEYİME AÇIKLIK	Evet	287	300,53	6,748	0,009
	Hayır	278	264,9		

Tablo 3.38’de $p<0.05$ uyan kişilik özellikleri Dışa dönüklük ve Deneyime açıklık ile çalışma deneyimine sahip olmak arasında anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcıların çalışma deneyimine sahip olması ile diğer kişilik özellikleri olan Uyumluluk, Öz disiplin ve Nevrotiklik arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Dışa dönüklük ve Deneyime açıklık kişilik özelliklerine ilişkin olarak çalışma deneyimine sahip olanların ortalaması, çalışma deneyimine sahip olmayanların ortalamasından daha yüksektir.

Tablo 3.39. Kişilik Özellikleri İle Eğitimin Etkisi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Eğitimin Etkisi	N	SIRA ORTALAMA	Ki-Kare	P
DIŞA DÖNÜKLÜK	Evet	358	289,68	1,643	0,2
	Hayır	207	271,44		
UYUMLULUK	Evet	358	291,06	2,397	0,122
	Hayır	207	269,06		
ÖZ DİSİPLİN	Evet	358	293,67	4,193	0,041

	Hayır	207	264,54		
NEVROTİKLİK	Evet	357	283,71	0,054	0,817
	Hayır	207	280,42		
DENEYİME AÇIKLIK	Evet	358	295,23	5,501	0,019
	Hayır	207	261,85		

Tablo 3.39’da $p < 0.05$ uyan kişilik özellikleri Öz disiplin ve Deneyime açıklık ile alınan eğitimin çalışma hayatında belirleyici etkisi olması arasında anlamlı bir farklılık vardır. Eğitimin etkisi ile diğer kişilik özellikleri olan Dışa dönüklük, Uyumluluk ve Nevrotiklik arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öz disiplin ve Deneyime açıklık kişilik özelliklerine ilişkin olarak eğitimin çalışma yaşamlarına etki olacağını düşünenlerin ortalaması, etkisi olmayacağını düşünenlerin ortalamasından yüksektir.

3.6.5.2. Demografik Değişkenler Açısından Girişimcilik Niyetinin Farklılaşma Düzeyi Analizi

Bu bölümde demografik değişkenler ile girişimcilik niyetinin farklılaşma düzeyi incelenecektir.

Tablo 3.40. Girişimcilik Niyeti İle Cinsiyet Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	U Değeri	P
NİYET ORTALAMASI	Kadın	304	256,97	31759	0,000
	Erkek	261	313,32		

Tablo 3.40’ta $p < 0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile cinsiyet ilişkisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Erkeklerin girişimcilik niyeti puanları (313,2), kadınların girişimcilik niyeti puanından (256,97) yüksektir. Niyet ortalamaları cinsiyet bağlamında incelendiğinde erkekler lehine bir farklılık olduğu açığa çıkmaktadır. Girişimcilik niyeti erkeklerde daha yüksektir.

Tablo 3.41. Girişimcilik Niyeti İle Okul Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Okul	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	Fakülte	272	284,32	0,766	0,682
	Yüksekokul	119	271,92		
	Meslek Yüksek	174	288,51		

Tablo 3.41’de $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile okul arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.42. Girişimcilik Niyeti İle Sınıf Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Sınıf	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	1	228	289,14	0,643	0,887
	2	150	281,41		
	3	64	273,81		
	4	123	278,33		

Tablo 3.42’de $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile sınıf arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.43. Girişimcilik Niyeti İle İkametgâh Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	İkametgâh	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	İl	51	266,51	6,227	0,043
	İlçe	192	262,41		
	Köy	322	297,89		

Tablo 3.43’te $p<0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile ikametgâh arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık vardır. Girişimcilik niyeti puanı en yüksek il (297,89), ikinci yüksek puan köy (266,51) ve son olarak ilçe (262,41) gelmektedir Niyet ortalamaları ikametgâh bağlamında incelendiğinde ilde ikamet edenlerin girişimcilik niyetleri yüksektir.

Tablo 3.44. Girişimcilik Niyeti İle Annenin Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Annenin Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	İlkokul	254	282,41	7,429	0,115
	Ortaokul	147	282,59		
	Lise	114	268,41		
	Üniversite	45	305,4		
	Lisansüstü	5	456,4		

Tablo 3.44’te $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile annenin eğitimi arasında istatiksels olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.45. Girişimcilik Niyeti İle Babanın Eğitimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Babanın Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	İlkokul	152	282,93	0,672	0,955
	Ortaokul	142	280,31		
	Lise	173	286,22		
	Üniversite	82	275,9		
	Lisansüstü	16	309,09		

Tablo 3.45’te $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile babanın eğitimi arasında istatiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.46. Girişimcilik Niyeti İle Annenin Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Annenin Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	Kamu Sektörü	26	262,69	1,622	0,805
	Özel Sektör	69	296,91		
	Kendi İşini Yapıyor	28	257,63		
	Ev Hanımı	415	283,29		
	Diğer	27	288,85		

Tablo 3.46’da $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile annenin çalışması arasında istatiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.47. Girişimcilik Niyeti İle Babanın Çalışma Durumu Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Babanın Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	Kamu Sektörü	102	273,87	6,538	0,162
	Özel Sektör	141	288,43		
	Kendi İşini Yapıyor	192	298,39		
	Çalışmıyor	33	226,06		
	Diğer	97	273,62		

Tablo 3.47’de $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile babanın çalışması arasında istatiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.48. Girişimcilik Niyeti İle Kariyer Seçeneği Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Kariyer Seçeneği	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare	P
NİYET ORTALAMASI	Kendi İşini Kurmak	220	349,93	77,403	0,000
	Özel Sektörde Çalışmak	136	255		
	Kamuda Çalışmak	130	206,47		
	Akademisyen Olmak	61	244,09		
	Diğer	18	361,06		

Tablo 3.48’de $p < 0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile kariyer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Katılımcılara mezun olduktan sonraki kariyer hedefleri sorulmuş, sorunun cevabı niyet ortalamaları kariyer seçenekleri bağlamında incelendiğinde diğer seçeneği en yüksek, ardından kendi işini kurmak isteyenler gelmektedir. Sırası ile özel sektörde çalışmak, üniversitede akademisyen olmak gelirken son sırada kamu kurumunda çalışmak vardır.

Tablo 3.49. Girişimcilik Niyeti İle Girişimci Akraba Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Girişimci Akraba	N	Sıra Ortalama	U	P
NİYET ORTALAMASI	Evet	310	306,69	32180,5	0,000
	Hayır	255	254,2		

Tablo 3.49’da $p < 0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile girişimci akraba arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma vardır. Katılımcılara “Birinci dereceden aile bireyleriniz arasında kendi işini kuranlar var mı?” diye sorulmuştur. Niyet ortalamalarına ilişkin girişimci akrabası olanların ortalaması, girişimci olmayan akrabası olanların ortalamasından daha yüksektir.

Tablo 3.50. Girişimcilik Niyeti ile İş Fikri Olanların Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	İş Fikri	N	Sıra Ortalama	U	P
NİYET ORTALAMASI	Evet	320	330,32	23737,5	0,000
	Hayır	244	219,78		

Tablo 3.50’de $p<0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile iş fikri olanların arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcılara “Kimseyle paylaşmadığınız kendinize ait bir iş fikriniz var mı?” diye sorulmuştur. Niyet ortalamalarına ilişkin iş fikrine sahip olanların ortalaması, iş fikrine sahip olmayanların ortalamasından yüksektir. Katılımcı öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun iş fikri olduğu söylenebilir.

Tablo 3.51. Girişimcilik Niyeti İle Girişimcilik Dersi Alanların Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Girişimcilik Dersi	N	Sıra Ortalama	U	P
NİYET ORTALAMASI	Evet	312	285,03	38835	0,742
	Hayır	253	280,5		

Tablo 3.51’de $p>0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile girişimcilik dersi almak arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 3.52. Girişimcilik Niyeti İle Çalışma Deneyimi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Çalışma Deneyimi	N	Sıra Ortalama	U	P
NİYET ORTALAMASI	Evet	287	300,28	34934,5	0,01
	Hayır	278	265,16		

Tablo 3.52’de $p<0.05$ ’dir. Girişimcilik niyeti ile katılımcıların çalışma deneyimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmektedir. Katılımcı öğrencilere eğitimleri süresince çalışıp çalışmadıkları sorulmuştur. Niyet ortalamalarına ilişkin çalışma deneyimine sahip olanların ortalamaları, çalışma deneyimine sahip olmayanların ortalamalarında daha yüksektir. Çalışma hayatında yer almış öğrencilerin girişimcilik niyetleri daha yüksektir.

Tablo 3.53. Girişimcilik Niyeti İle Eğitim Etkisi Arasındaki Farklılaşma Düzeyi

	Eğitimin Etkisi	N	Sıra Ortalama	U	P
NİYET ORTALAMASI	Evet	358	304,6	29320	0,000
	Hayır	207	245,64		

Tablo 3.53'te $p<0.05$ 'dir. Girişimcilik niyeti ile katılımcıların eğitimlerinin kendi işini kurmak ya da başka bir işte etkisinin varlığı arasında istatıksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Katılımcı öğrencilerin okullarında aldıkları eğitimin kendi işlerini kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici etkisi olup olmadığı sorulmuştur. Niyet ortalamasına ilişkin eğitiminin belirleyici etkisinin var olduğunu belirtenlerin ortalaması, etkisi olmadığını belirtenlerin ortalamasından yüksektir. Alınan eğitim girişimcilik niyetini belirlemede etkilidir.

SONUÇ

Girişimcilik, dünyada ekonomik kalkınmanın en temel dayanağıdır. Gelişmiş ülkelerde girişimcilerin kurmuş olduğu işletmelerin piyasadaki oranları çok yüksektir. Bu girişimler ekonomide rekabet ortamını sunmakla birlikte, istihdamı sağlar, sermaye birikimine katkıda bulunur, yeni fikir ve buluşlar ile hayatın kolaylaşmasını sağlar ve nihai olarak orta sınıfı güçlendirerek, gelirin dengeli dağılmasını katkıda bulunur. Teknolojik gelişmeler sosyal değişimlere sebebiyet verirken, üretim tüketim zincirinde değişimlere neden olmaktadır. Sanayi toplumlarında görülen tek tip stoklu üretimler yerine günümüzde arz, bireyselleşmiş ihtiyaçların tatminine yönelik üretilmektedir. Piyasanın zorlu koşulları büyük şirketlerin hantallığı yerine manevra yapma kabiliyetine sahip küçük işletmeler için avantaj oluşturmaktadır. Bu da KOBİ'lerin ve girişimcilerin önemini artırmaktadır. Son yirmi yılda internet teknolojisinin gelişmesi ile elektronik ticaret gibi bir kavram hayatımızda yer edinmiştir.

Üretim faktörlerinden olan sermayenin tanımı genişlemiş, entelektüel sermaye sahipleri piyasayı yönlendirir vaziyete gelmiştir. Google, Facebook, Amazon, örneklerindeki gibi şirketler kısa sürede kitleleri etkilemektedir. Sosyal değişimlere bir diğer açıdan bakacak olursak, teknolojinin hızlı gelişmesi kuşaklar arası değişimi derinleştirmektedir. Geçmiş yüzyıllarda teknolojik gelişmelerin hızına paralel olarak gelişen sosyal değişimler, bir kaç kuşak arasında farklılığı hissedilmeyecek kadar iken, günümüzde her jenerasyonun kendine ait alışkanlıkları, ihtiyaçları, değerleri oluşmaktadır. 1980 ile 1999 yılları arasında doğan Y kuşağı; ülkemizde % 35'lik kesimini kapsamaktadır. Genç bir nüfusa sahip olan ülkemizde artan işsizliğe alternatif olarak girişimcilik teşvik edilmektedir. Bu sayede sermaye ve teknoloji birikimi sağlanması ile sosyal refah elde edilmek istenmektedir. Girişimciliğe artan ilgi sebebiyle, araştırma konuları girişimciliğin geliştirilmesi ve girişimcilik niyetlerinin ortaya konması hedeflemektedir.

Çalışma, Isparta ili Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, Isparta MYO ve Yalvaç Yüksek Okulu iktisadi bilimlerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yürütülmüştür.

Yapılan çalışmada ilk olarak, katılımcıların demografik özelliklerine yer verilmiştir. Girişimcilik niyeti anketi ile beş faktör kişilik özellikleri anketi sunularak araştırmanın verileri elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler ve değerlendirmelerine aşağıda yer almaktadır. Çalışmaya katılan 565 öğrencinin, %53.8'i kadın, %46.2'si erkektir. 18-25 yaş arası öğrenciler %98,4'tür. Fakültede okuyanların oranı % 48.1, yüksek okulda okuyanların oranı %21.1, meslek yüksek okulunda okuyanların oranı; 30.8'dir. Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik özellikleri ile girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkiye ölçmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Girişimcilik niyeti ile kişilik özelliklerinin alt boyutları olan Dışa dönüklük, Uyumluluk ve Deneyime açıklık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Öz disiplin ve Nevrotiklik kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasında ilişki bulunamamıştır. Kişilik özelliklerinden Deneyime açıklık girişimcilik niyetine etkisi en yüksek boyut iken takiben Uyumluluk ve Dışadönüklük kişilik özellikleri aynı ölçüde girişimcilik niyetini etkilemiştir. Bu sonuçlara göre, H1, H2 ve H5 hipotezleri kabul edilmiştir. H3 ve H4 hipotezleri ret edilmiştir. Kişilik özellikleri arasında girişimcilik niyetini en fazla taşıyan alt boyut Deneyime açıklıktır. Literatürde girişimsel performansa sahip bireyler ve girişimcilik niyetine sahip olan bireylerin Deneyime açıklık alt boyutu ile ilişki puanı daha yüksek çıkmıştır. Literatür ile sonucumuz uyum göstermektedir.

Kişilik özellikleri cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Uyumluluk, Öz disiplin ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri kız öğrencilerde erkek öğrencilerden daha yüksek iken, Nevrotiklik kişilik özelliği erkek öğrencilerde kız öğrencilerden daha yüksek çıkmıştır. Kişilik özellikleri ile okullar arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Dışadönüklük ve Deneyime açıklık kişilik özelliği en fazla fakülte eğitimi alanlarda görülmektedir. Kişilik özelliği ile sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Dışa dönüklük, Uyumluluk ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri en fazla 3. Sınıf öğrencilerinde görülmektedir. Kişilik özellikleri ile ikametgâhlar arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Dışa dönüklük kişilik özelliği en fazla ilde ikamet eden öğrencilerde görülmektedir. Kişilik özellikleri ile annenin eğitimi arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Uyumluluk, Deneyime açıklık kişilik özellikleri en fazla ilkokulu bitirmiş anneleri olan öğrencilerde görülmektedir.

Kişilik özellikleri ile babanın eğitimi arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Kişilik özellikleri ile annenin çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Uyumluluk kişilik özelliği en fazla ev hanımı olan annelere sahip öğrencilerde görülmektedir. Kişilik özellikleri ile babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Uyumluluk ve Öz disiplin kişilik özellikleri en fazla özel sektörde çalışan babalara sahip öğrencilerde görülmektedir. Dışa dönüklük, Uyumluluk, Öz disiplin ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri ile kariyer seçenekleri arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Kişilik özellikleri ile birinci dereceden girişimci akrabaya sahip olmak arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Uyumluluk kişilik özelliği en fazla girişimci akrabaya sahip olanlarda görülmektedir. Kişilik özellikleri ile iş fikrine sahip olmak arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Nevrotiklik ve Dışa dönüklük kişilik özellikleri en fazla iş fikrine sahip olanlarda görülmektedir. Kişilik özellikleri ile girişimcilik dersi almış olmak arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Kişilik özellikleri ile çalışma deneyimine sahip olmak arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Dışa dönüklük ve Deneyime açıklık kişilik özellikleri en fazla çalışma deneyimine sahip olanlarda görülmektedir. Kişilik özellikleri ile eğitimin belirleyici etkisi olduğunu düşünmek arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Öz disiplin ve Deneyime açıklık en fazla eğitimin etkisi olduğunu düşünenlerde görülmektedir.

Girişimcilik niyeti cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ve erkek öğrencilerde girişimcilik niyeti kız öğrencilerden daha yüksektir. Literatüre baktığımızda erkeklerin kadınlardan daha fazla girişimcilik niyetine sahip olduğu görürüz. Alınan sonuç daha önceki bulgular ile uyduğu görülmektedir. Girişimcilik niyeti ile okullar ve sınıflar arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Girişimcilik niyeti ile ikametgah arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Analiz sonucuna göre ilde ikamet edenlerin girişimcilik niyetleri en yüksek çıkmıştır. Girişimcilik niyeti ile anne ve babanın eğitimi arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Girişimcilik niyeti ile annenin ve babanın çalışma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Katılımcılara mezun olduktan sonraki kariyer hedefleri sorulmuştur. Girişimcilik niyeti ile kariyer seçenekleri arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur.

En çok tercih ikinci seçenek, kendi işini kurmak isteyenlerdir. Girişimcilik niyeti ile girişimci akraba arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Ailede birinci dereceden girişimci akrabası bulunanlar, girişimci akrabası olmayanlardan daha fazladır. Katılımcılara “kimseyle paylaşmadığınız kendiniz ait bir iş fikriniz var mı?” diye sorulmuştur. Girişimcilik niyeti ile iş fikri arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. İş fikri olanlar iş fikri olmayanlardan daha yüksektir. Girişimcilik niyeti ile girişimcilik dersi almış olmak arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Çalışma deneyimi ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Katılımcıların iş deneyimine sahip olanlar, iş deneyimine sahip olmayanlardan daha fazladır. Katılımcılara aldıkları eğitimin kendi işlerini kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda etkisi olup olmayacağı sorulmuştur. Eğitim ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Etkisi olacağını belirtenler, etkisi olmayacağını belirtenlerden fazladır. Son olarak katılımcı öğrencilerden fakülte eğitiminin kendi işlerini kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici olduğunu düşünenlerin, bu belirleyici etkinin seviyesini numaralandırılmaları istenmiştir. Etki seviyesinin en yüksek % 22,9 ile 5 numarada olduğu görülmektedir. Bununla birlikte 5 üzeri numaralandırma % 61,73, 5 altı numaralandırma %15,36’dır. Bu da etki seviyesinin 5 ve üzerinde değerlendirildiğini göstermektedir. Katılımcı öğrencilerden evet diyenlerin eğitimlerini etkili buldukları söylenebilir.

Çalışmada girişimcilik niyeti ile girişimcilik dersi almış olmak arasında anlamlı bir farklılık bulunamaması dikkat çekicidir. Oysaki aldıkları eğitim ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Alınan girişimcilik dersi öğrencilerde girişimcilik niyetlerini etkilemediğini gösterirken, aldıkları eğitimin girişimcilik niyetlerini etkilediği görülmüştür. Girişimcilik niyetinin oluşmasında, karar verilmesinde etki eden unsurların tespit edilmesi, gençlerin kariyerlerini yönlendirmek adına faydalı olacaktır. Linan, Cohard ve Cantuche’ye göre bireyin girişimcilik niyetini açıklamada kişilik özellikleri ve demografik bilgilerin yanında eğitimin rolü büyüktür. Özellikle girişimcilik eğitiminin, Finlandiya örneğinde olduğu gibi ilköğretimde ders olarak okutulması, gençlerin girişimcilik niyeti algısının yaygınlaşmasını sağlayacaktır (Linan vd., 2011).

Literatürde, Zhao ve Seibert (2006), yöneticiler ile girişimciler arasında kişilik özellikleri bakımından farklılığı incelemişlerdir. Dışa dönüklük boyutunda hem girişimciler hem de yöneticiler için fark bulunamamıştır. Girişimcilerde özdisiplin ve deneyime açıklık boyutları yöneticilere göre daha yüksek puan alırken, nevroitiklik ve uyumluluk yöneticilere göre daha az puan almıştır. Zhao ve Seibert (2010) girişimcilik sürecinin iki farklı aşamasındaki kişilik özelliklerini incelediklerinde, girişimcilik niyeti taşıyan kişilerde deneyime açıklık, dışa dönüklük, ve nevroitiklik boyutu, girişimsel performans sergileyenlerde daha yüksek iken öz disiplin boyutu daha düşüktür. Deneyime açıklık ve Öz disiplin boyutları her iki değişkende yüksek çıkmıştır. Başol, kişiliğin girişimcilik niyeti üzerine etkisini araştırırken, Eysenck'in 3 faktörlü kişilik modelini kullanmıştır. Bu faktörler; dışa dönüklük, nevroitiklik ve psikotizmdir. Dışa dönüklük boyutunun girişimci öz yeterlilik boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır. Nörotizm boyutu ile yenilikçi bir çevre oluşturmak ve yatırımcılarla ilişkileri başlatmak boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Nörotizm ve diğer girişimci öz yeterlilik boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Psikotizm ile girişimci öz yeterlilik boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Başol vd. 2011: 19).

Bu bulgular ışığında, çalışmanın sonucu olarak girişimcilik niyeti ile deneyime açıklık, uyumluluk ve dışa dönüklük arasındaki anlamlı bir ilişki olması, literatür ile sonucumun uyumlu olduğunu göstermektedir. Girişimsel faaliyetlere başlamak için; dışa dönüklük deneyime açıklık ve uyumluluk kişilik özellikleri, kişinin işletmesini kurmak ve geliştirmek adına önemli faktörlerdir. Öz disiplin boyutu girişimsel faaliyetin devamlılığı için gerekli iken Nevrotiklik boyutu çalışmalarda değişkenlik göstermektedir.

Fakültede aldıkları eğitimin kariyer seçimi ve gelecekteki girişimsel faaliyetlerine katkı yapacağını düşündüğünü belirten öğrenciler için, aldıkları eğitimlerin kalitesi ve nitelikleri artırılabilir. Öğrenim süreleri içinde pratik yapmalarına imkân verecek projeler sağlanabilir. Bu sayede iş fikirlerinin hayata geçirilmesi sağlanır. Girişimcilik niyetine sahip kişilerin ölçülmesi değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi gerekmektedir. KOSGEB bu konuda hizmet vermekle birlikte

yetersiz kalmaktadır. Girişimcilik niyetine sahip kişilere vizyon katacak, piyasanın ihtiyaçlarına yönlendirecek çalışmalara ihtiyaç vardır. Görüldüğü üzere y kuşağı temsilcilerinden olan  niversite  ğrencilerinin büyük bir çoğunluğu kendi işini kurmak istemesine rağmen, pratikte bu mümkün olmamaktadır.

Üniversite eğitimleri sırasında aldıkları girişimcilik dersleri ile motive olmuş olsalar da mezun olduktan sonra iş fikirlerini hayata geirememektedirler. Bu sebeple melek yatırımcıların önünü açacak ve hatta destekleyecek teşvikler sunulabilir. Sosyal proje kapsamında büyük şirketler küçük girişimcilere destek olabilir. Belli bir süre için işini yeni kuran girişimcilere pozitif ayrımcılık uygulanabilir. Girişimcilik dersleri literatürde tartışıldığı üzere yükseköğrenimde değil, ilköğretimde verilerek gençlerin girişimcilik fikrine erken yaşta tanışmaları ve bakış açılarının geliştirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- ADLER, Alfred. İnsan Tanıma Sanatı, Say Yayınları, 2008, İstanbul
- AKBULUT, Ö. (2009). Biyoistatistik Ders Notları. Atatürk Üniversitesi HELİTAM Programı. Erzurum
- AKPINAR, Selma. Girişimciliğin Temel Bilgileri, Umut Tepe Yayınları, Kocaeli 2009
- AKŞİT, Gülhan. Farklı Kültürlerde Girişimcilik Niyeti ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Karşılaştırılmalı Bir Araştırma, Akdeniz Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi 2003
- ALATLI, Alev. Batıya Yön Veren Metinler, İlke Eğitim ve Sağlık Vakfı, 2010, Cilt1
- ASLAN, Gonca. ARAZA, Aylin. BULUT, Çağrı. Sosyal Girişimciliğin Kavramsal Çerçevesi Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 7/2 2012:72
- ASLAN, Selçuk. Kişilik, Huy ve Psikopatoloji, RCHP (reviews, cases and Hypotheses in psychiatry), Y.2, S.1-2, 2008, pp 1-18
- ATİK, Selahattin. Kültürün Girişimciliğe Etkileri, Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, Sayı:3, Ankara 2002
- ATKINSON, Rita. Psikolojiye Giriş, Arkadaş Yayınevi, 2012, Ankara
- BARUTÇU, Esin. İRMİŞ, Ayşe, Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 2, 2012
- BAŞ, Türker. Anket, Seçkin Yayınevi, Ankara 2010
- BAŞOL, Oğuz. DURSUN, Salih. AYTAÇ, Serpil. Kişiliğin Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkisi: Üniversiteli Gençler Üzerine Bir Uygulama, “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi 2011, Cilt 13, Sayı 4, Ss.7-22.
- BAŞOL, Oğuz. Girişimci Kadın ve Erkeklerin Başarı Algısındaki Farklılıklar: Küçük Ölçekli İşletmelerde Bursa İli Örneği, 2010 Yüksek Lisans Tezi
- BAYSAL, Can. TEKARSLAN, Erdal. (2004), Davranış Bilimleri, İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul
- BEDÜK, Aykut. ERYEŞİL, Kemalettin, OĞUZ, Hatice. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Algılama Farklılıkları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi Cilt:19 41.Yıl Özel Sayısı 2016

- BERBER, Aykut. “Girişimci ile Yönetici Profiline Karşılaştırılması ve Girişimcilikten Yöneticiliğe Geçiş Süreci” İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi. C:29 S:1 Nisan 2000, s.23
- BERBER, Aykut. Klasik Yönetim Düşüncesi, Alfa Basım Yayınevi, 1. Basım: Ekim 2013, İstanbul
- BÖKE, Kaan; Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Alfa Basım Yayınevi, 3. Basım Aralık 2011
- BRANDSTATTER, Hermann. Personality Aspects of Entrepreneurship: A Look At Five Meta-Analyses, 2010, Personality and Individual Differences, 51, 222-230
- BRİZENDİNE, Louann. Erkek Beyni, Kelebek Yayınevi, 2015, İstanbul
- BRİZENDİNE, Louann. Kadın Beyni, Kelebek Yayınevi, 2007, İstanbul
- BURGER, Jerry M. Kişilik, Kaknüs Yayınları, 2016, İstanbul
- CAN, Abdullah. SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analiz, 1. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2013
- CAWLİNG, M., ve HARDING, R. Social Entrepreneurs GEM UK 2003; Specialist Summary. London Bussines School
- CEBECİ, Rıfat. Türkiye’de Girişimciliğin Tarihçesi Ve Girişimcilerin Sosyolojik Profili, KOSGEB GGM, Ulusal Girişimcilik Raporu Bölüm 2, 2005
- CHRISTOPOULOS, D.C. Regional Elites and Public Entrepreneurship. ECPR Joint Sessions of Workshops, Grenoble April 2001:10
- COON, D. ve MITTERER, J.O. Introduction to Pscyhology: Gateways to Mind and Behaviour (12th Ed.). Andover, UK: Cengage Learning, (2008).
- CÜCELOĞLU, D. (2011). İnsan ve Davranış: Psikolojinin Temel Kavramları (22. Bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ÇAĞATAY, Neşet. Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997:50
- ÇELİK, Ahmet. İNCE, Mehmet. BOZYİĞİT, Sezen. Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. Niğde Üniv. İİBF Dergisi 2014, Cilt 7, Sayı 3, Ss. 113-124
- ÇETİNDAMAR, Dilek.(2002). Türkiye’de Girişimcilik. İstanbul: TÜSİAD, Yayın No: TÜSİAD-T/2002-12/340
- DEMİRBAŞ, Murat. YAĞBASAN, Rahmi. Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Akademik Başarılarının Kalıcılığına

Olan Etkisinin İncelenmesi, Abant İzzet baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2005, 5(1), s. 165-166

DENİZALP, Hülya. Toplumsal Dönüşüm için Sosyal Girişimcilik Rehberi, STGM 2009

DOĞAN, Hulusi. Ahilik ve Örgütlü Bilgi Günümüz İşletmecilerine Dersler, Ekin Kitabevi, 2006, Bursa

DOĞAN, Nilhun. Türkiye’de Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, İstanbul Üniversitesi, Doktora Tezi. 2013

DURUKAN, Tülin. Dünden Bugüne Girişimcilik ve 21. Yüzyılda Girişimciliğin Önemi, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 2006, Cilt 1 Sayı 2

ERDOĞAN, İlhan. İşletmelerde Davranış, Beta Basım Yayım Dağıtım, 1994, İstanbul

FİDAN, Ahmet. Bilgi Toplumunda Üretim ve Tüketim İlişkilerinin İşletme ve Yönetimleri Üzerindeki Etkileri, Mevzuat Dergisi, S:62,

GEÇTAN, Engin. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt: 13 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1980

GÜNEY, Salih. Davranış Bilimleri, Nobel Yayın Dağıtım, 2008, Ankara

GÜNEY, Semra. Girişimcilik Temel kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Siyasal kitabevi, Ankara 2008, Sf. 55

GÜRDOĞAN, Nazif. Girişimcilik ve Girişim Kültürü, İGİAD Yayınları, 2011, İstanbul

GÜREL, Ramazan. Sosyal Pekiştireçlerin ve Model Davranışlarının, Çocukların Ahlaki Yargılarının Şekillenmesindeki Etkisi (Bandura Örneği), Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt 12, No: 28, S 101-119, Aralık 2014

GÜROL, Mehmet Ali. Küresel Arena’da Girişimci ve Girişimcilik, Gazi Kitapevi, Ekim 2006

HEMINGWAY C.A. (2005). Personel Values as a Catalyst for Corporate Social Entrepreneurship. Journal of Business Ethics. 60 (3): 233-249

HISRICH, Robert D. PETERS, Michael P, Entrepreneurship, McGraw-Hill Higher Education, 2002

İRMİŞ, Ayşe. DURAK, İbrahim. ÖZDEMİR, Lütfiye. Girişimcilik Kültürü Anadolu Girişimciliğinden Örnekler, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2010 , Bursa

KALAYCI, Şeref. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, asil Yayıncılık, Ankara, 2008

- KALKAN, Adnan. Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2011/2, Sayı:14
- KARAKAYA, Ertuğrul. Kişilik Tiplerinin Satış Performansı Üzerindeki Etkisi ve Süpermarket Zincirlerinde Bir Uygulama, Kırıkkale Üniversitesi, Doktora Tezi, 2013
- KAYA, Ali. Bilişim ve İletişim Işığında Girişimcilik ve Kobi Yönetimi, Eğitim Kitabevi Yayınları, 2007, Konya
- KÖKNEL, Özcan. Kaygıdan Mutluluğa Kişilik, Altın Kitaplar Basımevi, 1982
- KURT, Mustafa. Ağca, VEYSEL. ve ERDOĞAN, Saffet. Afyonkarahisar ili Girişimcilik Performansının Coğrafi Bilgi Sistemleri Analizi, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi C. VIII, S.2, 2006, sf. 98-102
- KUTANİS, Özen, Rana, 2006, Örgütsel Davranış Bilimleri, Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- KÜÇÜK, Orhan. Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009
- KÜMBÜL GÜLER, Burcu. Sosyal Girişimcilik , Efil Yayınevi , 2010 , Ankara
- LEUTNER, Franziska. AHMETOĞLU, Gorkan. AKHTAR, Reece. CHAMORRO-PREMUZIC, Tomas. The Relationship Between The Entrepreneurial Personality and the Big Five Personality Traits. Personality and Individual Differences 6, 2014, 58-63
- LINAN, Francisco. CHEN, Yi-Wen. Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions. 2009, Baylor University
- LINAN, Francisco. RODRIGUEZ-COHARD, Juan Carlos. RUEDA-CANTUCHE, Jose. Factors Affecting Entrepreneurial Intention Levels: A Role For Education. Springer Science + Business Media, LLC, 2010
- LINAN, Francisco. Skill and Value Perceptions: How Do They Affect Entrepreneurial Intentions, Springer Science + Business Media, LLC 2008
- LUCHSINGER, v. ve BAGBY, D. R. (1987). Entrepreneurship and Intrapreneurship: Behaviors, Comparisons and Contrasts. Sam Advanced Management Journal, Summer: 10-13
- MAZGİT İsmail, Bilgi Toplumu ve Sağlığın Artan Önemi, 2013:1 Erişim 18.06.2016
file:///C:/Users/ek%C5%9Fi/Desktop/Bilgi_toplumu_ve_sagligin_artan_önemi.pdf

- MERTER, Mustafa. Dokuz Yüz Katlı İnsan, Kaknüs Yayınları, 2008, İstanbul
- MUCUK, İsmet. Modern işletmecilik, Türkmen Kitap evi, İstanbul 2001, sf.6
- MÜFTÜOĞLU, Tamer. DURUKAN, Tülin. Girişimcilik ve KOBİ'ler, Gazi Yayınevi, 2004
- NAKTİYOK, Atılhan. TİMÜROĞLU, Kürşat. Öğrencilerin Motivasyonel Değerlerinin Girişimcilik Niyetleri Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 23, Sayı: 3, 2009
- ODABAŞI, Yavuz. Girişimcilik, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1567, Eskişehir
- ÖKTEM, M.K. LEBLEBİCİ, D.N., ARSLAN, M., KILIÇ, M. ve AYDIN, M.D. (2003). Girişimci Örgütsel Kültür ve Çalışanların İç Girişimcilik Düzeyi: Uygulamalı Bir Çalışma. H.Ü. İktisadi ve idari Bilimler Fakültesi Dergisi.21(1):169-188
- ÖZAKPINAR, Yılmaz. Psikoloji Tarihi, Ötüken, 2013, İstanbul
- ÖZDAMAR, Kazım. Paket Programlar ile Veri Analizi (Çok Değişkenli Analizler-2) 5. Baskı, Kaan Kitabevi, Eskişehir, 2011
- ÖZDEVECİOĞLU, Mahmut. CİNGÖZ, Ayşe. Sosyal Girişimcilik ve Sosyal Girişimciler: Teorik Çerçeve, Erciyes Ün. İİBF Dergisi, Sayı:32, 2009:84-86
- ÖZGEN, H. ERKOC AOĞLAN, E., Kurumsal Girişimcilik ve Örgütsel Yapı Arasındaki İlişki, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, 2009, s.203–214 204
- ÖZKUL, Gökhan. KAYALAR, Murat. Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi 2007 Cilt 2, Sayı 2
- ÖZTÜRK, A. Osman. Kamu Örgütlerinde Girişimcilik, “İş Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt 14, Sayı 4, 2012.
- ÖZTÜRK, İbrahim. 2008 Girişimcilik Raporu, İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği Yayınları, Yayın No:8
- PLOTNİK, Rod. Psikolojiye Giriş , Kaknüs Yayınları , 2009 , İstanbul
- SARIKAYA, Muammer. Üçüncü Sektörde Yönetimsel ve Kavramsal Dönüşüm: Sosyal Kar Amaçlı Örgütler, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, 2010
- SCHULTZ, Duane P. SCHULTZ, Sydney Ellen. Modern Psikoloji Tarihi, Kaknüs Yayınları, 2007, İstanbul

- SÖNMEZ, Asuman. ARIKER Çağla. TOKSOY, Andaç. Dünya’da ve Türkiye’de Sosyal Girişimciliğin Gelişimi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi Girişimcilik Özel Sayısı, Bahar 2016-Cilt 17-Sayı 37
- SPRANGER, Eduard, İnsan Tipleri Bir Kişilik Psikolojisi, İz Yayıncılık, 2001, İstanbul
- ŞAHİN, Cengiz. Eğitim Psikolojisi, Nobel Akademik Yayıncılık, 2016
- ŞAHİN, Tezcan Kaşmer, Kültürün Girişimcilik Niyeti Üzerine Etkileri: Bulgaristan Türkleri ve Türkiye'deki Bulgaristan Göçmenleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, 2015
- ŞEŞEN, Harun. BASIM, Nejat. Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. Ege Akademik Bakış 2012, Cilt 12, Özel Sayı Ss.21-28
- ŞEŞEN, Harun. SORAN, Semih. CAYMAZ, Ebru. Toplumsal Kültürün Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Sosyal Ağ Kullanımının Aracılık Rolü. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 41. Sayı Temmuz 2014.
- ŞİMŞEK, Osman. Türk Girişimciliğinin Sosyolojisi, 2008:79
- ŞİMŞEK, Osman. Zihniyet açısından Türk Girişimciliğinin Sosyolojisi, Otorite Yayınları, 2008, Ankara
- TATAR, A. (2005). Çok Boyutlu Kişilik Envanterinin Madde-Cevap Kuramına Göre Kısa Formunun Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- TATLILIOĞLU, Kasım. Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı’na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, Tarih Okulu Dergisi, Mart 2014, Yıl 7 Sayı17, ss. 939-971
- TEKİN, Mahmut. Girişimcilik kendi işini kurma ve işletme, Dizgi Kitap evi, Konya1999,
- TEKİN, Mahmut. Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği, 2004
- TEZ GÜLHAN AKŞİT 2003, Farklı Kültürlerde Girişimcilik Niyeti ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma
- TOP, Seyfi. Girişimcilik Keşif Süreci, Beta Yayıncılık, 2012, İstanbul
- TOPKAYA, Özgür. Tarihsel Süreçte Girişimcilik Teorisi: Girişimciliğin Ekonomik ve İstihdam Boyutu, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi (8:1) 2013:30-35
- TUTAR, Hasan. Davranış Bilimleri, Seçkin Yayıncılık, 2013, Ankara

UĞUR SARIOĞLU, Sevtap. Kişilik Tipolojilerine Göre Çalışanların Örgütsel Sessizlik Algılamaları: Kamu ve Özel Kesimde Bir Araştırma, İnönü Üniversitesi, Doktora Tezi, 2016

ULUSOY, Yağmur. DURMUŞ, Emine. Kişilerarası Bağımlılık Eğiliminin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ağustos 2011, Cilt 12 Sayı 2, ss 01-21

USLU, Dilek. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özellikleri Ve Girişimcilik Niyetlerinin Duygusal Zeka Faktörlerine Göre İncelenmesi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Doktora Tezi. 2015

YAZGAN İNANÇ, Banu. YERLİKAYA, Eşef Ercüment. Kişilik Kuramları, Pegem Akademi, 2015, Ankara

ZEL, Uğur. Kişilik ve Liderlik, Nobel, 2011, Ankara

ZHAO, Hao. SEIBERT, Scott E. LUMPKIN, G.T. The Relationship of Personality to Entrepreneurial Intentions and Performance: A Meta-Analytic Review. Journal of Management, 36, 381-404

ZHAO, Hao. SEIBERT, Scott E. The Big Five Personality Dimensions and Entrepreneurial Status: A Meta-Analytical Review. Journal Of Applied Psychology, 91, 259-271.

ZIMMERER, Thomas W. & NORMAN. Scarborough, “Essentials of Entrepreneurship and Small Business Management”, Pearson Education, Third Edition, New Jersey, United States, 2002, s:6)

<http://www.mevzuatdergisi.com/2003/02a/03.htm> Erişim: 21.06. 2016

<http://www.turkis.org.tr/EYLUL-2017-ACLIK-ve-YOKSULLUK-SINIRI-d10603>
Erişim: 11.10.17

<http://tdkterim.gov.tr> Erişim: 21.06.2016

EKLER

EK 1: ANKET FORMU

ANKET ÇALIŞMASI

Sayın katılımcı, bu anket kişilik özelliklerini ölçmek amacı ile Yüksek Lisans çalışması kapsamında oluşturulmuştur. Bu çalışmanın sonuçları sadece bilimsel amaçlar için kullanılacak olup üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Çalışmanın başarılı olabilmesi için anket sorularına içtenlikle cevap verilmesi ve boş soru bırakılmaması önem arz etmektedir. Katılımlarınız ve yardımlarınız için teşekkür ederiz.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin Uzunbacak **Araştırmacı:** E. Tuba Büyükeksi
Süleyman Demirel Üniversitesi
İİBF İşletme Bölümü

A.DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1. **Cinsiyetiniz:** Kadın ( ) Erkek ( )
2. **Yaşınız:** .....
3. **Okulunuz:** Fakülte ( ) Yüksek Okul ( ) Meslek Yüksek Okulu ( )
4. **Bölümünüz:** .....
5. **Kaçıncı Sınıftasınız:** .....
6. **İkametgahınızın bulunduğu yer:** Köy - Belde ( ) İlçe ( ) İl ( )
7. **Lütfen aşağıdaki soruları anne ve babanız için ayrı ayrı doldurunuz.**

	ANNE	BABA
EĞİTİM DURUMU	İlk ( ) Orta ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )	İlk ( ) Orta ( ) Lise ( ) Üniversite ( ) Lisansüstü ( )

8. **Lütfen aşağıdaki soruları anne ve babanız için ayrı ayrı doldurunuz.**

Anne çalıştığı alan	Baba çalıştığı alan
Kamu sektörü ( ) Özel sektör ( ) Kendi işini yapıyor ( ) Ev hanımı ( ) Diğer:..... ( )	Kamu sektörü ( ) Özel sektör ( ) Kendi işini yapıyor ( ) Çalışmıyor ( ) Diğer:..... ( )

9. **Ailenizin aylık geliri nedir (TL) ?.....**

10. **Mezun olduktan sonraki kariyer hedefi olarak ne yapmayı düşünüyorsunuz?**

- Kendi işimi kurmak ( ) -Özel sektörde çalışmak ( )
-Kamu kurumunda çalışmak ( ) -Üniversitede akademisyen olmak ( )
-Diğer (lutfen yazınız) .....

11. Birinci derecede aile bireyleriniz arasında kendi işini kuran var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

12. Kimseyle paylaşmadığınız kendinize ait bir iş fikriniz var mı?

Evet ( ) Hayır ( )

13. Fakülte eğitiminiz süresince GİRİŞİMCİLİK ile ilgili bir ders aldınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

14. Fakülte eğitiminiz süresince bir işte çalıştınız mı?

Evet ( ) Hayır ( )

15. Fakülteden aldığınız eğitimin kendi işinizi kurma ya da başka bir işte çalışma konusunda belirleyici bir etkisi oldu mu/ olacağını düşünüyor musunuz?

Evet ( ) Hayır ( )

16. Cevabınız evet ise, hangi seviyede etkisi olacağını düşünüyorsunuz. Numaralandırınız.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

B. GİRİŞİMCİLİK NİYETİ

Aşağıdaki sorular girişimciliğe olan niyetinizi ölçmek için sorulmaktadır. İfadelere ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum

- Bir girişimci olarak her şeyi yapmaya hazırım. (1) (2) (3) (4) (5)
- Profesyonel olarak hedefim bir girişimci olmaktır. (1) (2) (3) (4) (5)
- Kendi işimi kurmak ve sürdürmek için her türlü çabayı göstereceğim. (1) (2) (3) (4) (5)
- Gelecekte bir iş kurma konusunda kararlıyım. (1) (2) (3) (4) (5)
- Ciddi anlamda kendi işimi kurmayı düşünüyorum. (1) (2) (3) (4) (5)
- Bir gün kendi işimi kurma konusunda ciddi niyetlerim var. (1) (2) (3) (4) (5)

C. BEŞ FAKTÖR KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

	Aşağıda, insanların kendilerini ve kişilik özelliklerini anlatmak için kullandıkları bazı ifadeler bulunmaktadır.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta düzeyde katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
	Aşağıdaki sorular için yan tarafta bulunan sütundan kendinize en uygun olan bir kutuya (X) işareti koyunuz					
1	Konuşkan biriyim	1	2	3	4	5
2	Başkalarının hatasını bulmaya yatkınım	1	2	3	4	5
3	Bir işi tam yaparım	1	2	3	4	5
4	Karamsar, hüzünlü biriyim	1	2	3	4	5
5	Orijinal biriyim, yeni fikirler üretirim	1	2	3	4	5
6	İçine kapanık biriyim	1	2	3	4	5
7	Yardıms severim	1	2	3	4	5
8	Bazen dikkatsiz davranabiliyorum	1	2	3	4	5
9	Rahatım, strese girmem	1	2	3	4	5

10	Pek çok şeyi merak ederim	1	2	3	4	5
11	Enerji doluyum	1	2	3	4	5
12	Başkaları ile ağız dalaşı (sözlü kavga) başlatırım	1	2	3	4	5
13	Bir görevin (çalışma, ödev, iş) verilmesi için güvenilir biriyim	1	2	3	4	5
14	Gergin olabilirim	1	2	3	4	5
15	Zeki, derin düşünebilen biriyim	1	2	3	4	5
16	Diğer insanları heveslendiririm	1	2	3	4	5
17	Bağışlayıcıyım	1	2	3	4	5
18	Dağınık biriyim, çok derli toplu biri değilim	1	2	3	4	5
19	Endişeli biriyim	1	2	3	4	5
20	Hayal gücüm kuvvetlidir	1	2	3	4	5
21	Sessizim	1	2	3	4	5
22	Başka insanların güvendiği biriyim	1	2	3	4	5
23	Tembel olmaya eğilimliyim	1	2	3	4	5
24	Duygusal olarak dengeliyim, kolay kolay mutsuz olmam	1	2	3	4	5
25	Yaratıcıyım	1	2	3	4	5
26	Çekingen değilim, girişkenim	1	2	3	4	5
27	Başka insanlara karşı soğuk ve ilgisizim	1	2	3	4	5
28	Bir işi bitirmeden yarım bırakmam	1	2	3	4	5
29	Duygu durumum değişkendir	1	2	3	4	5
30	Sanatsal ve estetik şeyler benim için önemlidir	1	2	3	4	5
31	Bazen utangaç ve çekingenim	1	2	3	4	5
32	Herkese karşı düşünceli ve saygılıyım	1	2	3	4	5
33	Yaptığım şeyleri etkin, hakkını vererek, iyi yaparım	1	2	3	4	5
34	Gergin durumlarda, ortamlarda sakin kalabilirim	1	2	3	4	5
35	Rutin, tek düze şeyleri yapmayı tercih ederim	1	2	3	4	5
36	Dışa dönük sosyal biriyim	1	2	3	4	5
37	Bazen diğer insanlara kaba davranırım	1	2	3	4	5
38	Plan yapar ve bu planları uygularım	1	2	3	4	5
39	Çabuk heyecanlanırım	1	2	3	4	5
40	Fikirlerle oynamayı, benim için ne anlama geldikleri üzerinde düşünmeyi severim	1	2	3	4	5
41	Sanata karşı pek ilgili değilim	1	2	3	4	5
42	Başkaları ile yardımlaşmayı severim	1	2	3	4	5
43	Dikkatim çabuk dağılır	1	2	3	4	5
44	Sanat, müzik ve edebiyatla ilgiliyimdir	1	2	3	4	5

Anketimiz bitmiştir.

Teşekkür ederiz

ÖZGEÇMİŞ

Emine Tuba BÜYÜKEKŞİ

17.12.1983 yılında Mersin’de doğdu. Ortaokulu Isparta Anadolu İmam Hatip Lisesi, liseyi Isparta Gazi Lisesi’nde bitirdi. 2003-2008 yılları arasında Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü’nden mezun oldu. Evli ve bir kız annesidir.

